A Békés Megyei Múzeumok Közleményei 35 (2012) 125–196.

A SARKADIAK KÜZDELME A HAJDÚSZABADSÁG VISSZASZERZÉSÉÉRT – FORRÁSOK (1712–1768).

(ELŐMUNKÁLATOK A „SARKADI HAJDÚK" CÍMŰ MONOGRÁFIÁHOZ)

– Seres István –

A török- és Habsburg-ellenes harcokban vidékünknek legendás hírnevet szerző sarkadi hajdúk történetét máig is a legalaposabban feldolgozó Márki Sándor elsősorban a városi levéltár anyagára, valamint a helyi Leelőssy család levelesládájában rejlő iratgyűjteményre hagyatkozhatott. A korabeli levéltárügyre jellemző, hogy a kiváló tudós Bihar vármegye akkor még Nagyváradon őrzött levéltárát is csak egy-két hivatkozás erejéig tekinthette meg, s ezirányú kutatása ki is merült a nemesi közgyűlés legrégibb jegyzőkönyveinek a tanulmányozásában. Sarkad városát alig néhány évvel azelőtt érte pótolhatatlan kulturális veszteség: az 1866. évi tűzvész során szinte teljesen megsemmisült a városháza padlásán őrzött levéltár iratanyaga, így a fiatal történész legrégibb forrása néhány tanúvallatás lehetett az 1720–1730-as évekből. Így végső soron a térség történetében hosszú ideje jelen lévő helyi eredetű birtokos család, a Leelőssyek iratanyaga volt az, amit Márki leginkább felhasználhatott. A családi levelesláda száznál is több eredeti okmányt tartalmazott, ám ezek jelentős része sem nyúlt vissza a Rákóczi-szabadságharc előtti időszakra, s az a néhány okmány is többnyire hitelesített másolat lehetett.

Az elmúlt évszázad viharai Márki forrásait sem kímélték; a Leelőssyek levelesládájáról, ill. a benne volt okmányok hollétéről még a család ma élő tagjai sem tudnak, a város Gyulán őrzött iratanyagában pedig egy 1799. évi okmány a legrégibb, a törzsanyag pedig 1876-tal kezdődik! Márki kora óta viszont nagy szerencsénkre a levéltárügy is hatalmasat fejlődött, és a város történetéhez használható regionális és országos levéltárak, gyűjtemények anyagai némileg pótolják az elveszett iratanyagot, nem is beszélve az olyan forrásokról, amelyek ismeretlenek voltak a 19. század második felében.

Amikor jelen sorok írója belevágott a „Sarkadi hajdúk" című monográfia írásába, elsődleges feladatául tűzte ki a Márki által használt források újbóli feltárását. Mivel Bihar vármegye 1660 előtti levéltára Nagyvárad elestével szinte teljesen megsemmisült, és az utána következő bő negyven esztendőből sem áll rendelkezésünkre helyi iratanyag, a város török kori történetével, s azon belül is a hajdúvárosi kiváltsággal kapcsolatban Márki leginkább a Rákóczi-szabadságharc után készült tanúvallatások adataira támaszkodhatott. Ezek közül a legfontosabb egy 1721. évi jegyzőkönyv, amit július 18-án és 24-én, valamint szeptember 12-én és 22-én Bihar és Békés vármegye hatóságai rögzítettek, s összesen 68 tanút hallgattak ki Sarkad jogállásával kapcsolatban. A terjedelmes forrás kapcsán részben Márki Bihar vár-

megye 1721. évi jegyzőkönyvére (IV. köt. 70–101.),[1] részben a város levéltárára hivatkozik,[2] egy ízben pedig (a szeptember 12-i tanúvallatás kapcsán) a Leel-Őssy család levelesládáját jelöli meg forrásaként, bár ez utóbbi nagy valószínűséggel elírás lehetett.[3] Elsősorban a sarkadi sánc 1711. január 11-i feladását követő események történetével kapcsolatban idéz Márki két vagy három 1731-ben és 1732-ben felvett tanúvallatást, melyek közül egy 1732. január 19-én kelt. Ezekre a város iratai között bukkant rá.

A város, ill. a vármegye életében jelentékeny szerepet játszó helyi Leelőssy család 7. számú okirata a gyulai tiszttartó által elfoglalt remetei erdő ügyében 1724. november 12-én eszközölt tanúvallatás volt, melyből többször is idézi egy Nagy András nevű 79 éves sarkadi öregember elbeszélését.[4] Ugyancsak a Leelőssyeknél (97. számú okmány) talált rá egy 1728. november 30-án felvett tanúvallatásra, amely többek között Kölüs János 80 esztendős, Török Mihály 70 esztendős és Ungor János 72 esztendős sarkadi lakosok visszaemlékezéseit tartalmazta a régi Sarkad városa jogállásáról.[5] Végezetül még a török elleni harcokban kitűnt Leelőssy János vitézsége kapcsán 1768. június 12-én felvett tanúvallatást említjük meg, mely a Leelőssyek 25. számú okmánya volt.

Márki óta mindössze az 1721. évi tanúvallatás július 18-án felvett szakaszára történt hivatkozás, melyben Békés megyei – békési, dobozi és szeghalmi – tanúkat hallgattak meg, s ezt a részt közölték is a már idézett Bihar vármegyei jegyzőkönyv alapján.[6] Ez utóbbi bejegyzés azonban több helyen nehezen olvasható vagy pontatlan. Így pl. maga Márki is említi, hogy a Sarkadon önálló tulajdonrésszel bíró Csatáry leszármazottak szerint felmenőiknek többek között „tizenkét száz telkük" volt a városban.[7] Az erdélyi fejedelemség oltalamzásában hosszú évtizedeket eltöltő dicső kapitányok életük során komoly vagyont gyűjtöttek össze, fejedelmi adomány, öröklés és vásárlás útján, ám a „tizenkét száz", vagyis 1200 telek még az ő vagyonukhoz mérten is soknak tűnik![8] Egy másik helyen pedig egyik békési tanú nevét Csarnai „Boruzs"-ként közölték,[9] ami elgondolkodtatja az olvasót, pláne, hogy az eredeti jegyzőkönyvet megtekintve mi sem tudtuk másféleképpen kiolvasni az egyértelműen hibás keresztnevet. A tanúvallatási jegyzőkönyvnek azóta már több többé-kevésbé korabeli másolatát is megtaláltuk, s ezek között ott található a négy, pecsétekkel hitelesített eredeti okmány is az 1721. évi közgyűlési iratokat tartalmazó iratcsomók egyikében! Ez utóbbiban jól olvasható, hogy a Csatáryaknak tizenkét

[1] MÁRKI 1877. 173. 1. jz.; MÁRKI 1924. 37. 24. jz. (július 24.); Uo. 30. jz. (szeptember 12.).
[2] MÁRKI 1877. 175. 1. jz.; MÁRKI 1924. 43. 67. jz.
[3] MÁRKI 1924. 34. 11. jz.
[4] MÁRKI 1877. 170. 1. jz.
[5] MÁRKI 1877. 60. 1. jz., 173. 2. jz.
[6] MERVÓ 1972. 447–489.
[7] MÁRKI 1877. 132. (Bihar vármegye jegyzőkönyve alapján – S. I.)
[8] A Sarkadi Csatáry család történetére nézve lásd újabban: SERES 2011.
[9] MERVÓ 1972. 448.

„ház" telkük volt Sarkad városában, a békési tanú pedig „Franciscus Csarnai", azaz: Csarnai Ferenc volt.

Emellett a források rossz értelmezése is számos félreértésre adott okott. Így pl. Békés megyei történészek rendre azt a következtetést vonták le, hogy a sarkadiak ügyében megszólaltatott békési tanúk a városukat 1703-ban elhagyni kényszerültek s a sarkadi sáncban katonáskodó kurucok közül kerültek ki. Már korábban is utaltunk rá, hogy a sarkadi hajdúk 1710-ben nem azért kérték II. Rákóczi Ferencet és Károlyi Sándor tiszántúli vezénylő generálist, hogy ne engedjék hazatérni a békésieket, mert akkor elvesztették volna katonáik egy részét,[10] hanem mert az északabbra (Szabolcsba és a hajdúvárosokba) menekült békésiek távollétében ők művelték, használták és halászták az elhagyatott város szántóit, legelőit és vizeit![11]

A teljes anyag bemutatását tehát a fenti és az ahhoz hasonló tévedések elkerülése miatt is fontosnak tartjuk. A lakóhelyeik szerint meghallgatott tanúk életrajzi adatai és vallomásai ugyanakkor az egyes települések és családok történetére nézve is fontosak, hiszen az egyes vallatások jól elkülöníthetők egymástól aszerint, hogy a közeli települések régi lakóit hallgatták meg vagy pedig a Sarkadról elszármazottakat! A három Békés megyei település esetében pl. egyértelmű, hogy olyan idős személyeket kerestek meg, akik a kuruc függetlenségi harc előtt is itt éltek, s településük köztiszteletben álló feddhetetlen polgárai voltak. A tanúk között ugyanakkor a város történetében fontos szerepet játszó személyek leszármazottai is megjelennek, mint a Sarkadon 1721-ben is birtokos Bihari Nagy család tagjai, akik Csatáry János sarkadi kapitány unokái voltak. A sarkadiak privilégiuma mellett tett vallomást a már meglett korú debreceni cívis, Mónay Pál, II. Rákóczi Ferenc egykori kedvelt híve és nagykunsági vicekapitánya, vagy Szoboszlay Sámuel, a híres sólyomkői várkapitány, aki Szabó Sándor sarkadi kapitány fogságba esése után 1710–1711 fordulóján mintegy hat héten át töltötte be a sarkadi parancsnoki tisztet. Újabb kutatásainkból tudjuk, hogy a vár 1711. január 11-i feladásakor Szoboszlay nem a legjobb emlékekkel vált meg a sarkadiaktól, s éppen ezért érdekes, hogy tíz esztendővel később határozottan kiállt mellettük. Az pedig már csak izgalmasabbá teszi a dolgot, hogy ekkori felesége nem más volt, mint a Sarkadon birtokos Csatáry unokák egyike: Bihari Nagy Mária! A számba jöhető, de meg nem hallgatott tanúk között említették még Fodor Pált, Bihar vármegye sárréti szolgabíráját, és a Mihályfalván élő Gödény Pált, Rákóczi híres gyalogezredesét, a diószegi felkelés egyik vezetőjét, de még sokáig sorolhatnánk a tanúk között felbukkanó érdekes személyiségeket.

Bár a Leelőssyek levelesládájából ismertetett 1724. és 1728. évi sarkadi tanúvallatások anyagai mind ez idáig nem kerültek elő, az 1731–1732-ben felvett vizsgálati anyagokat ugyancsak sikerült megtalálnunk Bihar vármegye levéltárában. Fentebb egy 1768-as forrásra is utaltunk, amelyből Márki a Leelőssyek egyik vitéz

[10] Ezen a véleményen volt Zsilinszky Mihály is. ZSILINSZKY 1872. 24.
[11] SERES 2006. 219–220.

ősének, Leelőssy Jánosnak a török elleni hősies helytállását idézte. A közel száz éves kort megélt Leelőssy János „több társaival 42 esztendeig császár hűségire török ellen hadakozott a sarkadi várban" - idézi a történetíró.[12] A család birtokában volt okmány párját ugyancsak Bihar vármegye levéltára őrizte meg számunkra.

Kutatásaink során azonban nem csak a már korábban is idézett források egyik-másikára sikerült rábukkannunk. A Márki által használt források közé jól illeszkedik a Sarkaddal szomszédos egykori Köteremetén, 1712. december 17-én rögzített tanúkihallgatás anyaga, mely a Sarkad jogos birtokosaként fellépő Rhédey család tulajdonjogát firtatta Sarkadon, Köteremetén, Kötegyánban, valamint Ant, Baj és Sáp helységekben. A város történetében fontos szerepet játszó nagybirtokos család a későbbiekben is igyekezett érvényt szerezni érdekeinek, ezért tartjuk fontosnak közölni Sarkad legendás kuruc kori várkapitányának, Szabó Sándornak egykori generálisához, Károlyi Sándorhoz írt levelét 1727-ből. Károlyi a kuruc függetlenségi háború után is kapcsolatban maradt a sarkadiakkal, fennmaradt adatok szerint ez elsősorban gazdasági jellegű volt, így hol szalonnáért, hol magméhért[13] fordult a méhészetéről és makkerdeiről is nevezetes városban élő régi híveihez.

Elsősorban a nemességigazolási anyagok között számos, ma is meglévő sarkadi család múltjáról kerültek elő források, melyek a város hajdúmúltjáról is tartalmaznak használható adatokat. A felsoroltakhoz hasonlóan ezek is tanúvallatások, melyek során többnyire sarkadi lakosok vallanak társaik, ill. azok családjai nemességéről, az azt igazoló armális hollétéről vagy éppen a városban és környékén levő birtokaikról. A szép számú forrás közül most a Sajti (1725), Pribék (1726), Bende Szabó (1730) és a Leelőssy család (1765, 1768) nemességével, ill. birtoklásával kapcsolatos vizsgálatok anyagát mutatjuk be.

Jellemző, hogy a Sajtiak armálisának elvesztését a helyi lakosok ugyanúgy a szentjobbi vár 1687-ben Sarkadra törő magyar katonaságának tulajdonították, mint a város privilégiumának elvesztését négy évvel korábban megemlítő tanúk. A sarkadi Pribék János és Bende Szabó János egyaránt az ország és az uralkodó mellett hadakozó felmenőik jogán voltak a helyi közbirtokosság megbecsült tagjai. Az utóbbi férfiú kapcsán felvett jegyzőkönyv Békés megyében készült, ami nem is véletlen, ugyanis a sarkadi földbirtokos a dobozi eredetű Megyery család leszármazottja volt, s a sarkadi várban vitézkedő nagyapja, Megyery Gáspártól rámarad birtokán gazdálkodott. Mindez azért is érdekes, mert rámutat arra, hogy a Sarkaddal szomszédos Doboz, többnyire manumittált lakosai közül többen is a sarkadi vár katonái voltak, mivel földesuruk, Dobozi Veres Márton előbb nagyváradi várnagyként, majd sarkadi kapitányként szolgált. A török ellen hadakozó Leelőssy ősök tetteiről leginkább csak a későbbi visszaemlékezések tanúskodnak, mi a Márki által is ismert és idézett 1868. évi tanúvallatás anyagát kiegészítettük egy három évvel korábbi, hasonló jellegű okmánnyal.

[12] MÁRKI 1877. 130–131.

[13] Az anyakasban levő család elnevezése - S. I.

FÜGGELÉK

1.

A Rhédey család vizsgálata Sarkad, (Köte-)Remete, Kötegyán, Ant, Baj és Sáp bírásáról
Köteremete, 1712. december 17.
(MOL P 1868. Rhédey cs. lt. 55. tétel.)

Infra scriptus Inclyti Co*mitatus* Bihariensis Jurassor cum sibi ad puncta nobile. Ad ... Perillustris ac Generosis Domini Georgii Comaromi Inclyti hujus Comitatus Ordinarius Vice Comitis, Ad Instantiam Spectabilis ac Generosi Domini Michaellis Redei ejusmodi ad Possessionem Remete et Sarkad, Ibidemque Inqutituum Secundum de Utriom Puncta Modus ... ... Die 17. decembris Anni 1712.[14]

UTRUM DE EO.

1. Tudgya-é az tanú, ki öröke ledgyen Sarkad, Remete, Gyán, Ant, Baj névő prédiumok [*puszták*], Sápban némely rész, és azon hellyek hová taxáltak, kinek és micsodával a' Familiának?

2do. Tizenkét esztendőnek előte Remetit ki nevével ülteték meg, és kitűl vettek levelet s kinek taxáltak?

3. ... az tanú, hogy valaha Istenben elnyugod Váradi Püspük Benkovicz Ágoston Uram eő Na*gyság*a birta volna azon hellyeket, úgy mint főldes úr?

4.Rédei Ferencz Uramnak, az ki kollosvári kapitány volt, tudja-é az tanú, hogy míg török háborúban is Kollosvára remeteiek taxáltak?

5. Tudgya-é az tanú, hogy miolta Bucsy Mihálly Ur*am* eő K*egy*elme Remetére bele kerítő Redei Mihálly Ur*am* szüntelen elenzete, és az bakonyszegi gondviselőjével ez elmúlt tavaszal vísza foglaltata azon jószágot maga és Familiája számára?

Sequritur Testes Remeteiensis[15]

1mus testis. Paullus Ellek Nobilis Persona Remeteiensis Annor*um* circiter 69. Juratus examinatus fatetur.[16] Én gyermekségemtül fogvást úgy tudom az attyámtul, és úgy halotam, hogy azon utrumban [*kérdésben*] felvet hellyek, Sarkad, Remete, Köte Gyán, Baj, Rédei Familiáé voltanak. Ad 2. Nihil., Ad 3tio. Hogy pedig Benkovics Ágoston Váradi Püspök Ura*m* eő N*agyság*a úgy bírta volna, mint földes úr, soha sem bírta eő Nagysága. Ad 4. Nihil., Ad 5to. Tudom azt, ez elmúlt tavaszál

[14] Az okmány halványsága miatt a nehezen olvasható vagy olvashatatlannak bizonyult részeket kénytelenek voltunk kipontozni.

[15] *Következnek a remetei tanúk*

[16] *1. tanú: Elek Pál remetei nemes személy, mintegy 69 esztendős. Hite szerint vallja.*

bakonyszegi gondviselője Redei Mihálly Uramnak, Sinka Mihálly minket visza foglalt Redei Uram számára.

2dus. Testis. Stephanus Ellek Nobilis Persona Remeteiensis Annorum 54.[17] *Juratus Examinatus Fatetur.* Ad 1mum., Ad 2dum. Tudom bizonyosan, Sóss János Uram levelére ültenek meg Remetét tizenkét esztendőknek előte. Sós János Uram tutorja és mostoha attya lévén iffiu Redei Sigmondnak, oda taxáltunk. Ad 3tio. Soha nem hallotam, hogj Váradi Püspök Benkovics Ágostan Uram eő Nagysága birta volna azon hellyeket, mint földes úr. Ad 4. Nihil., Ad 5. Ez elmúlt tavaszal Rédei Mihálly Uram gondviselője, Sinka Mihálly ide jött Remetére, elenzet benünket, hogy ne szolgállyunk Váradra. Sőtt, meg volt parancsolva Bucsy Uramtul, mint levélben, mint szájal, hogy ha többször ide jő azon gondviselő, fogjuk meg, vidjük Váradra.

3tius. Testis. Petrus Gellin Manumissus Nobilis Remeteiensis Annorum 56.[18] *Juratus Examinatus Fatetur.* Ad 1mum. Tudom nyilván, és nem csak az attyáimtul halotam, hanem Rédei Familianak egy udvarbírája lakot Remetén, Tótt Péter nevő, anak az szájából is halotam, még török háború előt is Rédei Familianak taxáltak utrumban feltet hellyek, úgy mint Remete, Baj, Köte Tarcsa, Köte Gyán. Ad 2do. Rédei Sigmondtul volt levelünk tizenkét esztendőnek előte, mikor Remetét megszálotuk, Sós János Uramnak taxáltunk, mert az öreg Rédei Sigmondot az török levágta, Soss János Uram vete el az aszonyt, tutorja volt Iffiú Rédei Sigmondnak. Ad 3tio. Soha Benkovics Ágoston Uram eő Nagysága nem bírta azon hellyeket, úgy mint földes úr, egyéb Rédei Familiánál, az török pogánynál. Ad 4. Tudom világosan Rédei Ferencz Uramnak Kollosvára hortuk az taxát, akor kollosvári kapitány vólt az úr. Ad 5io. Mikor foglalta Sinka Uram, nem voltam othon akor, nem tudok semit.

4. Testis. Michael Olah Notarius Remeteiensis Annorum 39.[19] *Juratus Examinatus* Fatetur. Ad 1mum., Ad 2dum., Ad 3., Ad 4io. Nihil., Ad 5. Tudom világoson, hogy Sinka Mihálly, Rédei Uram bakonyszegi gondviselője ide Remetére jött, Rédei Mihálly Uram levelit kezünkben adá, elenzet benünket, ne menyünk Bucsy Mihálly Uramhoz Váradra. Ezen dolgot meg kellet üzennünk Bucsy Uramnak, eő Kegyelme megparancsolta, hogy ha mászor ide jő foglalni Sinka Mihálly, tehát fogjuk, vidjük Váradra.

5. Testis. Gregorius Gellin Manumisus Nobilis Remeteiensis Annorum 49.[20] Juratus *Examinatus* Fatetur. Ad 1mum. Gyermekségemtül fogvást halotam az örög emberektül, és hogy Rédei Familianak öröke volt Sarkad, Remete, Gyán, Baj, Antnak némelly része, Sápban is némelly rész. Az apám szájából hallotam, hogy Sákára jártanak úr dolgára Rédei Familianak, míg az pogány el nem bírta az Országot, Sz. Jobra[21] jártanak úr dolgára. Sákán Simon János gondviselője lakot, Rédei Familiájé. Ad 2do.

---

[17] *2. tanú: Elek István, remetei nemes személy, 54 esztendős.*

[18] *4. tanú: Gellén Péter remetei manumittált nemes, 56 esztendős.*

[19] *5. tanú: Oláh Mihály remetei jegyző, 39 esztendős.*

[20] *5. tanú: Gellén Gergely remetei manumittált nemes, 49 esztendős.*

[21] Szent Jobb Bihar vm.-ben (Sâniob, R).

Tudom, tizenkét esztendőnek előte Soós János Uram levelire ültetük meg Remetét, mint hogy Iffiú Rédei Sigmondnak tutorja volt eő Kegyelme. Ad3tio. Most elfoglalták volt Püspök Uram eő Excellentiája számára, de az ellőt Istenben elnyogod Benkovics Ágoston eő Nagysága soha nem bírta úgy, mint földes úr. Ad 4. Rédei Ferencz Uramnak taxáltunk Kollosvára, még azt is tudom, nyargallot küldöt volt ránk az taxáért. Ad 5. Tudom, bakonyszegi gondviselője, Sinka Mihálly viszafoglalt benünket ez elmúlt tavaszal. Midőn hirt atunk volna Bucsy Uramnak, eő Kegyelme megparancsolta, hogyha ide jő azon gondviselő, fogjuk, vidjük Váradra.

6. testis. Georgius Cseke Modernus Judex Remeteiensis Annorum 56.[22] *Juratus Examinatus* Fatetur. Ad 1mum. Én minettig remetén laktam. Az attyámtul is igy halotam, hogy az Deutrumban feltet hellyek Rédei Familiát iletik, és anak taxáltak. Ad 2dum. Szakmárt lakó Sós János Uram, az ki Iffiú Rédei Sigmond Uramnak tutora volt, Rédei Sigmondné Aszonyomat vete volt el, anak az levelire ültük meg Remetét tizenkét esztendőknek előte, és oda taxáltunk. Ad 3tio. Soha nem halotam, hogy Istenben elnyugodott Váradi Püspök Uram eő Nagysága birta volna azon hellyeket úgy, mint földes úr. Ad 4. Azt is tudom bizonyosan, hogy míg az török háborúban is Kollosvára taxáltunk, Rédei Ferencz Uramnak. Ad 5. Tudom, hogy Sinka Mihálly, Rédei Mihálly Uram bakonyszegi gondviselője it volt Remetén ez elmúlt tavaszal, elfoglalt benünket, de midőn hírt kellet adnunk Bucsy Mihálly Uramnak, eő Kegyelme megparancsolta, ha ide jő azon gondviselő, fogjuk meg és küldjük be Váradra.

7. Testis. Joannes Felfődi Remeteiensis Annorum 49. *Juratus Examinatus Fatetur*. Ad omnia puncta ubi praecedens testis.[23]

8. Testis. Franciscus Gellin minor manumisus nobilis remeteiensis annorum 34.[24] *Juratus Examinatus Fatetur*. Ad primum. Az attyámtul is halotam, hogy azon hellyeket, Sarkad, Remete, Gyán, Baj, Sápban némely rész, Rédei Familiát ilete, és anak taxáltak. Ad 2dum. Sós János Uram levelire ültetük meg Remetét tizenkét esztendőknek előte, Iffiú Rédei Sigmondnak tutorja lévén, és oda is taxáltunk. Ad 3. Soha egy óráig is nem bírt benünket szegény Püspök Uram eő Nagysága, mint földes úr, nem is kaphatot rajtunk eő Nagysága. Ad 4to. Nihil., Ad 5to. Nihil.

9. Testis Michael Szabó Remeteiensis Annorum circiter 52.[25] *Juratus Examinatus Fatetur*. Ad 1mum. Nihil. Ad 2dum. Már amikor Remetén laktam, tudom, hogy Sós János Uram, Iffiú Rédei Sigmond Uram tutorja, anak az levelire szálotuk meg, és oda taxáltunk. Ad 3tio. Mint fő ispányunknak, kedvesketünk halal, de nem úgy, mint földes urunknak, mert minket eő Nagysága soha nem bírt úgy, mint földes úr. Ad 4. Nihil., Ad 5. Nihil.

---

[22] *6. tanú: Cseke György remetei főbíró, 56 esztendős.*

[23] *7. tanú: Felföldi János remetei (lakos), 49 esztendős [...] Minden pontra, mint az előbbi tanúk.*

[24] *8. tanú: Ifj. Gellén Ferenc remetei manumittált nemes, 34 esztendős.*

[25] *9. tanú: Szabó Mihály remetei, 52 esztendős.*

10. Testis. Andreas Tott Remeteiensis Annorum 45.[26] *Juratus Examinatus Fatetur.* Ad primum. Nihil., Ad 2dum. Tudom, Sós János Uram tutorja volt Iffiú Rédei Sigmond Uramnak, anak levelire ülték meg Remetét 12 esztendőnek előte. Ad 4to. Nihil., Ad 5tum. Tudom, hogy bakonyszegi Sinka Mihálly Sarkadrul bizonyságul nemes embereket hozot magával, hogy elfoglallya Remetét az elmúlt tavaszal. Bucsy Uram megtudván, azt parancsolta, hogyha, úgy mond, oda jő, fogják, vidjék Váradra.

11. Testis. Petrus Cseke Remeteiensis Annorum 59.[27] *Juratus Examinatus Fatetur.* Ad 1mum. Tudom világosan, hogy az Utrumban feltet hellyeket Rédei Familia birta, sőtt, azt is tudom, hogy itten Remetén egy Tótt Péter nevö udvarbirája lévén Rédei Familiának, dézmabeli asztagokat, és minden féle dézmát anak keze alá hortak Remetére, úgy az taxát is. Ad 2dum. Tizenkét esztendőnek előte Sós János Uram levelire szállottuk meg Remetit, Iffiú Rédei Sigmondnak tutorja lévén, oda is taxáltunk. Ad 3tio. Soha nem tudom, hogy néhai Istenben elnyugod Váradi Püspök Benkovics Ágoston úgy bírta volna, mint földes úr. Ad 4to. Rédei Ferencz Uramnak, az ki Collosvára capitány volt, Somlyóra hortuk az taxát, onét Kollosvára horták. Ad 5. Ez elmúlt tavaszal, Húsvét után Sinka Mihálly, Rédei Uram gondviselője viszafoglalt benünket. Midőn hírt atunk volna Bucsy Uramnak, eő Kegyelme megparancsolta, fogjuk, vidjük Váradra.

Sequanbus Sarkadiensis[28]

12. Testis. Alexandre Szabó nobilis persona sarkadiensis Annorum 57.[29] Juratus Examinatus fatetur. Ad primum. Tudom, az melly rész volt Sarkadon Rédei Familiáé, azt sarkadiak megveték Rédei Ferencz Uramtul. Sőcs István, Varga János, azok viték volt el az pénzt Huszt várába, erigtorságot ép magára vállalta Rédei Ferencz Uram. Tudom, hogy az attyám volt 66 esztendős ember, én akor voltam 34 esztendős. Úgy tudom, Rédei Familia bírta Köte Tarcsát, Köte Remetét, Köte Gyánt, Bajt. Azt is tudom, hogy Rédei Ferencz Uram elhadjatot eöszvedjétül változtak meg, úgymint Gellin János és Farkas Gergelynek az attya. Ad 2dum. Úgy tudom, hogy Sósó János Uramtul, az ki Iffiú Rédei Sigmondnak mostoha attya vala, hoztak levelet remeteiek 12 esztendőnek előte. Ad 3ium. Hogy pedig Váradi Püspök, Benkovics Uram eő Nagysága úgy bírta volna, mint földes úr, soha nem hallotam. Ad 4. Nihil., Ad 5to. Tudom, magam is jelen voltam, mikor Rédei Uram gondviselője viszafoglalta Remetét.

13. Testis. Petrus Györi Judex Sarkadiensis Nobilis Persona Annorum 58.[30] *Juratus Examinatus Fatetur.* Ad primum. Tudom, hogy Sarkad taxát nem adot, mivel az minemő része volt Rédei Familiának, azt sarkadiak hozájok váltoták volt. Errectorságot is Rédei Familia magára válolta volt. Ad 2ibus. Nihil., Ad 3tio. Semit sem

[26] *10. tanú: Tóth András remetei, 45 esztendős.*
[27] *11. tanú: Cseke Péter remetei, 59 esztendős.*
[28] *Következnek a sarkadiak*
[29] *12. tanú: Szabó Sándor sarkadi nemes személy, 57 esztendős.*
[30] *13. tanú: Győri Péter sarkadi bíró, nemes személy, 58 esztendős.*

tudok bene, hogy Váradi Püspök Uram eő Nagysága úgy bírta volna, mint földes úr. Ad 4um. Nihil. Tudom, ez elmúlt tavaszal Rédei Mihálly Uram gondviselője elfoglalta Remetét.

14. Testis. Nicolaus Kis Nobilis Persona Sarkadiensis Annorum 70.[31] *Juratus Examinatus Fatetur.* Ad primum. Tudom világosan, hogy Remete, Köte Gyán, Tarcsa, Baj, Sápban némelly rész Rédei Familiának taxáltak. Sarkadi részt pedig sarkadiak hozánk váltották Rédei Ferencz Uramtul, kinek Huszt várában vitük az pénzt. Az erectorságot is magára vállolta. Ad 2do. Tudom, hogy Sóss János Uramtol hoztak levelet 12 esztendőnek előte, aval ülték meg Remetét, akor két hellyt egy taxára becsültetet volt Sós János Uram. Ad 3tio. Én hitemre nem tudom, hogy Istenben elnyugod Váradi Püspök Uram eő Nagysága bírta volna azon hellyeket, mint földes úr. Ad 4. Nihil., Ad 5. Nihil.

15. Testis. Michael Sajti Nobilis Persona Sarkadiensis Annorum 65.[32] *Juratus Examinatus Fatetur.* Ad 1mum. Sarkadval nem tudom, hogy taxált volna, de Remete, Gyán, Baj, hozá tartozandó hellyek Rédei Familiának taxáltak, jó lehet, Sarkadon is bírt Rédei Familia, de azt hozánk váltotuk, mellynek erectorságát magára vállalta Rédei Ferencz Uram. Ad 2do. Tudom, 12 esztendőnek előte Rédei nevére ülteték meg Remetét. Ad 3tio. Nihil., Ad 4. Nihil., Ad 5. Nihil.

16. Testis. Paulus Rácz Nobilis Persona Annorum 70.[33] *Juratus Examinatus Fatetur.* Ad primum. Antot nem tudom, de az Utrumban feltet hellyek Rédei Familiát iletik. Sarkad végvár volt, kardal szolgálta az Császár eő Felségit, míg az búzabeli dézmát kellet adnunk Rédei Familianak, de az után elzálogosítotuk Rédei Ferencz Uramtul, midőn az Török kezdet uralkodni. Mellynek erectorságát magára vállalta. Ad caetera puncta. Nihil.[34]

17. Testis. Joannes Eőssi Nobilis Persona Annorum 77.[35] *Juratus Examinatus Fatetur.* Ad primum. Tudom, hogy Sarkad Rédei Ferencz Uramé volt, az mi kertünkben horták az búzabeli dézmát, asztagban. Remetét, Gyánt, tőb prédiumokal [*pusztákkal*] együtt Rédei Familiának taxáltak, sarkadi részt elzálogosítoták volt sarkadiak Rédei Ferencz Uramtul. Ad 2dum. Tudom, Sóss János Uram levelire száloták meg az hellyeket tizenkét esztendőnek előte. Ad 3. Soha nem bírta úgy, mint földes úr azon hellyeket Istenben elnyugod Váradi Püspök Uram eő Nagysága. Ad 4. Rédei Ferencz Uram hallála után, Török idejében is volt Remetén egy Rédei nevő úr, az taxát felszette. Ad 5. Ez elmúlt tavaszal Rédei Mihálly Uram gondviselője, Sinka Mihálly Remetére vit be minket, mint nemes embereket, előtünk foglalta visza Remetét.

---

[31] *14. tanú: Kis Miklós sarkadi nemes személy, 70 esztendős.*
[32] *15. tanú: Sajti Mihály sarkadi nemes személy, 65 esztendős.*
[33] *16. tanú: Rácz Pál sarkadi nemes személy, 70 esztendős.*
[34] *A többi pontra: Nincsen (válasz).*
[35] *17. tanú: Eőssi János nemes személy, 77 esztendős.*

18. Testis Gregorius Farkas manumisus nobilis annorum 40.[36] *Juratus Examinatus* Fatetur. Ad primus. Nihil., Ad 2do. Sós János Uram tutorja lévén Iffiú Rédei Sigmond Uramnak, anak levelire ülteték meg Remetét, és oda taxáltak 12 esztendőknek előte. Ad 3um. Nem emlékezem ara, hogy Istenben elnyugod Váradi Püspök Uram eő Nagysága, hogy bírta volna, mint földes úr. Ad 4mum. Nihil., Ad 5. Tudom, ez elmúlt tavaszal, hogy Redei Mihálly Uram gondviselője egynihányunkat elvit magával, Remetét mikor viszafoglalta, Húsvét után való csonka hétben.

19. Testis Joannes Szabó Sarkadiensis Annorum 50.[37] Juratus Examinatus Fatetur. Ad 1mum. Tudom, Sarkadot rész szerint elzálogosítoták volt Rédei Ferencz Uramtul, adig Rédei Familiának taxáltunk, még hozánk nem váltotuk. Az töb, Utrumban feltet hellyek is oda taxáltak. Ad 2do. Sós János Uram Iffiú Rédei Sigmondnak tutora volt, anak levelire ülteték meg Remetét. Ad 3um. Némelly prédiumokban [*pusztákban*] Szallonta körül kapdosott Istenben elnyugod Püspök Uram eő Nagysága tisztei, de ezeket nem tudom, hogy úgy bírta volna, mint földes úr. Ad 4. Nihil., Ad 5. Tudom, ez elmúlt tavaszal Sinka Mihálly viszafoglalta Remetét.

20. Testis. Andreas Markus Nobilis Persona Sarkadiensis Annorum 54.[38] *Juratus Examinatus* fatetur. Ad primum. Tudom, Remete, Gyán Rédei Familiát elleti, Sarkadon is azon Rédei Familiát iletö rész Rédei Ferencz Uramtul elzálogosítoták. Ad 2do. Tudom, Sós János Uram levelire száloták meg Remetét. Ad 3tio. Nihil., Ad 4to., Nihil. Ad 5. Tudom, hogy it volt Sarkadon Rédei Uram gondviselője, de miért jött volt, nem tudom.

21. Testis. Michael Pap Notarius Sarkadiensis Annorum circiter 50.[39] *Juratus Examinatus Fatetur*. Ad 1. Ad 2., Ad 3., Ad 4., Nihil. Ad 5. Tudom azt, hogy Sinka Mihálly, Rédei Uram gondviselője elfoglalta Remetét, Gellin Ferenczet megeskete Rédei Mihálly Uram számára.

22. testis. Michael Török Sarkadiensis Annorum 70.[40] *Juratus Examinatus* Fatetur. Ad 1mum. Tudom, Sarkad, Remete, Köte Gyán, Baj, Tarcsa Rédei Familiáé volt, de Sápban nem tudok semi részt. Ad 2um. Azt is világosan tudjuk, hogy tizenkét esztendőnek előte Rédei nevére ülteték meg Remetét. Ad 3. Nihil., Ad 4to. Jól emlékezem rá, hogy Rédei Ferencz Uramnak hortuk az taxát Kollosvára ... Ad 5. Tudom, bakonszegi gondviselő ez elmúlt tavaszal elenzete Bucsy Uramtul remeteieket, és ahoz valló prédiumokat [*pusztákat*].

23. Testis. Michael Szabó Nobilis Persona Sarkadiensis Annorum 48.[41] *Juratus Examinatus* Faterur. Ad primum. Tudom világosan, hogy remeteiek Rédei Familiának taxáltak, de sarkadiak Rédei Familiától vet földön laktak, mai napok is laknak.

---

[36] *18. tanú: Farkas Gergely manumittált nemes, 40 esztendős.*
[37] *19. tanú: Szabó János sarkadi, 50 esztendős.*
[38] *20. tanú: Márkus András sarkadi nemes személy, 54 esztendős.*
[39] *21. tanú: Pap Mihály sarkadi jegyző, mintegy 50 esztendős.*
[40] *22. tanú: Török Mihály sarkadi, 70 esztendős.*
[41] *23. tanú: Szabó Mihály sarkadi nemes személy, 48 esztendős.*

Ad 2do. Én úgy tudom, hogy Sós János tutora lévén Iffiú Rédei Sigmondnak, eő Kegyelme levelire száloták meg Remetét 12 esztendőknek előte. Ad 3mo. Soha nem halotam, hogy Istenben elnyugod Püspök Uram eő Nagysága úgy bírta volna, mint földes úr. Ad 4. Úgy emlékezem rá, hogy Rédei Ferencz Uramnak Somlyóra horták az taxát. Ad 5. Ez elmúlt tavaszal Reédei Mihálly Uram gondviselője elfoglalta Remetét, pirongata Gellin Ferenczet, mondván, hol az hited, megeskütél ide és amoda is.

24. testis. Joannes Ungur Sarkadiensis Annorum 75.[42] *Juratus Examinatus* Fatetur. Ad primum. Az Deutrumban föltött hellyek Rédei Familiát ilitik, és udjan anak taxáltak. Ad 2do. Nihil., Ad 3. Nihil., Ad 4mum. Én magam lábaimon, magam kezemel háromszor vitem az kötegyáni taxát Kálóban Rédei Pál Uramnak, Rédei Ferencz Uram halála után. Ad 5. Tudom, és remeteieknek szájokbul halotam, hogy eőket viszafoglalták Redei Mihálly Uram számára ez elmúlt tavaszal.

Sequntur testis Szalontaensis[43]

25. testis Stephanus Szabó alias Antiszal (?) civis oppidi Szalontaiensis Annorum 66.[44] *Juratus Examinatus* Fatetur. Ad primum. Tudom, hogy Remete, Gyán, Baj Rédei Familiát ileti, oda is taxáltak, de Antnak harmad része, úgymint az ... való. Rédei Ferencz Uram ... Remetén egy Tótt Péter nevő udvarbírája lévén Rédei ... az szette akkor az dézmát és az taxát. Ad caetera puncta nihil.[45]

26. Testis Stephanus Csete Nobilis persona Szalontaiensis Annorum 69.[46] *Juratus Examinatus* [*Fatetur*]. Ad primum. Tudom világosan, hogy Rédei Familia bírta azon Utrumban feltet hellyeket, és oda taxáltak. Ad 2dum., Ad 3um., Ad 4. Nihil., Ad 5. Tudom, hogy Rédei Mihálly Uram bakonyszegi gondviselője ide Szallontára levelet küldöt, hogy eő Kegyelme viszafoglalta remetei jószágot ....

27. Testis Stephanus Szakács Secundus Judex Oppidio Szalontaiensis Annorum 49.[47] *Juratus Examinatus* Fatetur. Ad primum. Úgy tudom, hogy Remete, Gyán, Bajnak némelly része Rédei Uraiméké volt, és anak taxaltak. Ad 2dum. Nihil., Ad 3um., Ad 4., Ad 5. Nihil.

28. Testis ... Szakács Szallontaiensis Annorum 64. *Juratus Examinatus Fatetur*. Ad 1mum. Ubi ... ad .. puncta. Nihil.[48]

H.. inquisitio peracta per nos insra seripto ... et Köte Remete die ut .. supra.

Franciscus Taxony Incliti
Comitatus Bihariensis Jurassor mp.
(*Gyűrűspecsét.*)

---

[42] *24. tanú: Ungur János sarkadi, 75 esztendős.*
[43] *Következnek a szalontai tanúk*
[44] *25. tanú: Szanó (más néven: Antiszal) István, Szalonta város polgára, 66 esztendős.*
[45] *A további pontokra nincsen (válasz)*
[46] *26. tanú: Csete István szalontai nemes személy, 69 esztendős.*
[47] *27. tanú: Szakács István Szalonta városa másodbírája, 49 esztendős.*
[48] *28. tanú: Szakács ... szalontai, 64 esztendős [...].*

Georgius Madas Nobilis Persona
(*Gyűrűspecsét.*)[49]

[*Az irat külzetén:*] Fasc. 3uo Nro. 1o.
N. 32. 1712. 17. Xbris

2.

Békés vármegye tanúvallatása Sarkad jogállásáról
Doboz, 1721. július 18.
(HBML Bihar vm. kgy. jkv. IV. A. 1/a. 4. köt. 1721.)

Nos infrascripti ordinar*ius* I*nclyti* Co*mita*tus Békésiensis Judlium et Jurassor Damus pro memoria quod Nos penes legitimam Per*illustr*is ac Gen*e*rosi Do*mi*ni Junio*ri* Georgii Komáromi praefati Co*mita*tus Ordinarii Vice Comitis exmissione. Ad instantia*m* Judicis et Senatus Sarkadiensis. In Oppido Békés nec non Possesionibus Szeghalom et Doboz Secundum praescripta decoutralia puncta talem uti sequit*us* peregimos Inquisitionem quar*um* otdo et nexus fuit sequenti modo.

De Eo Utrum

Primo. Tudgya-e, látta-e, hallotta-e bizonyosan a tanú, hogy T*ekinte*tes N*emes* Bihar V*árme*gyéb*en* levő Sarkad nevű helység emberi emlékezettül fogva mindenkoron nemes hely volt, maga nemesi szabadcságáb*an* élt, hassonlóképpen mind a mostani, mind a régi nagy idejű öreg emberektül hallotta-e, meg nevezett Sarkad nevű helység maga nemesi szabadságáb*an* élő hely volt mind ez óráig, nem lévén senkitül háborgattatások?

Secundo. Tudgya-e, látta-e, hallotta-e a tanú, hogy a felyül meg irt Sarkadnak nemesi privilégiumáról való levelei hol és kinél volnának, avagy melyik boldog emlékezetű Keresztyén Királytul ajándékoztatott*na*k, vagy adattatot*na*k tudgya vagy hallotta-e?

Tertio. Tudgya-e, látta-e, hallotta-e a tanú, hogy Sarkad várossának lakosi régi boldog emlékezetű Királyok idejében is fegyverekkel szolgálták, mind a Felséges Királyt ő Felségét, s mind a Nemes Hazát?

Quarto. Ezen T*ekinte*tes N*emes* Hazáb*an*, avagy Erdély Országáb*an* mind ezekre kit tud jó tanúk*na*k lenni?

[49] *Taxony Ferenc, Nemes Bihar Vármegye esküdtje; Madas György nemes személy*

In Possessione Szeghalom[50]

Primus testis Stephanus Décsei, annorum circiter 58.[51] Juratus examinatus fatetur. Ad 1mum. Egyebet semmit sem tudok, hanem hallottam a régi öreg emberektül, mikor a Török Gyulában lakott is, fegyverekkel szolgáltak a sarkadiak. Ad 2dum. Nihil., Ad 3tium. Hallottam, hogy végvár volt, és fegyverrel szolgáltak. Ad 4tum. Nihil.

Secundus testis Joannes Simon, annorum circiter 59.[52] Juratus examinatus fatetur. Ad 1mum. Az atyámtól hallottam, hogy véghely voltt Sarkad, és gyakran meg ütközött benne a Török is. Én érésemre sem hallottam, hogy valamely földesúrnak adózott volna. Hallottam az atyámtól, reá üttöttek a sarkadiakra, 80van török esett el alatta, meg egy híres török is ott esett el. Mikor arattak is, az atyámtul hallottam, fákat vertek le, a fegyvereket arra akasztották, és úgy dolgoztak a gyulai török miá. Ad 2dum. Nihil., Ad 3tium. Mihent a török Gyulát meg vötte, mentest még szünt a sarkadiak vég várbéliségek, az után a töröknek adóztak. De hogy magyar úrnak szolgáltak vagy adóztak volna, nem tudom. Ad 4tum. Jó tanúk a békísi öreg emberek.

Tertius testis Michael Böncsök, annorum circiter 70.[53] Juratus examinatus fatetur. Ad 1mum. Én úgy hallottam a régi öreg emberektül, magam is úgy tudom miolta élek, hogy nemes hely volt Sarkad, mint hajdúk éltek magok nemesi szabadcságokkal, nem tudom senkinek, hogy attak volna magyarnak, hanem töröknek. Ad 2dum. Nihil., Ad 3tium. Hallottam, Makó Gáspár, Varga János úgy mondotta, minden nap meg vagdalkoztunk mi itt a törökkel. Úgy hallottam a régi öregektül, mindenkor fegyverekkel szolgáltak.

In Oppido Békés[54]

Quartus testis Michael Borbély, annorum circiter 70.[55] Juratus examinatus fatetur. Ad 1mum. Mindéltig a régi emberektül is úgy hallottam, magam is úgy tudom gyermekségemtül fogva, hogy maga szabadcságában élő mezei hadak voltak a sarkadiak. A török világban palánkal volt körül kerítve. Egy magyar úrnak sem hallottam, hogy fizettek volna, vagy valakinek valaha jobbágyi löttek volna. Ad 2dum. Nihil., Ad 3tium. A régi üdőt nem tudom, hanem én érésemre mindenkor a törökre hadakoztak és fegyverrel szolgáltak.

Quintus testis. Thomas Csarnai, annorum circiter 60.[56] Juratus examinatus fatetur. Ad 1mum. Hallottam, hogy kardal szolgáltak és katonák voltak a sarkadiak, de egyebet nem tudok. Ad 2dum. Nihil., Ad 3tium., 4tum. Nihil.

---

[50] *Szeghalom községben*
[51] *1. tanú: Décsei István, mintegy 58 esztendős.*
[52] *2. tanú: Simon János, mintegy 59 esztendős.*
[53] *3. tanú: Böncsök Mihály, mintegy 70 esztendős.*
[54] *Békés városában*
[55] *4. tanú: Borbély Mihály, mintegy 70 esztendős.*
[56] *5. tanú: Csarnai Tamás, mintegy 60 esztendős.*

Sextus testis Michael Püski, an*norum* 70.[57] Jur*atus* exam*inatus* fatet*ur*. Ad 1mu*m*. Soha nem hallottam, sem nem tudom semmi magyar urát Sarkad*nak*, hogy volt volna, hanem tudva azt, hogy török világban is örökké kardal szolgáltak és Gyula alá sokat jártak. Ad 2du*m*. Nihil. Ad 3tiu*m*. Miolta én tudom, mindenkor fegyverrel szolgáltak, palánkal kerített helyek voltt.

Septimus testis Franciscus Csarnai, an*norum* cir*citer* 72.[58] Jur*atus* examin*atus* fatet*ur*. Ad 1mu*m*. Tudom, hogy törökre járó emberek voltak a sarkadiak, de nemesi szabadcságokrul semit sem tudok. Ad 2du*m*. Nihil., Ad 3tiu*m*. Azt tudom, értem is, hogy fegyverrel szolgáló emberek voltak. Ad 4tu*m*. Nihil.

Octavus testis Michael Gellén, an*norum* cir*citer* 71.[59] Jur*atus* examinat*us* fatet*ur*. Ad 1mu*m*. Nem hallott*am*, hogy magyar úrhoz szolgáltak volna a sarkadiak, hanem tudom, nagy hűsséggel az Erdélyi Fejedelem mellett vitézkettek. Ad 2du*m*. Nihil. Ad 3tiu*m*. Úgy hallottam, mindéltig fegyverrel szolgáltak, míg a Pogány el nem nyomta üket. Ad 4tu*m*. Nihil.

Nonus testis Andreas Csávás, an*norum* cir*citer* 92.[60] Jur*atus* examinat*us* fatet*ur*. Miolta arra való ember vagyok, hogy emberi észt **emlékezhetek**, a sarkadiakat mindiltig fegyverviselő emberek*nek* tudom, és soha sem tudom, hogy magyar földes urok volt volna, hanem mikor a török elvötte vala űket, akkor a török*nek* szolgáltak, de mihent ellene mentek, mentest űk is fegyvert fogtak ellenek. Ad 2du*m*. Nihil., Ad 3tiu*m*. Tudom, hogy mindenkor fegyverrel szolgáltak. Ad 4tu*m*. Nihil.

Decimus testis Joannes Kovács, an*norum* cir*citer* 65.[61] Jur*atus* examinat*us* fatet*ur*. Ad 1mu*m*. Tudom, hogy kardvisselő emberek voltak és magok nemesi szabadcságokb*an* éltek a sarkadiak. Ad 2du*m*. Nihil., Ad 3tiu*m*. Tudom, mikor a törökre hadakoztak, fejedelem részre fegyverkeztek és azzal szolgáltak. Ad 4tu*m*. Nihil.

Undecimus testis Stephanus Nagy, an*norum* cir*citer* 60.[62] Jur*atus* examin*atus* fatet*ur*. Ad 1mu*m*. Az atyámtól hallott*am*, s az atyám beszédébül vagyok bizonyos, hogy örökké törökkel hadakozó emberek voltak, még tehén fejni is alig mehettek ki a török miá. Ad 2du*m*. Nihil., Ad 3tiu*m*. Én, amint atyám beszédébül hallott*am*, és magam is tudom, hogy mindenkor fegyver visselő emberek voltak a török ellen a sarkadiak. Ad 4tu*m*. Nihil.

[57] *6. tanú: Püski Mihály, mintegy 70 esztendős.*
[58] *7. tanú: Csarnai Ferenc, mintegy 72 esztendős.*
[59] *8. tanú: Gellén Mihály, mintegy 71 esztendős.*
[60] *9. tanú: Csávás András, mintegy 92 esztendős.*
[61] *10. tanú: Kovács János, mintegy 65 esztendős.*
[62] *11. tanú: Nagy István, mintegy 60 esztendős.*

In Poss*ess*ione Doboz[63]

Duodecimus testis Franciscus Kis, annor*um* cir*citer* 46.[64] Jur*atus* examinat*us* fatet*ur*. Ad 1mu*m*. Én nem tudom, sem nem láttam, hanem hallott*am* az atyámtól, hogy magok szabadcságokb*an* éltek. Ad 2du*m*. Nihil., Ad 3tiu*m*. Hallott*am* az atyámtól, hogy fegyverrel szolgáltak, még az atyám szemeivel is látta, a törökkel vagdalkoztak. Ad 4tu*m*. Nihil.

Decimus tertius Stephanus Simándi, an*n*or*um* cir*citer* 60.[65] Jur*atus* examinat*us* fatet*ur*. Ad 1mu*m*. Azt tudom, az atyámtól is hallottam, hogy örökké szabad emberek*n*ek tartották magokat, és fegyverrel szolgáltak az Haza mellett. Ad 2du*m*. Nihil., Ad 3tiu*m*. Világosan tudom, hogy a török ellen fegyverrel szolgáltak.

Decimus quartus testis Andreas Megyeri, an*n*or*um* cir*citer* 50.[66] Jur*atus* examinat*us* f*atetur*. Ad 1mu*m*. Ha magam nem értem is, hallottam a régi emberektül, hogy mikíppen tartották meg Sarkad vég várát a pogány ellen, magok szabadcságát kardal oltalmazv*án*. Ad 2dum. Nihil., Ad 3tiu*m*. Tudom, fegyverrel szolgáltak, Gyulább*an* török volt, Sarkadon magyar, és úgy fegyverkeztek a Király hűsége mellett.

Super qua saliter per nos per acta inquisitione literas p*rae*sentes Inquisitionales propriae manus subscriptione et usualis sigilli nosrae numi mine roboratas Communi Svadente Justitia extradedimus. Actum in Poss*ess*ione Doboz, die 18. Men*sis* Julii An*n*o 1721.

Ordinar*ius* I*nclyti* Comitatus Békésiensis Judlium:
Nicolaus Nadányi mp.
(*Gyűrűspecsét.*)
Extra Ordinarius Jurassor I*n*cliti Co*mitat*us Bekesiensis:
Joannes Oláh mp.
(*Gyűrűspecsét.*)[67]

[63] *Doboz községben*
[64] *22. tanú: Kis Ferenc, mintegy 46 esztendős.*
[65] *23. tanú: Simándi István, mintegy 60 esztendős.*
[66] *24. tanú: Megyeri András, mintegy 50 esztendős.*
[67] *Kelt Doboz községben, az 1721. év július havának 18. napján. Nadányi Mihály, Nemes Békés Vármegye rendes szolgabírája; Oláh János, Nemes Békés Vármegye rendes főesküdtje*

3.

Bihar vármegye vizsgálata Sarkad jogállásáról
Hosszúpályi, 1721. július 24.
(HBML Bihar vm. kgy. jkv. IV. A. 1/a. 4. köt. 1721. 96–101.)

Nos Infra Scripti Ordinarius Judlium et Jurassor Inclyti Comitatus Bihoriensis recognoscimus praesentium per vigorem. Quod cum nos poenos gratiosum Excellentissimi Domini Domini Stephani Kohary de Csabragh et Szittnya Judices Curiae Regiae Mandatum. tit. Ad Istantiam Incolarum Sarkadiensium pro peragenda Collaterali Inquisitione ad Certa Loca exivissemus: In ejusdemque Citatis et personaliter in praesentiam nostri accersitis praedictorum Locorum fide dignis Incolis, Secundum Subinserta De eo UTRA Puncta, talem quod Sequentus peregimus Inquisitionem et Collegimus testium fassiones: Quarum etiam tenor et Continentia fluit hunc in modum. Hoszú Pályi, die 24. Julii Anno 1721.

UTRUM DE EO?

1. Tudgya-é, látta-é, hallotta-é bizonyoson az tanú, hogy Tekéntetes Nemes Bihar Vármegyében levő Sarkad nevű helység emberi emlékezettül fogva mindenkoron nemes hely volt, és maga nemesi szabadságában élt. Hassonlóképpen mind az mostani, mind az régi nagy idejű öreg emberektűl hallotta-e az tanú, hogy az előtt szász esztendőkkel avagy tőbbekkel is az megnevezet Sarkad névű helység maga nemesi szabadságában élő hely volt mind ez óráig, nem levén senkitűl is háborgatások és háborgattatások?

2. Tudgya-é, látta-é, hallotta-é az tanú, hogy az felűl megnevezet Sarkad nevű helységnek nemesi privilegiumarul való levelei hol és kinél volnának, avagy mellyik boldog emlékezetű keresztény királytul ajándékoztatotnak avagy adatotnak lenni tudgya, avagy hallotta-é, mondgya meg az tanú!

3. Tudgya-é, látta-é, hallotta-é az tanú, hogy Sarkad városának lakói régi boldog emlékezetű királyok idejében is fegyverekkel szolgáltak mind az Felséges Királyt ő Felségét, mind az Nemes Hazát?

4. Ezen Tekéntetes Nemes Hazában avagy Erdély Országában mind ezekre kitt tud jó tanúnak lenni, mondgya meg!

1. testis Georgius Balogh Incola Berettyo Ujfalusiensis Annorum circiter 68.[68] Juratus examinatus fatetur. Ad 1mum. Hallotta az fatens az régi emberektűl, hogy az Utrumban fel tett Sarkad nevű helység vég hely volt, és vára is volt, de minémű szabadságban éltek, és hogy nemes hely volt volna, nem hallotta, sem nem tudgya. Ad 2dum. Nihil., Ad 3tium. Tudgya bizonyoson az fatens az maga érésére is, mint hogy

[68] *1. tanú: Balogh György berettyóújfalusi lakos, mintegy 68 esztendős.*

vég hely volt, fegyverekkel szolgáltak azon helység lakói az erdélyi fejedelmeket. Ad 4tu*m*. Nihil.

2. testis Petrus Mora Incola Keresztesiensis Annor*um* cir*citer* 60.[69] Jur*atus* ex*aminatus* fatet*ur*. Ad 1mum. Mint hogy az fatens attya zászlótartó volt azon Sarkad nevű helységb*en*, hallotta az attyától, hogy mindenkoron nemes hely volt Sarkad, és maga nemesi szabadságáb*an* élt, s dézmát is ne*m* adot senkinek. Ad 2dum. Hallotta ugyan az attyától ezen fatens, hogy Sarkadnak voltak nemesi szabadsáárul álló levelei, de hol vad*na*k, s hova lettek, ne*m* tudgya, sem hallotta, és mellyik Felséges Császártul adattak volt is, abb*an* sem tud semmit. Ad 3tium. Az attyától hallotta azt is az fatens, hogy az sarkadiak az török ellen hadakoztak, de az király mellett-e avagy az erdélyi fejedelem mellet, ne*m* tudgya. Ad 4tum. Sarkadon Farkas Györgyöt, Szalontán Szabó Istvánt, Mike Pércsen Sami Mihályt itélli jó tanúknak lenni ezen dologra.

3. testis Stephanus Lelossi Nobilis Bereg Beszermenyiensis Annor*um* cir*citer* 38.[70] Jur*atus* ex*aminatus* fatet*ur*. Ad 1mu*m*. Miulta az fatens emlékezik reá, mindenkoron nemes helynek tudgya lenni Sarkad várossát, és maga nemesi szabadságával élt, ne*m* is emlékezik az fatens reá, hogy valakitül háborgattatások lett volna. Ad 2dum. Nihil. Ad 3tium. Hallotta másoktul, hogy Sarkad várossának lakossai az Hazát örökké fegyverrel szolgálták. Ad 4tum. Bereg Böszörményb*en* lakó Tokai Istvánt tudgya jó tanúnak lenni.

4. testis Stephanus Szűcs Incola Borsiensis Annor*um* cir*citer* 47.[71] Jur*atus* ex*aminatus* fatet*ur*. Ad 1mum. Mint hogy az fatensnek attya sarkadi örökös fél volt, hallotta tűlle, hogy mindenkor nemes hely volt, és maga nemesi szabadságáb*an* élt, maga pediglen miulta emlékezik reá az fatens, úgy tudgya lenni Sarkadnak állapottyát, az mint az attyától hallotta, és mind ez óraig is senki is ne*m* háborgatta, hane*m* T*ekintetes* Iffiú Komáromi György Ura*m*, felesíge után. Ad 2dum. Nihil. Ad 3tium. Hallotta az fatens, hogy Sarkad várossának lakossai fegyverekkel szolgáltanak, sőtt az mi nagyob, az midőn ezen haza más pártra lett volna is, azon Sarkad nevű helység közzülök kiszakadot, és akkoron Budán lakó királyhoz tartot hűséget.

5. testis Paul*us* Mónai civis Debreczeniensis Annor*um* circit*er* 80.[72] Jur*atus* ex*aminatus* fatet*ur*. Ad 1mum. Az fatens miulta emberi ésszel bír, mindenkor nemes helynek tudgya lenni Sarkad várossát, és maga nemesi szabadságáb*an* élt, és hogy valakitül lett volna háborgattatások, nem hallotta. Ad 2dum. Nihil. Ad 3tium. Jól tudgya azt is, hogy azon Sarkad névő helység lakossai fegyverrel szolgálták boldog emlékezetű Leopoldus Császárt, mind pediglen az fejedelemet, Rákóczi Györgyöt, úgy az Nemes Hazát is. Ad 4tium. Nihil.

---

[69] *2. tanú: Mora Péter keresztesi lakos, mintegy 60 esztendős.*

[70] *3. tanú: Lélőssi István berekböszörményi nemes, mintegy 38 esztendős.*

[71] *4. tanú: Szűcs István borsi lakos, mintegy 47 esztendős.*

[72] *5. tanú: Mónai Pál debreceni polgár, mintegy 80 esztendős.*

6. testis Benedictus Hőgye Nobilis Mike Percsien*sis* Annor*um* cir*citer* 48.[73] Jur*atus* ex*aminatus* fatet*ur*. Az fátens Váradot mikor víjták,[74] Kállób*an*[75] rab voltt, és az tömlöczb*en* edgyütt lévén egy sarkadi katonával, ki is sarkadi fél volt, attul hallotta, hogy Sarkad nemes hely volt, és maga nemesi szabadságáb*an* élt, mindenkor. Ad 2dum. Nihil., Ad 3tium. Ugyan azon rab társától hallotta az fatens, hogy mikor Gyulá*ban* török lakott, akkor hajón az török ki ment fáért, az sarkadiak is hasonlóképpen, és egymással erőssen meg vagdalkoztak, az sarkadiak levén ő Felsége hívsége mellett.

7. testis Michael Kodormány Nobilis Bagosien*sis* Annor*um* circit*er* 80.[76] Jur*atus* ex*aminatus* fatet*ur*. Ad 1mum, 2dum. Nihil., Ad 3tium. Tudgya az fatens, hogy Sarkad városának lakossai hajdan fegyverekkel szolgálták az erdélyi fejedelmeket, mely fejedelmek is akkor időb*en*, úgy itélli, hogy ő Felsége hívségére volt*anak*, mivel az török ellen hadakoztak.

8. testis Joannes Varga Incola Hosszú Pallyiensis Annor*um* cir*citer* 50.[77] Jur*atus* ex*aminatus* fatet*ur*. Mivel az fatens az Utromb*an* specificált Sarkad nevű helységb*en* született az világra, hallotta az édes annyától, hogy mindenkoron nemes hely volt Sarkad, és maga nemesi szabadságáb*an* élt, és hogy valakitű meg háboritatot volna, ne*m* hallotta. Ad 2dum. Nihil., Ad 3tium. Hallotta azt is, hogy azon Sarkad nevű helységnek lakossai mindenkor fegyverekkel szolgáltak, de királyt-é vagy fejedelmet, ne*m* tudgya, sem hallotta.

9. testis Joannes Nagy Incola Hosszu Palyiensis Annor*um* circit*er* 71.[78] Jur*atus* ex*aminatus* fatet*ur*. Hallotta az fatens az atyáitul, hogy T*ekintetes* N*emes* Bihar Vármegyéb*en* lévő Sarkad névű helység mindenkor nemes hely volt, és maga nemesi szabadságáb*an* élt, és senkitűl is soha ne*m* háborgattatot, han*em* török idejéb*en* tudgya, hogy az török bírta, mivel néki az nemesség ne*m* kellet. Ad 2dum. Nihil., Ad 3tium. Azt is tudgya ezen fatens, hogy azon sarkadi lakosok fegyverekkel szolgálták hajdan az erdélyi fejedelmet, mind pedig az Nemes Hazát. Ad 4tu*m*. Bereg Böszörménb*en* Török Pált, Sákán pediglen Szabó Jánost itélli jó tanúknak lenni.

10. testis Relicta Andreas Csarnai Helena Szűcs Annor*um* cir*citer* 70.[79] Jur*atus* ex*aminatus* fatet*ur*. Ad 1mu*m*. Mivel az fatens az Utromb*an* feltett T*ekintetes* N*emes* V*ármegyéb*en* levő sarkadi leány volt, tudgya, hogy Sarkad nemes hely volt, és maga nemesi szabadságáb*an* élt mindenkor, és hogy valaha valakitűl háborgattattak volna, ne*m* tudgya, az törökön kívül. Ad 2dum. Nihil. Ad 3tium. Miulta az fatens

[73] *6. tanú: Hőgye Benedek mikepércsi nemes, mintegy 48 esztendős.*

[74] Nagyváradot előbb Bádeni Lajos őrgróf ostromolta 1692. október 10 – november 5. között, majd Heisler Donát cs. tábornok 1692. május 11 – június 7. között; a tanú feltehetően az utóbbi időpontra gondolhatott.

[75] Nagykálló

[76] *7. tanú: Kodormány Mihály bagosi nemes, mintegy 80 esztendős.*

[77] *8. tanú: Varga János hosszúpályi lakos, mintegy 50 esztendős.*

[78] *9. tanú: Nagy János hosszúpályi lakos, mintegy 71 esztendős.*

[79] *10. tanú: Özvegy Csarnai Andrásné Szűcs Ilona, mintegy 70 esztendős.*

emlékezik reája, tudgya, hogy hajdan mindenkor fegyverekkel szolgáltak azon sarkadi lakosok, hadakozván az török ellen. Ad 4tium. Nihil.

Super qua talis modi per nos per acta inquisitione testium fassionibus collectione, literas nostras testimoniales manuum sub scriptionibus, et sigillorum appressionibus munitus, pro futura instantium cautelum fide nostra mediante, extradandus duximus. Anno et die ut Supra.

Michael Kisvárdai Inclyti Comitatus
Bihoriensis Ordinarius Judlium mp.
(*Gyűrűspecsét.*)
Joannes Alvinczi ejusdem Inclyti
Comitatus Bihoriensis Jurassor mp.
(*Gyűrűspecsét.*)

4.

Bihar vármegye vizsgálata Sarkad jogállásáról
Váradolaszi, 1721. szeptember 12.
(HBML Bihar vm. kgy. jkv. IV. A. 1/a. 4. köt. 1721. 86–95.)

Nos Infrascripti Inclyti Comitatus Bihariensis Judlium et Jurassor recognoscimus vigore praesentium Significantes quibus expedit universis. Quod nos penes Gratiosum Compulsorium Mandatum Excellentissime Domini Domini Stephani Kohári de Csábrágh et Szittnya perpetui in Murány Judicis Curiae Regiae (Titt. etc.) ad Instantiam prudentum ac Circum Spectorum Georgii Szabó Judicis Primarii Coeterorumque (Secundum tenorem Gratiosi Mandati Compulsorii die 17. Mensis Junii in Libera Regiaque Civitate Pestensi Anno 1721. emanati) Privilegiati Oppidi Sarkad Circum ac Juratorum in memorato Gratioso Mandato epressatorum Secundum nobis porrecta infrascripta De eo Utri Puncta Sequentem peregrimus Inquisitionem.

DE EO UTRUM

Primo. Tudgya-é bizonyossan a' tanú, avagy látta-é, hallotta-é, hogy Tekéntetes Nemes Bihar Vármegyében lévő Sarkad nevű helység emberi emlékezettül fogva mindenkoron nemes hely vólt, és maga nemesi szabadcságában élt, hassonlóképpen mind a' mostani s mind a' régi nagy idejű öreg emberektűl hallotta-é a tanú, hogy az előtt száz esztendővel, avagy többekkel is a' megnevezett Sarkad nevű helység maga nemesi szabadcságában élő hely vólt mind ez óráig, nem lévén senkitül is háborgatások és háborgattatások?

Secundo. Tudgya-é, látta-é, hallotta-é a' tanú, hogy a' felyül meg nevezett Sarkad nevű helységnek nemesi privilegiomárul való levelei hol és kinél vólnának, avagy mellyik bóldog emlékezetű keresztyén királytul ajándékoztatottnak avagy adatottnak lenni tudgya avagy hallotta, mondgya meg a' tanú!

Tertio. Tudgya-é, látta-é, vagy hallotta-é a' tanú, hogy Sarkad Várasának lakosi akkori régi boldog emlékezetű királyok idejében is fegyverekkel szólgálták mind az Felséges Királyt eő Felségét, s mind a' Nemes Hazát.

Quarto. Ezen Tekéntetes Nemes Hazában, avagy Erdély Országában mind ezekre kit tud jó tanúnak lenni, mondgya meg a' fatens!

Primus testis Nobilis D*omi*nus Stephanus Bihari Nagy Annorum circiter 36.[80] Juratus Examinatus fatetur. Ad 1mu*m* et 2dum. Nihil., Ad 3tium. Hallotta a' fatens régi emberektül, hogy a' sarkadiak az Csatári János portáján kívül laktanak az régi Telken, azok igen is a' Felséges Királyt szólgálták, két véka búzájuk járván, de az hol lakások vala, igen szoros hely vala, úgy hogy a' falt által lyukasztván egyik házbúl az másikban, úgy beszéltenek egymással. Ad 4tum. Hogy ha meg nem hólt vólna, Csatári Ilonát, Nemes Erdély Országában Enyeden Újhelyi Jánosnét tudgya jó tanúnak lenni, úgy Méh Kereken ennek előtte lakott Nagy Andrást.

Secundus testis Joannes Szabó Sarkadi Püspökiensis Annor*um* cir*citer* 61.[81] Juratus exam*inatus* fatetur. Ad 1mu*m*. Ezen fatensnek az annya is az Utrumban specificált helyben született, maga is az fatens ottan nevelkedett, jóll lehet, vagyon mintegy negyven esztendeje, miólta a' fatens onnan elszakatt, mindazáltal mind az annyátul, mind pedig más becsületes öreg emberektül hallotta, hogy Sarkad mindenkor szabad hely vólt, és taxás vagy egyéb féle szólgálattal nem vexáltattanak másoktúl, sem penig valakitül, hogy háborgattattanak vólna szabadcságokban a' törökön kívül, a' fatens nem tudgya s nem is hallotta. Ad 2dum. Mint hogy a' fatens ifjú korában szakatt el onnan, privilegiomárúl álló levelei mellyik bóldog emlékezetű keresztyén királytúl adatattanak, s azok hol légyenek, a' Fatens nem tudgya. Ad 3tium. Örökké úgy hallotta a' Fatens, hogy a' sarkadiak még Várad meg vételének előtte is mindenkor keresztyén királyok idejében fegyverrel szolgálták az hazát, vég hely lévén. Más szolgálattal, hogy terheltettenek vólna, nem tudgya, hanem mindenkor szabadcságokban meg hatták. Ad 4tum. Nemes Szabólcs V*á*rmegyében Szent Mihály[82] nevű helyben lakozó Őssi Mihált és ugyan Biharon[83] Szűcs Andrást, úgy Borsi[84] Szabó Istvánt gondollya jó tanúknak lenni.

Tertius fatens Andreas Szűcs Bihariensis Annor*um* cir*citer* 46.[85] Jurat*us* exam*inatus* fatetur. Ad 1mu*m*. Tudgya a' fatens maga is, sőt másoktúl is hallotta, hogy Sarkad várasa nemes hely vala ekkoráig, és senkitül is szabadcságokban háborgattatások nem vala ez ideig. Ad 2dum. Az Fátens gyermeki állapottal lévén, jut eszében, midőn olvasták a' privilegiomokrul való leveleket, a' ki is Ferdinandus császártúl[86]

[80] *1. tanú: Nemes Bihar Nagy István Úr, mintegy 36 esztendős.*

[81] *2. tanú: Sarkadi Szabó János püspöki, mintegy 61 esztendős.*

[82] Szentmihály hajdúváros, a mai Tiszavasvári.

[83] Bihar, Bihar vm.-ben (Biharia, R).

[84] Bors, Bihar vm.-ben (Borş, R).

[85] *3. tanú: Szűcs András bihari, mintegy 46 esztendős.*

[86] Ferdinánd (Habsburg), II., császár és magyar király (1619–1637).

adatott vala ez okon: hogy fegyverrel oltalmazván akkori időben a' földet a' töröktül, úgy szabaditattanak fel, midőn penig az töröktül Váradnak meg vétele előtt öt esztendővel Hangosi nagy summát, úgymint negyven ezer forintokat vetett vólna Sarkadra, annyira, hogy meg nem adhatták volna, a' Fatens attyát akkor el hozatta másod magával, és Szent-Jóbon meg veretvén, melly miatt meg kellett halni, azon alkalmatossággal az hajdúság, a' kiket Sarkadra küldött vala, az templomot fel vervén, látta szemeivel az fatens, midőn az hajdú a' város ládáját a' földhöz ütvén, egy selyem sinóron függő pecsétű levelet fel vévén, a' lábával meg nyomta, és az selyem sinórt le szakasztotta, s maga köpönyegjére varotta, akkor emlékezik a' fatens, hogy beszéllették az emberek, hogy a' privilegiumok lött vólna az sarkadiaknak, a' levél penig egy kalmár aszszony kezében vala, a' ki is akkori Kis-Marjai nevű predikátornak adta, annak utánna hová lött, a' fatens nem tudgya. Ad 3tium. Hallotta a' fatens öreg emberektül, hogy víg hely lévén Sarkad várasa, mindenkor fegyverrel szólgálták a' Felséges Királyokat és Császárokat, sőt midőn féltek a' pogánytúl, egy ember háromnégy katonát is tartott maga mellett, felfődieket. Ad 4tum. Debreczenben, Németh uczában lakozó Sarkadi Szabó Istvánt, úgy a' szalontai, komádi[87] öreg embereket, Borsi Szabó Istvánt, Gyöngyösön[88] Pap Györgyöt tudgya jó tanúknak lenni.

Quarta testis Nobilis Catharina Bihari Nagy Annor*um* cir*citer* 28.[89] Jurat*us* exam*inatus* fatetur. Ad 1mu*m*. Egyébb szabadcságokat vagy nemességeket a' fatens nem tudgya, mint hogy közöttök sem lakott az sarkadiaknak, hanem hallotta a' maga édes annyátul, hogy a' Csatári részen kívül való portiót a Rédai Familiától nyólcz száz forintokon vették volna meg a' sarkadiak, sőt azt is hallotta, hogy tizenkét esztendősön felyül régenten a' sóldot a' fiú magzatra felvették, sőt a' Fatens nagy attya kapitánnya is vólt Sarkadnak, de hogy valaki szabadcságokban háborgatta vólna, a' Fatens nem hallotta. Ad 2dum. Nihil., Ad 3tium. Az sarkadiaktúl hallotta a' fatens, hogy midőn Sarkadot a' töröktül meg vették vólna, akkoron adott vólna Második Ferdinandus Császár[90] privilegiumot nékiek, mivel fegyverrel szólgáltak, víg hely levén. Ad 4tum. Nihil.

Quintus testis Andreas Nagy Nyüvediensis[91] Annor*um* cir*citer* 61.[92] Jur*atus* exam*inatus* fatetur. Ad 1mu*m*. Az attyátul hallotta a' fatens, hogy az sarkadiak szabad emberek vóltanak, és szabadcságokban nem tudgya, s nem is hallotta, hogy valaki háborgatta vólna őket. Ad 2dum. Hallotta a' fatens azt is sok becsületes öreg emberektül, hogy nemességek az Erdélyi Cáptalánban vólna fel irva, de privilegiumokrul semmit sem tud. Ad 3tium. Azt is hallotta a' fatens, hogy régi királyok idejekben is fegyverekkel szólgáltak a' sarkadiak. Ad 4tum. Nihil.

---

[87] Komádi hajdúváros.

[88] Gyöngyös

[89] *4. tanú: Nemes Bihari Nagy Katalin, mintegy 28 esztendős.*

[90] Ferdinánd (Habsburg), II., császár és magyar király (1619–1637).

[91] Nyűved, Bihar vm.-ben (Niuved, R).

[92] *5. tanú: Nagy András nyűvedi, mintegy 61 esztendős.*

Sextus testis Stephanus Szabó Kis Marjaiensis[93] Annor*um* circiter 68.[94] Jurat*us* exam*inatus* fatet*ur*. Ad 1mum. Tudgya a' fatens bizonyossan, hogy a' sarkadiak egyebet nem fizettek pap bírnél, és hogy az eleik is senkitül nem háborgattatott, maga szabadcságában élő hely vólt. Ad 2dum. Hallotta ezen fatens másoktúl, hogy midőn a' szent-jóbiak felverték vólna Sarkadot, akkoron veszett el privilegiomokrúl való levelek, mellyik királytúl adattatott vala, a' fatens nem tudgya. Ad 3tium. Tudgya a' fatens, midőn Gyulánál[95] a' Fejedelem meg ütközött a törökkel, akkoron is fegyverrel szólgálván, az színe a' sarkadi katonáknak ott veszett, öreg emberektül is hallotta, hogy a' királyokat fegyverrel szólgálták. Ad 4tum. Nemes Szabólcs Vármegyében Szent Mihály nevű helységben lakozó Őssi Mihályt tudgya jó tanúnak lenni.

Septimus fatens Nobilis Samuel Szoboszlai, in Possessione Nyűved residens, Annor*um* cir*citer* 48.[96] Juratus exam*inatus* fatetur. Ad 1mu*m*. Az elmúlt revolutio alkalmatosságával az fatens hat hétig lévén a' sarkadiak között, akkoron hallotta az öreg sarkadi emberektül, hogy Várad meg vétele előtt is szabad emberek vóltanak, de hogy valaki szabadcságokban háborgatta vólna őket, a' fatens nem tudgya, sem nem hallotta. Ad 2dum. Ezt is hallotta a' fatens ugyan akkoron az említett öreg emberektül, hogy Második Ferdinandus Császártul lett vólna bizonyos donatiójok [*adománylevelük*], a' ki is akkor veszett el, midőn Hangosi a' sarkadi templomot a' hajdúkkal felverette. Ad 3tium. Hallotta az fatens azt is, hogy mindenkor fegyverekkel szólgáltanak vólna, sőt némelly öreg emberektül hallotta a' fatens, hogy a' Felséges Császárt negyven esztendeig szólgálták volna kardal, csak nem régiben meg hólt Török Mihály nevű embertül hallotta a fatens, högy öreg és ifiú Csatáry Jánosék idejekben törökre járók voltanak a sarkadiak, kik is sok izben el verták a sarkadi vár alol a törököt. Ad 4tu*m*. Enyeden lakó Csatáry János leányát, Csatári Ilonát, Újhelyi János feleségét (a ki is Francisko[97] idejében somjai[98] praesidiarius katona[99] volt) tudgya jó tanúnak lenni, a kinek is bizonyos sarkadi levelek fognak lenni.

Octavus fatens Stephanus Kovács Dioszegien*sis*[100] Annor*um* circit*er* 61.[101] Jurat*us* exam*inatus* fatetur. Ad primu*m*. Ezen fatens soha sem hallotta, s nem is tudgya, hogy valaha szabadságokban a sarkadiakot háborgatták volna. Úgy is tudgya, hogy az emlitett helysség mindenkor nemesi szabadságal éltés senkitül is bántódása nem vala. Ad 2dum. Egyebet a fatens a' sarkadi levelekrül nem tud, hanem gondollya, hogy Berettyó Újfalusi Kozma Mártonnál volnánnak, mivelő vala öregebb az többi között,

---

[93] Kismarja

[94] *6. tanú: Szabó István kismarjai, mintegy 68 esztendős.*

[95] A Kolozs vm.-i Gyaluról van szó; ennek közelében zajlott 1660. május 22-én a szászfenesi csata, melyben II. Rákóczi györgy erdélyi fejedelem halálos sebet kapott.

[96] *7. tanú: Nemes Szoboszlai Sámuel, Nyűved községben tartózkodó, mintegy 48 esztendős.*

[97] Az olasz származású Olasz Ferenc, aki a török kiűzése idején szilágysomlyói főkapitány volt.

[98] Szilágysomlyó, Szilágy vm.-ben (Silvaniei, R).

[99] várkatona

[100] Bihardiószeg, Bihar vm.-ben (Diosig, R).

[101] *8. tanú: Kovács István diószegi, mintegy 61 esztendős.*

mellyik királytul valók volnának, a Fatens nem tudgya. Ad 3tium. Nihil. Ad 4tum. Berettyó újfalusi Kozma Mártont gondollya jó tanúnak lenni.

Nonus testis Franciscus Szalai Egerszegi Magno Varadini commoratus annorum circiter 66.[102] Juratus examinatus fatetur. Ad primum. Hallotta a Fatens régi öreg emberektül, Békéss Őssi[103] böcsületes öreg nemes embertül is, hogy Sarkad várossa mindenkoron maga nemesi szabadságában élt, és szabadságokban nem is háborgatta őket senki sem. A Fatens idejében nem hallatott s nem is tudgya, hogy valaki háborgatni kívánta volna. Ad 2dum. Hallotta a Fatens Erdély Országában Igen[104] névű helyben lakozó Majtini Sámueltül, hogy úgymond mit csinálnak az sarkadiak, hogy nem keresik magok leveleiket, én tudom, hol vadnak privilegiumokrul való levelek, de az Fatensnek nem mondotta, kinél volnának. Ad 3tium. Hallotta azt is a Fatens, hogy midőn Gyulát és több várakat is a török meg vette, akkoron is Gyula meg vétele után magok fegyverekkel ött esztendeig oltalmazták magokat a török ellen, és úgy szolgáltak eő Felsígének és az hazának, midőn az körül való erősségeket a török meg vette, úgy kénteleníttették fel adni magokat. Ad 4tum. Váradon lakozó Vad Miklóst, Fodor Pál Uramot[105] és Gödén Pált,[106] mihályfalvit[107] tudgya jó tanúnknak lenni.

Decimus testis Nicolaus Vad Magnó Varadini commorans annorum circiter 56.[108] Juratus examinatus fatetur. Ad primum. Hallotta ezen Fatens a régi öreg emberektül (kik is már megoltanak), hogy Sarkad mindenkor szabad nemes hely vala, nem hallotta s nem is tudgya, hogy valaki azon szabadságokban valaha háborgatta volna. Ad 2dum. Mivel a Fatensnek gongya nem volt reá, nem tudakozta szabadságokbul álló leveleket, azért afelől semmit sem tud, s nem is hallott. Ad 3tium. Azt is hallotta a Fatens, hogy igenis fegyverekkel szolgálták az felséges királyt, és hogy az török ellen negyven esztendeig tartották volna Sarkad várát. Ad 4tum. Vásárhelyi[109] Szűcs Istvánt tudgya jó tanúnak lenni.

Undecimus testis Gregorius Viski Vásárheliensis annorum circiter 87.[110] Juratus examinatus fatetur. Ad primum. Ezen Fatens, minek előtte az török Váradot meg vette volna, annak előtte is itten Váradon az Víz uczán, az hol mostan a császár malma vagyon, ott lakott, akkoron is tudgya a Fatens, hogy Sarkadnak szabadsága voltt, és akkoron is senkitül háborgattatási nem vala. Ad 2dum. Hallotta a Fatens, hogy második Ferdinandustul lett volna privilegiumok, de hol és kinél volna, s hová lett, a fatens nem tudgya s nem is hallotta. Ad 3tium. Tudgya azt is bizonyossan a Fatens,

---

[102] *9. tanú: Egerszegi Szalai Ferenc, Nagyváradon tartózkodó, mintegy 66 esztendős.*

[103] Feltehetően egy Őssi nevű békési öregemberről volt szó.

[104] Magyarigen, Alsó-Fehár vm.-ben (Ighiu, R).

[105] Fodor Pál: szolgabíró Bihar vármegye Sárréti járásában.

[106] Egykori végvári vitéz, majd diószegi szőlőbirtokos nemes, II. Rákóczi Ferenc gyalog ezereskapitánya, ez időben mihályfalvai lakos.

[107] Érmihályfalva, Bihar vm.-ben (Valea lui Mihai, R).

[108] *10. tanú: Vad Miklós, Nagyváradon élő, mintegy 56 esztendős.*

[109] A Nagyvárad közelében levő Bihar vármegyei Fugyivásárhely (Oşorhei, R).

[110] *11. tanú: Viski György vásárhelyi, mintegy 87 esztendős.*

hogy Sarkad városa a török ellen fegyverel szolgálta a Felsíges Császárt és az országot egyes lévén, és Öreg Rákóczy György ő Felsígével,[111] és amidőn felülni parancsolták, azonnal a pogány ellen el kelletett menniek. Ad 4tum. Szőlősön[112] lakozó Kenderesi Gergelyt tudgyai jó tanúnak lenni.

Duodecimus fatens Ladislaus Kozma Vásárhelien*sis* Annor*um* circit*er* 75.[113] Juratus exam*inatus* fatetur. Ad primu*m*. Nemesi szabadságokrul semmit sem tud a fatens, hogy pediglen valaki háborgatta volna őket, nem tudgya s nem is hallotta. Ad 2dum. Nihil. Ad 3tiu*m*. Tudgya bizonyossan a fatens, hogy Rákóczi György fejedelem idejében törökre, úgy Lengyel Országra fegyverekkel szolgáltak, Várad meg vétele előtt a Fatens Vad Kert névű uczáb*an* a magyarok idejéb*en* lakott, az attyához járván a sarkadiak, azoktul is mindenkor hallotta, hogy kardal szolgáltak. Ad 4tu*m*. Szölösön lakozó Kenderesit gondollya jó tanúnak lenni.

Decimus tertius fatens Benedictus Kelemen Nagy Kerekiensis[114] Annor*um* circit*er* 68.[115] Jurat*us* exam*inatus* fatetur. Ad primu*m*. Maga a fatens nemesi szabadságokat az sarkadiaknak nem tudgya, hanem csak másoktul hallotta, hogy nemes hely lött volna. Ad 2dum. Nihil. Ad 3tiu*m*. Halotta ezt is a Fatens, hogy fegyverrel szolgáló emberek voltanak a sarkadiak. Ad 4tu*m*. Gyengye Pétert gondollya jó tanúnak lenni.

Decimus quartus fatens Petrus Gyenge Nagy Kerekiensis Annor*um* circiter 75.[116] Jurat*us* exam*inatus* fatet*ur*. Ad primu*m* et 2dum. Nihil. Ad 3tium. Hallotta másoktul is, hogy a sarkadiak a török ellen fegyverrel szolgáltak oltalmazván magokat, de hogy háborgatta volna őket valaki, nem tudgya. Ad 4tu*m*. Nihil.

Decimus quintus testis Michael Tóth Nagy Kerekien*sis* Annor*um* circit*er* 70.[117] Jurat*us* exam*inatus* fatet*ur*. Ad primu*m*, 2dum., 3tium., 4tu*m*. Nihil.

Decimus sextus testis Michael Dósa Nagy Kerekien*sis* Annor*um* circit*er* 55.[118] Jur*atus* exam*inatus* fatetur. Ad primu*m* et 2dum. Nihil. Ad 3tium. Maga édes attyától hallotta a fatens, hogy hogy a sarkadiak fegyverrel szolgálván, a török ellen járttanak, és valamint Gyulább*an* a magyar fejet felteték a kapuban, úgy hasonlóképpen Sarkadban is a török fejet. Ad 4tu*m*. Nihil.

Decimus septimus testis Nobilis Domina Maria Bihari Nagy consors Samuelis Szoboszlai annor*um* circit*er* 37.[119] Examinatus jurat*us* fatet*ur*. Ad primu*m*. Ezen fatens hallotta az édes annyától, hogy özvegy korább*an* a nagyannya, Virág Pálné Csatáry Kata Aszony Sarkadra lemenvén taxát fizetek a régi város hellyen lévő churiájoktul és tizenkét ház telekektül, azért a Fatens semmi nemesi szabadságokat nem

[111] I. Rákóczi György erdélyi fejedelem (1630–1648).
[112] Váradszőlős vagy Peceszőllős Bihar vm.-ben (Seleuş, R).
[113] *12. tanú: Kozma László vásárhelyi, mintegy 75 esztendős.*
[114] Nagykereki
[115] *13. tanú: Kelemen Benedek nagykereki, mintegy 68 esztendős.*
[116] *14. tanú: Gyenge Péter nagykereki, mintegy 75 esztendős.*
[117] *15. tanú: Tóth Mihály nagykereki, mintegy 70 esztendős.*
[118] *16. tanú: Dósa Mihály nagykereki, mintegy 55 esztendős.*
[119] *17. tanú: Nemes Bihari Nagy Mária Úrinő, Szoboszlai Sámuel felesége, mintegy 37 esztendős.*

tudgya. Ad 2du*m*. Nihil. Ad 3tium. A Fatens nagyattya sarkadi kapitány lévén, mind előtte, mind pedig utána valók fiúrul fiúra bírták, fegyverekkel szolgálván a török ellen. Ad 4tu*m*. Nihil.

Super quibus p*rae*vie modo peractis Testium fassionibus hoscae Literas nostras testimoniales praememoratis Regiusentibus p*er* futura Suorum juram cautela Manorum nostrarum Subscriptionibus et Sigillorum nostrorum usualium appressionibus conoboratas entradandas esse juximus. Várad-Olaszini, die 12. 7bris 1721.

Stephanus Sugó I*nclyti* Co*mitatus*
Bihariens*is* Ordinari*us* Judliu*m* mp.
(*Gyűrűspecsét.*)
Joannes Gási perfato
I*nclyti* Co*mitatus* Jurassor mp.
(*Gyűrűspecsét.*)[120]

5.

Bihar vármegye vizsgálata Sarkad jogállásáról
Váradolaszi, 1721. szeptember 22.
(HBML Bihar vm. kgy. jkv. IV. A. 1/a. 4. köt. 1721. 75–86.)

Nos Infra Scripti Inclyti Comitatus Bihariensis Judlium et Jurassor recognoscimus vigore praesentium significantes quibus expedit universis. Quod nos penes Gratiosum Compulsorium Mandatum Excellenti*ssim*e Domini Domini Comitis Stephani Koháry de Csábrágh et Szitnya perpetui in Murány Judicis Curiae Regiae (Tit.) ad Instantiam prudentum ac Circumspectorum Georgii Szabó Judicis Primarii Coetererumq*ue* (Secundum tenorem Gratiosi Mandati Compulsorii die 17. Mensis Junii in Libera Regiaq*ue* Civitate Pestensi A*nno* 1721. emanati) Privilegiati Oppidi Sarkad Circum ac Juratorum in memorato Gratioso Mandato epressatorum Secundum nobis porrecta infrascripta De eo Utri Puncta Sequentem peregrimus Inquisitionem.

De Eo Utrum

1mo. Tudgya-e bizonyosan a tanú, a vagy látta-e, hallotta-e, hogy T*ekinte*tes N*emes* Bihar V*ármegyé*ben levő Sarkad névű helysíg emberi emlikezettül fogvást mindenkoron nemes hely voltt, és magok nemesi szabadságáb*an* éltt, hasonlóképpen mind a mostanyi, mind a régi nagy idejő öreg emberektül hallotta-é az tanú, hogy az előtt száz esztendővel avagy többekkel is a meg nevezett Sarkad nevű helysíg maga nemesi szabadságáb*an* élő hely voltt mind ez óráig, nem lévén senkitül is háborgatások?

[120] *Váradolaszi, 1721. szeptember 12. napján. Sugó István Nemes Bihar Vármegye rendes szolgabírája; Gási János, a mondott Nemes Vármegye esküdtje*

2dum. Tudgya-é, látta-é, avagy hallotta-é az tanú, hogy az fölül meg nevezett Sarkad nevő helysignek nemesi privilégiumárul való levelei hol és kinek volnának, avagy melyik boldog emlikezetű Keresztény Királytul ajándékoztattanak, avagy adattattatnak lenni, tudgya, avagy hallotta, mondgya meg az tanú!

3tio. Ezen T*ekintetes* N*emes* Hazáb*an*, avagy Erdély Országb*an* mind ezekre kit tud jó tanúnak lenni, mondgya még az Fatens!

Primus testis Stephanus Németh Incola Sadaniensis[121] annor*um* circiter 78.[122] Juratus examinatus fatetur. Ad primu*m*. Tugya az Fatens bizonyossan, mióta emberi kort ért, és az régi eleitül is úgy hallotta és értette, hogy Sarkad Várossa a memoria hominu*m*[123] a régi magyar királyok és fejedelemek ideitül fogva mindenkoron szabad fegyverviselő helysíg voltt, és az nemes magyar ország mellett maga hűsígét pogány természet szerint való ellensíg ellen megtartotta és oltalmazta, hollott az pogány törökség az körül való erősígeket maga ereivel hatalma alá hajtotta, mégis ezek azon Dühostig(?) ellen az kereszténységnek oltalmára sok esztendőkig magokat megtartották és oltalmazták, és abban az üdőb*en* is nemesi szabadsággal éltenek, és senkinek adóth nem adtanak és földes urat nem ösmertenek, hanem az Nemes Országot és annak Királlyát és Fejedelmét fegyverekkel ellensígek ellen szolgálták. Ad 2dum et Tertiu*m*. Nihil.

Secundus testis Steph*anus* Bencsik Incola Szadanyiensis Annor*um* circiter 61.[124] Juratus examinatus fassus est. Ad primu*m*. Az fatens, miolta emberi kort ért, tudgya, és az régi eleitül is úgy hallotta, hogy Nemes Bihar V*árme*gyében lévő Sarkad nevő helység mindenkoron Sarkad helysíg voltt, és semmi földes ura nem voltt, hanem az köreszténységnek oltalmára az Nemes Magyar Hazát régi Királlyok és Fejedelmek mellett a pogány török ellenség ellen fegyverrel szolgálta. Ad 2dum. Nihil. Ad 3tium. Gondollya Fekete Mihályt és Pál Istvánt jó tanúnak lenni.

Tertius testis Stephanus Lakatos Incola Sadanyien*sis* Annor*um* circiter 70.[125] Jurat*us* exam*inatus* fatetur. Ad primu*m*. Miolta az Fatens emlékezik és emberi kort ért, tudgya Nemes Bihar V*árme*gyéb*en* lévő Sarkad névő helysíget szabad, pogány ellensíg ellen való fegyverkező helynek lenni az körösztínysígnek oltalmára. Sőtt, régi eleitül is úgy hallotta, hogy az meg nevezett helysíg régi időktül fogvást az Nemes Haza mellet és annak boldog emlékezetű királyi és fejedelmi mellett nem külömben, hanem fegyverekkel az pogány ellensíg ellen hiven szolgáltanak. Ad 2dum. et 3tiu*m*.

Quartus testis Michael Fekete Incola Sadanyien*sis* Annor*um* circiter 80.[126] Jurat*us* exam*inatus* fatetur. Ad primu*m*. Tugya az Fatens, hogy az régi magyar üdőb*en* Nemes Bihar V*árme*gyéb*en* lévő Sarkad névő helysíg emberi emlékezettül fogva min-

[121] Zsadány

[122] *1. tanú: Németh István zsadányi lakos, mintegy 78 esztendős.*

[123] *emberi emlékezet óta*

[124] *2. tanú: Bencsik István zsadányi lakos, mintegy 61 esztendős.*

[125] *3. tanú: Lakatos István zsadányi lakos, mintegy 70 esztendős.*

[126] *4. tanú: Fekete Mihály zsadányi lakos, mintegy 80 esztendős.*

denkoron szabad helysíg volt, és senkinek semmivel sem adózott, hanem az Országot, és annak királyit és fejedelmit az török ellensíg ellen dicséretesen szolgálta, és maga az fatens szemeivel látta, mikor Sarkadba az sarkadiak török rabokat és fejeket sokszor bevittenek. Ad 2dum. et 3tium. Nihil.

Qvintus testis Egregius Petrus Balogh Nobilis Person*is* Okanyien*sis* Annor*um* circit*er* 64.[127] Juratus exam*inatus* fatetur. Ad primu*m*. Az Fatens hallotta sok régi emberektül, a többi között füleivel hallotta egy sarkadi embertül, Mora Boldisártul, hogy midőn az kereszténységet Váradbul, Borosjenőbül Gyulábul és ezekhez hasonló praesidiumokbul [*várőrségekből*] kinyomta volna az pogányság, mégis Sarkad városa az Magyar Országi királyhoz való hűsígét megtartotta, és magát ő Felsíge hűsíge mellett jó ideig oltalmazta az pogányság ellen az kereszténységnek megmaradására, és sokszor akkori excursiókban [*kiütésükben*] az pogányság Sarkad alá menvén az köröszténysíget kapuig is bevágta, viszontág az sarkadiak pogányok ellen fordulván az gyulai kapuig is vágták. Azt is tudgya és hallotta az fatens, miolta emberi kort ér, hogy senkitül magok szabadságokban semmi háborgatások nem volt, hanem mindenkor ő Fölsíge mellett fegyverekkel hűsígöket tartották, és semmi földes urat nem ismertenek az magok szabadságokon kívül. Ad 2dum. Hihető, hogy érdemekre nézve akkori királyoktul és fejedelmektül voltanak írásbeli documentumok, de hová lettenek az sok változások között, az Fatens azt nem tudgya. Ad 3tiu*m*. Békésben lakozó Győri Ferenczet, ugyan azon Nemes Békés V*árme*gyéb*en* Vésztőn lakozó Balogh Jánost gondollya jó tanúknak lenni. Item Szeghalomban Bencsik Mihált és Décsei Istvánt.

Sextus testis Libertinus Michael Fekete Okanyiensis annor*um* circit*er* 74.[128] Jurat*us* exam*inatus* fatet*ur*. Ad primu*m*. Tudgya az Fatens, sőtt, szüllő attya is Sarkad városáb*an* lakott, és az Fatens is ott születet az világra, hogy Sarkad városa mindenkor szabd hely volt, és régi királyok és fejedelmek mellet nem egyébbel, hanem fegyverrel híven szolgált mind addig, valamég a pogány törökség az ő Fölsíge fegyverét ezen tartományokrul ki nem nyomta mind addig, valamég bírhatta sz sarkadi praesidiu*m* [*várőrség*], magát oltalmazta és hűsígét meg tartotta. Ad 2du*m*. Nihil. Ad 3tiu*m*. Békési Győri Ferenczet gondollya az tanú jó tanúnak lenni. Hassonlóképpen vésztői Balogh Jánost és Varga Istvánt, öreg embereket.

Septimus testis Georgius Keresztszegi Incola Gesztien*sis* annor*um* circiter 68.[129] Juratus exam*inatus* fatet*ur*. Ad primu*m*. Az Fatens maga életib*en* nem tudgya, hogy Sarkadnak semmi földes ura lett volna, hanem hallotta régi öreg emberektül, hogy Sarkad mindenkoron szabad hel volt, és semmi földes urat nem ösmért, hanem mind régi királyok és fejedelmek idejéb*en* fegyverrel szolgált és pogány török ellen, még oltalmazhatta magát, meg oltalmazta. Ad 2du*m* et 3tiu*m*. Nihil.

---

[127] *5. tanú: Vitézlő Balogh Péter okányi nemes személy, mintegy 64 esztendős.*

[128] *6. tanú: Fekete Mihály okányi szabados, mintegy 74 esztendős.*

[129] *7. tanú: Keresztszegi György geszti lakos, mintegy 68 esztendős.*

Octavus testis Stephanus Fabián Incola Gesztiensis Annor*um* circit*er* 79.[130] Jurat*us* exam*inatus* fatetur. Ad prim*um*. Az fatens, miolta emberi kort ért, azóta tugya Nemes Bihar V*árme*gyéb*en* lévő Sarkad névő helysíget mindenkoron szabad hellynek lenni, és semmi földes urát soha sem hallotta s nem is tudgya. De azt tugya nyilván, hogy régi üdőben is mindenkoron török ellen hadakozó helysíg volt, és a még magát tarthatta, ő Felsíge hűsígib*en* megtartotta, és magát fegyverrel oltalmazta, sőtt Várad vétele előtt, minek előtte az körösztínektül az pogány elvette volna, akori kapitányát, Csatári János névőt[131] az fatens jól ismerte, az ki is igen jeles vitéz ember volt az török ellen, úgy az után való kapitányokat[132] is sarkadiaknak jól ismérte. Ad 2du*m*. Az fatens csak ollyan régi emberre sem emlékezik, az ki az dolgot tudhatná, úgy mint maga, mivel hogy az kik lettenek volna, azok már elholtanak.

Nonus testis Michael Bagdi Incola Gesztiensis Annor*um* circiter 65.[133] Jur*atus* exam*inatus* fatetur. Ad prim*um*. Az Fatens, mióta emlíkezhetik, ember emlíkezett szerint tugya Nemes Bihar V*árme*gyéb*en* lévő Sarkad névő helysíget maga szabadságáb*an* élni és soha semmi földes úrát nem tugya, hanem az régiektül is úgy hallotta, hogy régtül fogva a török háborúságokban is mindenkoron víg hely volt, és maga hűsígét régi körösztíny királyok és fejedelmek ellen az pogány török ellen meg tartotta, és úgy mind magát, mind más keresztínységet fegyverrel megoltalmazta. Ad 2dum et 3tiu*m*. Nihil.

Decimus testis Paulus Nagy Incola Gesztien*sis* Annor*um* circit*er* 80.[134] Jurat*us* exam*inatus* fatetur. Ad prim*um*. Mióta az Fatens emlikezik, tudgya, hogy Sarkad maga szabadságáb*an* élő helysig volt, és és tudgya, hogy idejében semmi földes ura nem volt, és őket senki nem háborgatta, sőtt, az régi atyáitúl is úgy hallotta az Fatens, hogy Sarkad mindenkoron szabad helysíg volt és az török ellen maga fegyverével dicsíretesen az kereszténysíg oltalmára fegyverkezett. Ad 2du*m* et 3tiu*m*. Nihil.

Undecimus testis Ladislaus Soldos Incola Gesztiensis Annor*um* circit*er* 60.[135] Juratus exam*inatus* fatetur. Per omnia p*rae*cedens 1mus testis.[136]

Decimus secundis testis Joannes Vass Incola Mező Gyaniensis Annor*um* circiter 64.[137] Jurat*us* exam*inatus* fatetur. Ad prim*um*. Tugya az fatens, mióta emberi kort ért, hogy Nemes Bihar V*árme*gyéb*en* lévő Sarkad névő helysíg senkinek jobbágysága alatt nem volt, és földes urát nem ismert, hanem ez mái napig maga szabadságában élt, és az előt, az mint régi eleitül is hallotta, hogy régi királlyokat és fejedelmeket fegyverrel szolgálta, és az országot az pogány török ellensíg ellen oltalmazta, mindenkoron víg hely lévén. Ad 2du*m*. Elhihető dolog, hogy Sarkadnak régi sza-

[130] *8. tanú: Fábián István geszti lakos, mintegy 79 esztendős.*
[131] Itt az ifjabbik Csatáry Jánosra gondol – S. I.
[132] Szabó Sándor és Szoboszlay Sámuel – S. I.
[133] *9. tanú: Bagdi Mihály geszti lakos, mintegy 65 esztendős.*
[134] *10. tanú: Nagy Pál geszti lakos, mintegy 80 esztendős.*
[135] *11. tanú: Soldos László geszti lakos, mintegy 60 esztendős.*
[136] *Minden előző részre, mint az 1. tanú.*
[137] *12. tanú: Vass János mezőgyáni lakos, mintegy 64 esztendős.*

badságárul való levelei lehettenek, de a sok háborús üdőkben, holott gyakorta ezen tartományt az pogány török pusztitotta és rabolta, az mint mások is sok ezren ő felékben kárt vallottak, az is azokkal edgyütt azon módon elveszhetett. Ad 3tium. Nihil.

Decimus tertius testis Georgius Soós Incola Mező Gyaniensis Annorum circiter 77. Juratus examinatus fatetur. Per omnia praecedens 12mus testis.[138]

Decimus quartus testis Egregius Stephanus Csete Nobilis Personis Szalontaiensis Annorum circiter 74.[139] Juratus examinatus fatetur. Ad primum. Tugya az fatens mióta emberi kort ért, sőt, régi öreg eleitül is úgy hallotta, hogy Nemes Bihar Vármegyében lévő Sarkad névő helység mindenkor szabad helység volt, és maga szent szabadságával élt, török ellen fegyvert kötött az kereszténységnek oltalmazására, régi királyok és fejedelmek mellett magát dicsíretesen viselte, és soha az Fatens az régi eleitül sem hallotta, hogy valami földes ura lett volna, vagy valaki háborgatta volna. Ad 2dum et 3tium. Nihil.

Decimus qvintus testis Egregius Michael Nagy Nobilis Personis Judex primarius Oppidi Szalonta Annorum circiter 74.[140] Juratus examinatus fatetur. Per omnia sunt mediante praecedens 14. testis.

Decimus sextus testis Egregius Nicolaus Madarasi Nobilis Personis Szalontaiensis Annorum circiter 90.[141] Juratus examinatus fatetur. Ad primum. Tudgya az fatens mióta ez világon emberi ésszel él, sőt, régi öregektül is úgy hallotta, hogy Nemes Bihar Vármegyében Sarkad névő helység mindenkoron nemesi szabadsággal élt, és az pogány török ellen magát az kőröszténség mellett dicsíretesen fegyverivel oltalmazta, valamég lehetett, az keresztény királyok és fejedelmekhez való hüsígeé megtartotta, és soha senkitül nem hallotta az Fatens, hogy az meg nevezett helysígnek valaha valaki földes ura let volna. Ad 2dum et 3tium. Nihil.

Decimus septimus testis Egregius Stephanus Orosi Szabó Nobilis Personis Szalontaiensis Annorum circiter 79. Juratus examinatus fatetur. Per omnia uti praecedens 16tus testis.[142]

Decimus octavus testis Egregius Georgius Bako Nobilis Persona Szalontaiensis Annorum circiter 75. Juratus examinatus fatetur. Per omnia uti praecedens 16tus testis.[143]

Decima nona testis Elisabetha Kölüs Szalontaiensis Annorum circiter 66. Juratus examinatus fatetur. Per omnia uti praecedens 16tus testis.[144]

---

[138] *13. tanú: Soós György mezőgyáni lakos, mintegy 77 esztendős.;* [...] *Minden előző részre, mint a 12. tanú.*

[139] *14. tanú: Vitézlő Csete István szalontai nemes személy, mintegy 74 esztendős.*

[140] *15. tanú: Vitézlő Nagy Mihály nemes személy, Szalonta városának főbírája, mintegy 74 esztendős.*

[141] *16. tanú: Vitézlő Madarasi Miklós szalontai nemes személy, mintegy 90 esztendős.*

[142] *17. tanú: Vitézlő Orosi Szabó István szalontai nemes személy, mintegy 79 esztendős.;* [...] *Minden előző részre, mint a 16. tanú.*

[143] *18. tanú: Vitézlő Bakó György szalontai nemes személy, mintegy 75 esztendős.;* [...] *Minden előző részre, mint a 16. tanú.*

[144] *19. tanú: Kölüs Erzsébet szalontai, mintegy 66 esztendős.;* [...] *Minden előző részre, mint a 16. tanú.*

Vigesimus testis Egregis Joannes Szűcs Nobil*is* Person*is* Szalontaien*sis* Annor*um* circit*er* 85. Jurat*us* exam*inatus* fatetur. Per omnia puncta uti p*rae*cedens 16tus testis.[145]

Vigesimus primus testis Andreas Kelemen Incola Szalontaien*sis* Annor*um* circit*er* 63. Juratus exam*inatus* fatetur. Per omnia puncta uti p*rae*cedens 16. testis.[146]

Vigesimus secundus testis Franciscus Gellén Incola Remeteiensis Annor*um* circiter 70.[147] Juratus exam*inatus* fatetur. Ad primu*m*. Tudgya az Fatens bizonyosan, mióta emberi kort ért, hogy Nemes Bihar V*árme*gyéb*en* lévő Sarkad névő helység mindenkoron nemes helység volt, az régi öreg atyáitul is, és más öreg emberektül eleitül fogva hassonló képpen értette, és senki őket soha nem háborgatta, és földes urat nem ismértek, hanem az országot és régi keresztény királyokat és fejedelmeket az pogány török ellen híven szolgálta fegyverivel, valamég magát bírhatta. Ad 2dum et 3tiu*m*. Nihil.

Vigesimus tertius testis Georgius Farkas Incola Remeteiensis Annor*um* circiter 54. Juratus exam*inatus* fatetur. Ad omnia de eo utri puncta uti p*rae*cedens 22. testis.[148]

Vigesimus qvartus testis Joannes Fölföldi Incola Remeteiensis Annor*um* circiter 50.[149] Juratus exam*inatus* fatetur. Ad primu*m*. Mint hogy az Fatens régi magyar üdőt nem ért, akkor miként lehetett az Deutrumban megírt Sarkad várossának dolga, azt nem tudhattya, hanem hallotta más régi öreg emberektül, hogy régi magyar üdőb*en* mindenkoron fegyverviselő szabad hel lett volna, és semmi földes ura, aki háborgatta volna, nékie nem voltt, maga ideib*en* penig, miolta az pogánságot az köröszténség errül az földrül elverte, azóta is maga szabadságáb*an* élő helysígnek tudgya ez máig napig. Ad 2du*m* et 3tiu*m*. Nihil.

Vigesimus qvintus testis Stephanus Kürti Incola Remeteiensis Annor*um* circiter 50. Juratus exam*inatus* fatetur. Per omnia uti p*rae*cedens 24. testis.[150]

Vigesimus Sextus testis Joannes Csatáry Incola Mező Gyanien*sis* Annor*um* circiter 50. Juratus exam*inatus* fatetur. Per omnia uti p*rae*cedens 24tus testis.[151]

Vigersimus Septimus testis Nicolaus Kiss mind (?) Sarkadini com*m*orans olim Hajdu Tamasiensia Annor*um* circit*er* 86.[152] Jur*atus* exam*inatus* fatetur. Ad primu*m*. Az fatens, minek előtte az török Váradot az magyaroktul elvette volna, az előtt Hajdú Tamásib*an* (az mely is akkor hajdúváras voltt) fegyverviselő ember volt, az ő idejé-

[145] *20. tanú: Vitézlő Szűcs János szalontai nemes személy, mintegy 85 esztendős.;* [...] *Minden előző részre, mint a 16. tanú.*

[146] *21. tanú: Kelemen András szalontai lakos, mintegy 63 esztendős.;* [...] *Minden előző részre, mint a 16. tanú.*

[147] *22. tanú: Gellén Ferenc remetei lakos, mintegy 70 esztendős.*

[148] *23. tanú: Farkas György remetei lakos, mintegy 54 esztendős.;* [...] *Az összes előző kérdőpontra, mint a 22. tanú.*

[149] *24. tanú: Felföldi János remetei lakos, mintegy 50 esztendős.*

[150] *25. tanú: Kürti István remetei lakos, mintegy 50 esztendős.;* [...] *Minden előző részre, mint a 24. tanú.*

[151] *26. tanú: Csatáry János mezőgyáni lakos, mintegy 50 esztendős.;* [...] *Minden előző részre, mint a 24. tanú.*

[152] *27. tanú: Kiss Miklós Sarkadon élő egykori hajdútamási lakos, mintegy 86 esztendős.*

ben tugya bizonyossan, hogy Nemes Bihar V*árme*gyéb*en* Sarkad névő helység mindenkoron nemesi szabadságban élő vég helység voltt, sőtt régi nagy idejű öreg emberektül is az időben úgy hallotta, hogy még az előtt száz vagy több esztendőkkel is, midőn legközeleb Szalonta városa más hűsígre lett volna, akkor Sarkad az Római Császár hűsígét dicsíretessen megtartotta és fegyverével megoltalmazta, és senki valaki nékie földes ura nem volt, hanem maga nemesi szabadságában éltt. Ad 2du*m* et 3tiu*m*. Nihil.

Vigesimus octavus testis Egreg*ius* Stephanus Fónagy Nobil*is* Persona Szalontaien*sis* Annor*um* circit*er* 58.[153] Juratus exam*inatus* fatetur. Ad primu*m*. Tudgya az Fatens, mióta az pogányságot az ő Fölsíge fegyvere kinyomta Magyar Országbúl, azotától fogva Sarkad Városa maga szabadságáb*an* éltt, sőt, az régi öreg emberektül is úgy hallotta, hogy régi magyar üdőben is mindenkor szabad hely voltt, és nem másként, hanem fegyverivel az pogány ellen szolgálta az Országot, és senkitül semmi háborgatások nem voltt. Ad 2dum. Szintén az elmúlt napokb*an* valami Esztárban[154] lakozó két emberek bizonyos dolgoknak végb*en* vitelire jöttenek voltt Szalonta városába, mellyek szóbeszéd közben, említették az Fatensnek, hogy az földes uroktul, Bolvai N*emzetes* Uramtul[155] hallották, hogy beszéllette: az sarkadiaknak olyan régi levelek vagyon nálam magok szabadságárul, hogy ha kezékben volna, nem adnák énnyihány száz forintokért. Ad 3tiu*m*. Nihil.

Super quibus p*rae*vie modo peractis Testium fassionibus hasce Literas N*ost*ras testimoniales p*rae*memoratis Reqviratibus p*er* futura Suor*um* juriu*m* cautela Manor*um* N*ost*rar*um* Subscriptionibus et Sigillor*um* N*ost*ror*um* usualiu*m* appressionibus conoboratas entradandas esse duximus. Várad Olaszini, die 22. 7br*is* A*nno* 1721.

Georgius Fekete I*nclyti* Co*mit*atus
Bihar*iensis* Ord*inarius* Judlium mp.
(*Gyűrűspecsét.*)
Joannes Visnyai Ejusdem I*nclyti*
Co*mit*atus Ordinar*ius* Jurassor mp.
(*Gyűrűspecsét.*)[156]

[153] *28. tanú: Vitézlő Fónagy István szalontai nemes személy, mintegy 58 esztendős.*
[154] Esztár
[155] Boldvay Márton
[156] *Váradolaszi, az 1721. év szeptember 22. napján. Fekete György Nemes Bihar Vármegye rendes szolgabírája; Visnyai János ugyanazon Nemes Vármegye rendes esküdtje.*

6.

Bihar vármegye tanúvallatása a sarkadi Sajti család nemessége ügyében
Nagyszalonta, 1725. szeptember 1.
(HBML IV. A. 1/g. Nr. 82.)

Infrascripti recognoscomus Praesentium per Tenorem; Quod Nos accepta Per illis ac *Gene*rosi Domini Michaelis Bucsi Inclyti Comit*a*tus hujus Bihariensis Substituti *Vice* Comitis Com*m*issione ad Leg*iti*mam in Deutralib*us* Punctis Specificator*um* Personarum, juxta Reqvisitionem exhibita per eisd*em* Nobis eadem Deutralia Puncta rpstu Substrati Negotii Anno Die Loco Subnisertis Peregimus Inqvisitionem.

De Eo Utrum!

1mo. Tudgya-é, hallotta-é a' tanú, hogy Nemes Sarkad Várossá*ban* a' régi Vár előtt, ugyan Sarkadon lakó Nemes Sajti Mihálynak, Györgynek, Jánosnak és Gergelynek, mind testvér attyafiak*nak*, úgy nemző eleiknek volt-é Nemes Sarkad Várossá*ban* számokra való kiszakasztatott telekjek, és azon telek után kiszakasztatott szántó földek, kaszálló rétek, hol, és kicsoda szomszédságában?

2o. Fellyeb specificált Sajti Familia tartatott-é igaz Nemes Familiának Nemes Sarkad Várossá*ban*, és armálissa azon familiának hol volna, és mellyik Keresztyén Királytúl adatotatt (!) volna?

3o. Nemes Sarkad Várossának hajdani lakossai a' minémű pusztákat szerzettenek, azon pusztákb*an* volt-é a' vagy vagyon-é a' Sájti Familiának része, nevezett szerint mellyik pusztákb*an*, mondgya meg a' Tanú!

4o. Kit tud a' Fatens jó Tanúnak lenni ezen dologban?

Primus testis Daniel Eősi Poss*ess*or Lellősiensis Annor*um* 45.[157] Jur*atus* Exam*inatus* fatet*ur* ad 1mum. Tudgya a' Fatens bizonyossan, hogy Deutrumb*an* specificált Sájti Familiának Nemes Sarkad Várossa helyén a' régi Vár előtt vagyon egy nemes telekje, mely a' Fatens ma is ki tud mutatni, de szántó és kaszálló földeit azon telek után a' Fatens nem tud. Ad 2dum. Maga nemző édes attyától hallotta a' Fatens, hogy Deutralis Familia igaz nemes familiának tartatott Nemes Sarkad Várossá*ban*, de armálissa azon familiának hova lett vólna, vagyis hol vólna, és mellyik Keresztyén Királytul adatattot volna, nem tudgya, nem is hallotta. Ad 3tium. A' Fatens úgy hallotta a' maga attyától, hogy valamint a' régi sarkadi edgyik lakosnak akármellyikének mennyi része volt a' pusztákb*an*, úgy szintén a' Deutralis Familiának annyi része vólt, s vagyon nemes sarkadi hajdani lakosoktul szeresztetett pusztákb*an*, úgymint: Zsaróba*n*, All-Keresben, úgy a' T*ekintetes* Rhédai Familiától szereztetett praediomokban [*pusztákban*], úgy többekben is.

[157] *1. tanú: Eősi Dániel lellősi birtokos, 45 esztendős.*

2dus Testis Alexander Szabó Nobilis Incola Sarkadiensis, Annor*um* 64.[158] Jurat*us* Examinat*us* fatetur ad 1mum Nihil., Ad 2dum. Hogy deutralis személlyek*nek* armálissok let volna, a' Fatens mindéltig hallotta, de az ellenségtül sok ízben megpusztéttatván, tüllek elveszett, és úgy tartattanak mindéltig, mint nemes emberek, de mellyik Királytúl adattatott armálissok lett volna, a' fatens nem tudgya, nem is hallotta. Ad 3tium. Az mely pusztákat eleitül fogva zálogosított Sarkad Várossa, mind azokban a' pusztákb*an* deutralis familiának, hogy része volt és vagyon, a' Fatens jól tudgya, úgymint a Zsaróban, All-Keresb*en*, Palándban, úgy többekben is, nem külömb*en* T*ekintetes* Rhédai Familiátul zálogosíttattakban is.

3tius Testis Michael Pap Sarkadiensis Annor*um* 70.[159] Jur*atus* Exam*inatus* fatet*ur*. Ad 1mum. Hallotta a' Fatens, hogy deutralis familiának Nemes Sarkad Várossa helyén kiszakasztatott telekje volt, de az után szántó és kaszálló földet nem tud. Ad 2dum. Mindéltig nemes emberek*nek* lenni hallotta a' deutralis Sajti familiát a' régiektül, de armálissok hova lett volna, nem tudgya, nem is hallotta, de hallotta, hogy volt armálissok, de mellyik Királytúl való lett volna, nem tudgya, nem is hallotta. Ad 3tium ui praecedens in Ordine Secundus Testis in Omnibus.[160]

4tus Testis Caspar Eősi Poss*ess*or Lell-Eősiensis Annor*um* 43.[161] Jurat*us* Examin*atus* fatetur ad 1u*m*. Sicut primus testis in omnib*us*.[162] Ad 2du*m*. Hogy a' régiektül deutralis Sajti familia tartatott mindéltig nemes familiának lenni, hallotta a' Fatens, és a' midőn a Sz.-Jobiak a' Szarkadi Templomot felverték volna, akkor veszett el azon familiának armálissa, de mellyik Királytul adatott volna, nem tudgya, nem is hallotta. Ad 3tium. A' nemes sarkadi régi lakosoktul szereztetett pusztákb*an*, úgymint: úgy Zsarób*an*, All-Keresb*en*, Palandb*an*, deutralis Sajti familiának hogy része vagyon, úgy hallotta a' Fatens a' maga attyától.

5tus Testis Michael Totth Sarkadiensis Annor*um* 60.[163] Jurat*us* Exam*inatus* fatetur ad 1u*m*. Tudgya és hallotta a' Fatens a maga szüleitül is, hogy Nemes Sarkad Várossa helyén deutralis Sajti familiának vagyon egy ház telekje, de utánna való szántó és kaszállóját nem tudgya, nem is hallotta. Ad 2du*m*. Hallotta a' Fatens a' régiektül, hogy deutralis Sajtiak*na*k volt nemes levelek, és Nemes személlyek*nek* tartattanak, de hova lett levelek, és mellyik Királytúl való lett légyen, nem tudgya, nem is hallotta. Ad 3tium. A' melly pusztákat szerzettenek a' régi nemes sarkadi lakosok, mind azokb*an* tudgya és hallotta a' Fatens, hogy a' deutralis Sajtiak*na*k vagyon részek, úgymint Zsarób*an*, All-Keresben, Fell-Keresb*en*, Új-Herpáb*an* és többekben is.

---

[158] *2. tanú: Szabó Sándor sarkadi nemes, 64 esztendős.*

[159] *3. tanú: Pap Mihály sarkadi, 70 esztendős.*

[160] *A 3. pontra mindenben ugyanazt vallja, mint a 2. tanú.*

[161] *4. tanú: Eősi Gáspár lell-eősi birtokos, 43 esztendős.*

[162] *Mindenben ugyanazt vallja, mint az 1. tanú.*

[163] *5. tanú: Tóth Mihály sarkadi, 60 esztendős.*

6tus Testis Joannes Kölüs Sarkadiensis Annor*um* 74.[164] Jur*atus* Examinat*us* fatet*ur* ad 1u*m*. Tudgya a' Fatens, a régiektűl is úgy hallotta, hogy deutralis Sajti familiának vagyon Nemes Sarkad Várossa helyén egy telekjek. Ad 2dum. Nihil., Ad 3tiu*m*. Hallotta a' Fatens a' régiektűl, hogy deutralis Sajti familiának szénte annyi része vagyon a' régi nemes sarkadiaktúl acqvirált pusztákb*an*, mint akármelyik*nek*, éltenek is kaszálló és szántó földeket azon telke után.

7mus Testis Franciscus Varga Judex primarius Oppidi Sarkad Annor*um* 50.[165] Jurat*us* et Exam*inatus* Fassus est. Ad 1mu*m*. A' régiektül hallotta a' Fatens, hogy deutralis Sajtiak*nak* vagyon egy telekjek Nemes Sarkad Várossa helyén. Ad 2du*m*. Mint régi örökös sarkadi félt, deutralis Sajti familiát mindeltig hallotta, hogy tartottak nemes familiának lenni. Ad 3tium. Tudgya a' Fatens, hogy mind azokb*an* a' pusztákban, valamellyeket a régi sarkadiak szerzettek, mindazokb*an* annyi része vagyon a' deutralis Sajtiaknak, mint akármely sarkadi félnek.

8mus (?) Testis Andreas Juhász Sarkadiensis Annor*um* 37.[166] Jur*atus* exam*inatus* fatetur. Ad 1mu*m*. Nihil. Ad 2du*m*. Miulta a' Fatens él ezen a' világon, mindéltig hallotta a' deutralis Sajtiakat nemes emberek*nek* lenni, de leveleket nemességrül, annál is inkább mellyik Királytül adatotott volna, nem látta, nem tudgya. Ad 3tiu*m*. A régi sarkadi lakosoktul szereztetett pusztákban, hogy deutralis Sajtiak*nak* részek vagyon azon, az okon tudgya a' Fatens, hogy a' midőn földeket osztottanak, szénte úgy adtanak a' Sajti familiának, mint akkármellyiknek.

Super qva modo ordineq*ue* praemissis facta per Nos Inquisitione et exinde Cogesta Testium Fassione p*raesen*t*iam* Lit*e*ras Testiales, Manuum N*ost*rarum subscriptionib*us* et Sigillor*um* usualium Appressionibus modo ratas juriu*m* ... praememorator*um* Inquiritatientiu*m*, dum et qvando eisdem necessum fore videbitur futura pro defensione Necessarias extradedimus. Dat*um* in Oppido Magno-Szalontha, prima Die Mensis Septembr*is* Anno 1725.

Ejusd*em* I*nclyti* Co*mita*tus Bihar*iensis* Ordinar*ius*

Judliu*m* (L. S.) Franciscus Ferdini mp.
Jurassor*um* (L. S.) Caspar Győry mp.[167]

[] Inquisitio Sajtiana
Nro. 3a.

[164] *6. tanú: Kölüs János sarkadi, 74 esztendős.*
[165] *7. tanú: Varga Fernc sarkadi főbíró, 50 esztendős.*
[166] *8. tanú: Juhász András sarkadi, 37 esztendős.*
[167] *Kelt Nagyszalonta városában, az 1725. év szeptember havának 1. napján.*

7.

Bihar vármegye tanúvallatása Pribék János sarkadi lakos nemessége ügyében
Nagyszalonta, 1726. augusztus 22.
(HBML IV. A. 1/g. No. 190.)

Infra scripti praesentium recognoscimus per tenorem. Quod ad instentiam et legitimam requisitionem Agilis Joannis Pribék, penes Commissionem Perillustris ac generosi Domini Sigismondi Budai Inclyti Comitatus De Bihar Ordinarii V*ice* Comitis nobis praesentatam juxta subinterta Deutralia puncta legitime impedito Domino Ordinario Judliu*m* taliter peregerimus Inquisitionem.

DE EO UTRUM

1mo. Tudgya-é, hallotta-é, látta-é a Tanú, hogy Sarkad városában lakó Pribék Jánosnak még a régi attyái is igaz örökös sarkadi felek lettenek volna?

2do. A midőn hajdani sarkadi lakosok, azok között Pribék Jánosnak is elei akkori időben uralkodó Felséges Magyar Országhi Király mellett a török ellenségh ellen hadakozott volna?

3tio. Hajdani sarkadi felek által szereztetett pusztákban vagyon-é annyi része Pribék Jánosnak, mint akár mely örökös sarkadi féll maradíkának?

4to. Volt-é armálissa Pribék Jánosnak és attyáinak, ha volt, mellyik Felsges Királytul vagyis Fejedelemtül való lehetett?

5to. Kit tud a fatens jó tanúnak lenni ezen dologban?

Primus Testis Joannes Sajti Incola Sarkadiensis Annoru*m* 26.[168] Juratus et examin*atus* fatetur. Ad primum. Hallotta a fatens a maga édes nemző attyától, hogy Deutrumban specificált Pribék Jánosnak attyai igaz örökös sarkadi felek voltanak. Ad secundum. Aszt is hallotta a fantes, hogy mostan élő Pribék Jánosnak az elei szintén úgy hadakozott a török ellenség ellen, mint akár mellyik a régi sarkadi örökös lakosoknak edgyike akkori időben uralkodó Felséges Koronás Király mellett. Ad tertium. Szintén úgy bírja ma is Pribék János a maga nemző attyáitul szereztetett just a pusztákban, mint akár mely örökös sarkadi félnek maradíka. Ad quartu*m* et quintu*m*. Nihil.

Secundus Testis Petrus Gellény Incola Kőte-Remeteiensis Annoru*m* 66.[169] Juratus et examinatus fatetur. Ad primum. Hallotta a fatens a maga nemző édes attyától, hogy Pribék Jánosnak az attya (ki is inkáb Majtíni Jánosnak hivadtatnék) sarkadi örökös lakosok közzül való volna. Ad 2., tertiu*m*, quartum et quintum. Nihil.

Teritus Testis Alexander Szabó Senior Annoru*m* 66.[170] Juratus et examinatus fatetur. Ad primum. Nem hallotta a fatens, hogy Pribék Jánosnak az eleje örökös sarkadi lakosok közzül való lett volna, hanem hallotta aszt, hogy régi lakossai Sarkadnak

[168] *1. tanú: Sajti János sarkadi lakos, 26 esztendős.*
[169] *2. tanú: Gellén Péter köteremetei lakos, 66 esztendős.*
[170] *3. tanú: Id. Szabó Sándor sarkadi, 66 esztendős.*

a Pribék Jánosnak attyai. Ad secundum. Nihil. Az tertium. Az hajdani örökös sarkadiak által szerzetetett jószágokban ma is bír Pribék János, mint akármelyik örökösnek maradíka. Ad quartum. Hogy Pribék Jánosnak elei manumittáltattanak [*felszabadíttattak*] földes uraiktul, bizonyossan tudgya, de kitűl, nevezett szerint nem tudgya. Ad quintum. Nihil.

Quartus Testis Caspár Eősi de Leel Eősi Incola Sarkadiensis Annorum 45.[171] Juratus et examinatus fatetur. Ad primum uti tertius testis in omnibus.[172] Ad secundum. Hallotta az Fatens az régi öregektűl, hogy Pribék Jánosnak is régi elei hadakozott volna a sarkadi hajdani lakosokkal a török ellen, akkori Magyar Országhi Koronás Király mellett. Ad Tertium uti tertius testis in omnibus conformiter.[173] Ad 4. Nihil.

Quintus Testis Michael Thott Incola Sarkadiensis Annorum 70.[174] Juratus et examinatus fatetur. Ad primum. Hogy a Pribék Familia volna régi lakossa Sarkadnak, hallotta a Fatens, de hogy az örökös sarkadiak közzül való lett volna, soha is nem hallotta. Ad secundum. Hallotta a Fatens, hogy Deutralis Pribék Jánosnak attyai hadakoztak volna hajdan a' örökös sarkadi lakossokkal edgyütt a török ellen, akkori Magyar Országhi Király mellett. Ad Tertium. Szintén úgy usuálja ma is Pribék János a régiektül szereztetett pusztákat, mint akár melyik örökös sarkadi félnek maradéka. Ad quartum et 5. Nihil.

Sextus Testis Andreas Juhász Judex Primarius Oppidi Sarkad.[175] Juratus et examinatus fatetur. Ad primum. Hallotta a fatens, hogy Deutralis Pribék János az örökös hajdani igaz sarkadi lakosoknak maradéka. Ad secundum. Nihil., Ad tertium. A Deutralis Pribék János a sarkadi örökös felektül szereztetett pusztákat szintén úgy usuálja ma is, mint akár mely örökös sarkadi félnek maradéka. Ad quartum et quintum. Nihil.

Septimus Testis Gregorius Farkas Incola Kőte-Remeteiensis Annorum 54.[176] Juratus et examinatus fatetur. Ad primum. Hallotta a fatens, hogy Pribék Jánosnak nemző attyai az igaz örökös sarkadi régi lakosok közzül való volna. Ad secundum. Aszt is hallotta, hogy Pribék Jánosnak attyai széntén úgy hadakoztanak a török ellenségre, mint akár mely örökös sarkadi féll, akkori Magyar Országhi Koronás Király mellett. Ad Tertium. Aszt is hallotta a fatens, hogy széntén annyi jussa vagyon Pribék Jánosnak a régi sarkadiak által szereztetett pusztákban, mint akár mely örökös sarkadi félnek. Ad quartum et quintum. Nihil.

Octavus Testis Andreas Kőlűs Szabó Incola Sarkadiensis, Annorum 45.[177] Juratus et examinatus fatetur. Ad primum et secundum uti in mediate praecedens in ordine septimus testis in omnibus conformiter.[178] Ad tertium. A régi örökös sarka-

[171] *4. tanú: Leel Eősi Eősi Gáspár sarkadi lakos, 45 esztendős.*
[172] *Az elsőre, mint a 3. tanú mindenben.*
[173] *A harmadikra, mint a 3. tanú az összes kérdésben.*
[174] *5. tanú: Tóth Mihály sarkadi lakos, 70 esztendős.*
[175] *6. tanú: Juhász András, Sarkad város főbírája.*
[176] *7. tanú: Farkas Gergely köteremetei lakos, 54 esztendős.*
[177] *8. tanú: Kölűs Szabó András sarkadi lakos, 45 esztendős.*
[178] *Az 1. és 2. pontra mindenben ugyanúgy vall, mint a 7. tanú.*

diaktul acquirált [*szerzett*] pusztákat ma is usuállya Pribék János, mint akár mely örökös sarkadi félnek maradéka. Ad 4. et 5tu*m*. Nihil.

Nona Testis Elizabetha Eősi Virgo (?) Sarkadien*sis* Annor*um* 60.[179] Jurata et examinata fatetur. Ad primu*m*, secundum et tertium uti septimus testis in omnib*us* conformiter.[180] Ad 4tu*m* et 5tu*m*. Nihil.

Super quibus praeviô modo collestis tetium fassionibus praesentes liter*arum* nostr*arum* testimoniales sigillis nostr*is* usualib*us* et manuum nostr*arum* subscriptionibus roboratas D*omi*no requirenti pro futura cautela extradedimus. Datum in Oppido Magnó Szalontha, Vigesima Secunda Mensis Augusti 1726.

Caspár Győri
Inclyti Comitatus De Bihar
Ordinar*ius* Jurassor mp. (*Gyűrűspecsét.*)
Georgius Kelemen
Subtitutus Jurassor mp. (*Gyűrűspecsét.*)[181]

8.

Id. Szabó Sándor levele Károlyi Sándornak
Sarkad, 1727. július 23.
(MOL P 398. Károlyi cs. lt. Missiles. Nr. 68239.)

Természet szerént való Jó K*egy*elmes Ur*am*.

Isten Excellenciádat Hazánk s Szegén Nemzetűnk hasznos szolgálattjára sokáig éltesse, alázatossan kivánom. Jóllehet még Pünkösd havá*ban* vettem Excelenciád*nak* levelét, melyb*en* is Excellentiád íratta, hogy egynehány magh méhekre volna szüksége Excellentiád*nak*, énn magamat akkor resolváltam K*egy*elmes Uram (nem tudom, vette-é Excellentiád levelemet vagy nem), hogy semmi képpen most hatá[*r*]inkon (!) annyira való jó magh méheket nem szerezhetek, mivel nálunk is most nem oljjan (!) jó ideje nincsen, mint vala ennek előtte ednehány esztendővel. Mostan is pediglen 23. July [*július 23-án*] vettem Excellentiád levelétt, melyb*en* is hasonlóképpen íratta Excellentiád, hogy 40 vagy 50 magh méhekre volna szüksége Excellentiád*nak*. Mostan ugyan már bővebbecskén vagyon a méh hátarainkon (!), de nem tudhatni, mellyik lészen alkalmatos magh méh jövendőb*en* mégh most, hanem Szent Mihály napja[182] felé tudhatni megh, melyjik lészen alkalmatos jövendőb*en* magh méheknek. Mivelh pedigh magam*nak* egy féregh is nincsen, pénzemből is a sok porciózás miat kifogytam,

[179] *9. tanú: Eősi Erzsébet sarkadi, 60 esztendős.*
[180] *Az 1., 2., és 3. pontra mindenben ugyanúgy vall, mint a 7. tanú.*
[181] *Kelt Nagyszalonta városában, 1726. augusztus hó 22-én. Győri Gáspár, Nemes Bihar Vármegye rendes esküdtje; Kelemen György ideiglenes esküdt.*
[182] Szeptember 29.

azért Excellenciád*nak magam emberségéből nem kedveskedhitem (!), hanem ha* Excellentiád Sz*ent* Mihály napja előtt vagy két héttel küld enéhény forintokat, én kész lészek szolgálni, amenyire *éntő*lem kitelhetik Excellenciád*na*k ebben a dologban. Ezeknek utána kívánom, ez kis írásom Excellenciádat találjja fris fen álló jó egésségben. Maradok Excellenciád*na*k, mint

Kegyelmes Jó Uram*na*k

Alázatos szolgája:
Sarkadi Szabó Sándor.

Dat*um* Sarkad, die 23. July 1727.[183]

P. S. Mint hogy Excellenciád kíványa, hogy álapatunk éránt is tudósíttsuk Excelentiádat, szegény hejségünk*ne*k állapattja így vagyon: mint hogy már jó ideje vagyon, miulta T*ekintetes* Rédai Familia bennünket, hol törvénnyel, hol pediglen szép szóval soliticál [*sürget*], de 9dik napjáig Júniusnak 1727. semmit is nem áurthatott. Hanem Jny 9. hejségünkb*en* terminált T*ekintetes* V*ice* Ispány Uram törvényszéket, amely törvényszékre, mivel hogy jól el nem készülhettünk, T*ekintetes* V*ice* Ispány Ura*m* T*ekintetes* Rédai Familia számára elfoghlalta szegény hejségünket, de a T*ekintetes* N*emes* V*ármegye* megértette dolgunkat, T*ekintetes* V*ice* Ispány Uramra reá parancsolt, hogy bennünket ismét foglajjon vissza magunk számára. Mivel amidőn béjött is T*ekintetes* V*ice* Ispány Uram, akkoron contradicáltunk [*tiltakoztunk*], azért parancsolta a T*ekintetes* N*emes* V*ármegye*, bennünket hogy foglajjon vissza. Jóllehet ugyan mégh T*ekintetes* V*ice* Ispán nem cselekette a T*ekintetes* N*emes* V*ármegye* parancsolattját, sok foglalatossági lévén ő K*egyelmének*, de azoktul n*em* resolván, megh fogja cselekedni.

[*Külső címzés*:] Méltóságos G*ene*rális Gróff Károlyi Sándor, Természet Szerént való K*egyelmes* Jó Uramnak eő Excelentiájának illendő becshülettel adassék. Ibi ubi [*Ott, ahol*]. (*Gyűrűspecsét.*)

[*Más kézzel rávezetve*:] Szabó Sándor

9.

Békés vármegye tanúvallatása
Bende Szabó János sarkadi lakos földbirtoka ügyében
Doboz, 1730. március 15.
(BML IV. A. 1/a. 4. köt. 427–431.)

26. Infra Scripti Inclyti Comitatus Békesiensis Inclyti Judlium, et Ordinarius Jurassor recognoscimus praesentium Per Vigorem, Significando qvibus, expedit Universis. Qvod Nos ad Legitimani Instantiam, Jurique, et Rustitiae Consonam petitio-

[183] *Kelt Sarkad, 1727. július 23. napján.*

nem Nobilis Viri Joannis Bende Szabo Incolae Sarkadiensis, penes Scriptotenam Commissionem Perillustris ac Generolsi Domini Almasy Praefati Inclyti Comitatus Inclyti Vice-Comitis Secundum sub misortam Nobis perracta Deutri Punctatalem, uti Seqvis (in Possessione Doboz supra Memorato Inclyti Comitatui, adjacentem, et habita) Celebraterimus Inqvisitionem, et testimum, sub Corporali eorundem Juramento Collegarimus Fassiones.

De Eo Utrum?

Primo: Tudgya-e, látta-e, a' vagy hallotta-e a tanú, hogy T*ekintetes* N*emes* Bihar Vármegyében, Sarkad névű helységben lakozó néhai Megyeri Cáspár igaz nemes ember lett volna?

2do. T*udgya-e*, l*átta-e*, a' vaagy hallotta-e, hogy említett Sarkad városában megírt Megyeri Cáspárnak igaz jussa lött volna, s ottan jószágot bírt volna több nemes emberekel edgyütt?

3tio. Nem, de nem t*udgya-e*, l*átta-e*, a' vagy hallotta-e, hogy megh nevezett Megyeri Cáspár eő Főlséghe hűsége mellett vírt ontott volna, és pogány kezi által elveszet volna?

4to. T*udgya-e*, l*átta-e*, a' vaagy hallotta-é a' tanú, hogy mostan Sarkad városában commoráló Bende Szabó János repetált [*említett*] Megyeri Cáspárnak vér szerént való unokagyermeke lött vola?

5to. Aszt is tartozik a' tanú hitti után megmondani, hogy fent írt Bende Szabó Jánosnak méglen maga nem szánthatta, azzon földektől maga dézmát, a' vagy is fizettést vött volna, melly főldeket többször megnevezett néhai Megyeri Cáspár minden háborgatás nélkül bírta és uralta?

6to. T*udgya-e*, l*átta-e*, a' vagy hallotta-e, hogy hogy most is specificált jószágot bírná s usuálná gyakor ízben repetált Bende Szabó János?

7mo. Kitt tudna' mind ezekben' jó tanúnak lenni?

Primus Testis Joannes Kiss Juratus Possessionis Doboz, Annorum circiter 40.[184] Juratus et examinatus fatetur, ad 1mum, 2dum et reliqva. Nihil.

Secundus Testis Joannes Őre Juratus ejusdem Possessionis, Annorum circiter 50.[185] Juratus et examinatus fatetur ad 1mum. Hallotta' bizonyossan a' fatens régi emberektől, hogy igaz nemes ember lett volna, deutrumban denotált [*kiemelt*] akkori Sarkadon lakozó néhai Megyeri Cáspár. Ad 2dum. Nadissima nada' audita aliorum vetulis. Ad 3tium. Hallotta azt is világossan, hogy specificált Megyeri Cáspár jenei[186] temleczben pogány keze alatt lőtt volna, és hogy ottan ell is veszet volna. Ad 4tum. Nyilván tudgya, hogy megírt Megyeri Cáspárnak mostan Sarkadon lakozó Bende Sza-

[184] *1. tanú: Kiss János, Doboz község esküdtje, mintegy 40 esztendős.*

[185] *2. tanú: Őre János, emez község esküdtje, mintegy 50 esztendős.*

[186] Jenő = Borosjenő, Zaránd vm.-ben (Ineu, R.)

bó János vér szerint való unoka' gyermeke volt. Ad 5to et 6to. Nihil fatetur.'[187] Ad 7mam. Kit esze optumum Testeni Andream Megyeri Incolam Doboziensem.

Tertius Testis Stephanus Megyery Incola' ejusdem Loci. Annorum circiter 80. praevio corporali Juramento fatetur ad 1mum.[188] Ezzen fatens a' maga nagyapjától és édes attyától hallotta' bízonyossan, hogy Deutrumban feltött személy igaz nemes ember lött volna. Ad 2dum. Nihil directe. Mint hogy rígi dolog, nem reflectálhattya' [*válaszolhatja*] magát a' fatens, de azt mindenkor halotta a' régiektől, az Megyeriek mind nemes emberek löttök volna. Ad 3tium. Hallotta világossan, hogy az midőn Sarkadot a' Pagány elpusztította volna, akkoron megnevezett Megyeri Cáspárt az Pogány ellfoghván Jenűben vitette, és hogy ottan temleczben meg is holtt volna. Ad 4tum. Hallotta bizonyossan, hogy megírt Megyeri Cáspárnak unoka gyermeke lött volna Deutrumban feltett személy. Ad 5tam et 6tum. Nihil fassus est.[189] Ad 7mum. Tudgya jó tanúnak lenni Dobozon lakozó Borsoss Mihályt. Authensicatus.

Qvarta Fatens. Elizabetha Megyeri Relicta Vidua, Condam Stephani Simandi Incolae Doboziensis Annorum circiter 50. Fide mediante fatetur.[190] Ad 1mum. Pariter prouti testius tertius fassus est.[191] Ad 2dum. Nihil., Ad 3tium. Mind hogy régi dolog, a' fatens nem reflectálhatya [*válaszolhatja*] magát, mi formán megholtt Deutrumban megnevezett személly, de azt hallotta, hogy megholt volna Megyeri Cáspár. Ad 4tum. Fatetur qvom ad modum 2dus, 3tius et 4tus. In ordine positi testes. Ad 5tum et reliqva nihil fatetur.[192]

Qvintus Testis. Michael Őre Incola ejusdem Possessionis Annorum circiter 60. Juratus et examinatus fatetur. Per omnia ad 1mum, uti 2dus in ordine positus testis. Ad 2dum. Nihil., Ad 3tium. Uniformiter pro uti testis 2dus. Ad 4tum. Pariter. Ad 5tum et 6tum adita aliter retulit.[193]

Sextus Testis Michael Borsoss Incola' ejusdem Loci. Annorum circiter 74. Praevio corplorali juramento. Fatetur ad 1mum.[194] Hallotta világossan az örögektűl, hogy igaz emberek, nemesek löttek volna a' Megyeriek, és azzon között Deutrumban specificált Megyery Cáspár; azt és tudgya bézonyossan, hogy az egyéké közülek Lengyel Országban oda veszet, az ki is Nemes Megyery Familiáírt expediáltottott [*küldetett*] vala táborban az Örög Rákóczy György ideiben, az kitt is Cáspárnak híták, mellynek nevíre gyakor ízben repetált Megyery Cáspárt is keresztelték. Ad 2dum. Nihil., Ad 3tium. Fatetur Qvem ad modum praecedentes Testes 2dus, 3tius, 4tus et

[187] *Semmit sem vall.*

[188] *3. tanú: Megyery István, emez falu lakosa, mintegy 80 esztendős.*

[189] *Semmit sem vall.*

[190] *4. tanú: Megyeri Erzsébet Néhai Simándi István hátrahagyott özvegye, dobozi lakos, mintegy 50 esztendős.*

[191] *Mindenben úgy vall, ahogy a 3. tanú.*

[192] *Az ötödikre és a többire semmit sem vall.*

[193] *5. tanú: Őre Mihály a monodtt fali lakosa, mintegy 60 esztendős.*

[194] *6. tanú: Borsoss Mihály, az előző falu lakosa, mintegy 74 esztendős.*

5tus.[195] Ad 5tum et 6tum. Nihil. Ad 7mum. Tudgya jó Tanúnak lenni Dobozon lakozó Megyeri Andrást.

Super qvibus praemissis, et testium praereaensitorum sub corporali eorundem Juramento (ut praemissum est) Collectis fassionibus Supra Memorato Instanti praesentes Literas propriis Chyrographis et Sigillis Usualibus Communitas Juriam Suorum futuram ad Eautelani, et manutentionem extra dedimus Testimoniales. Signatura Doboz, die 15. Mensis Martii Anno 1730.

L. S. Joannes Josephus Szorellaj Praefati Inclyti Comitatus Inclyti Judlium.
L. S. Joannes Orban Ejusdem Inclyti Comitatus Ordinarius Jurassor.[196]

Septimus testis. Andreas Megyeri Judex Primarius Possessiones Doboz Annorum circiter 60. Juratus et examinatus fatetur. Ad 1mum. Omnia uti 2dus in ordine positus testis.[197] Ad 2dum. Hallotta a' nagy atyától a' fatens, hogy megírt Megyeri Cáspárnak Sarkadon igaz jussa lött volna, és ottan jószágot bírt volna több Nemes Emberekkel együt. Ad 3tium et 4tum. Fatetur per omnia directe ad Deutri puncta. Ad 5tum. Hallotta másoktűl, hogy megírt Bende Szabó János, melly földeket Megyeri Cáspár bírta, azzon földekről dézmát vett volna. Ad 6tum. Tudgya bezonyossan, hogy megírt Bende János Deutrumban specificált jószágot most is bírja és usuálja. Ad 7mum. Nihil.

Octavus Testis Nicolaus Széártó Incola ejusdem Loci, Annorum circiter 60. praevio corporali juramento fatetur ad 1mum et 2dum. Per omnia qvem ad modum praecedens imediate in ordine positus 7mus testis fassus est. Ad 3tium fatetur pro uti Testis 2dus.[198] Ad 4tam. Hallotta másoktűl, hogy repetált Bende Szabó János vír szerént való unokagyermeke lőtt volna néhai Megyeri Cáspárnak. Ad 5tam. Az fatens hallotta a' nagyapjátűl, hog emlétett jószágot bírt volna, mellyet mostani Sarkadon commoralyő Bende Szabó János bírja és usuállya. Ad 6tum. Hallotta azt is, hogy emlétett Bende Szabó János most is specificált jószágot bírná. Ad 7mum. Nihil.[199]

Nonus Testis Stephanus Megyery Incola Praefatae Possessionis, Annorum circiter 80. Fide mediante fatetur.[200] Ad 1mum. Hallotta azt fatens az régiektűl, hogy Déutromban feltött személly igaz nemes ember lött volna. Ad 2dum. Tudgya bézonyossan, hogy Deutromban megírt Megyeri Cáspárnak Sarkadon igaz jussa volt, és hogy jószágot is bírt ottan. Ad 3tium. Tudgya bézonyossan, hogy mikoron az Pagány Sarkadot felverte volna, Megyeri Cáspar fegyver viselő s kikapó ember lévén, akoron Pagány kezében akadván Szeged várában vittettet, és hogy méglen oda mentek volna

[195] *A 3. pontra: mindenben úgy vall, ahogy a 2, 3, 4, és 5. tanúk.*

[196] *Kelt Dobozon, az 1730. év március hó 15. napján. Szorellay János József, a nevezett Nemes Vármegye nemes szolgabírája; Orbán János, azon Nemes Vármegye rendes esküdtje.*

[197] *7. tanú: Megyeri András Doboz község főbírája, mintegy 60 esztendős.*

[198] *8. tanú: Széártó Miklós, amaz falu lakosa, mintegy 60 esztendős.*

[199] Megjegyzés: *authenticatus.*

[200] *9. tanú: Megyery István, a mondott község lakosa, mintegy 80 esztendős.*

űtett szabadítani az temleczből, adig meg is holt. Ad 4tum. Directe fatetur ad Deutri Punctum. As 5tum. Nihil directe fassus est. Ad 6tum. Tudgya bézonyossan, hogy most is azzon jószágot megnevezet Bende Szabó János bírja. Ad 7mum. Nihil fatetur.[201]

Idem qvi Supra Judlium et Jurassor
ejusdem Inclyti Comitatus.

10.

Bihar vármegye tanúvallatása a sarkadi sánc feladását követő eseményekről
Nagyszalonta, 1731. november 10.
(HBML)

Infra scripti praesentium recognoscimus per tenorem, Quid oros virtute Commissionis Perillustris ac Generosi Domini Michaelis Bucsi, Inclyti Comitatus hujus Bihariensis Ordinarii *Vice* Comitis, ad Legitimam requisitionem Generosorum Nobilium in Oppido Sarkad inhabitatorum, juxta exhibita per eosdem nobis Deutralia negotium videlicet Substratum concernentia puncta, Legitima impedito Dom*i*no Ordinario Judlium Sequemtem peregerimus Inquisitionem.

De Eo Utrum

1mo. Tudgya-e? vagy hallottá-é a' Tanú, hogy a sarkadi határrul és a pusztákról obveniált makk és mező bértt, úgy sertés és méz beli dézmát csak egyedül a sarkadi huszonhat személlyekből álló Nemesség az több régi sarkadi felekkel edgyütt, egymás között osztották ell, és a paraszti jövevény Communitásnak soha is résztt nem adtanak belölle, nevezett szerint a Sarkadi Jövevény Communitas közzül kicsodák méheit és sertésseit dézmálták meg?

2do. T*udgya-e*, h*allotta-e* a Tanú, hogy a fellyebb említett dézmálásból obveniált jövedelmekből nevezett szerént kicsodák vehedtenek résztt, és adtanak-e a jövevény sarkadi communitásnak résztt belölle?

3tio. T*udgya-e*, h*allotta-e* a Tanú, hogy már őtt esztendőktűl fogvást fejűl említett jövedelmekett specificált sarkadi nemesség, maga követei által a sarkadi bírótul és tanácstul kérték-e? avagy ha külömben nem, osztódnak ell azon obvenialt jövedelem személy szerént, a sarkadi hajdani örökös lakosoknak maradíki között, valamint ez előtt mindenkor practizáltatott [*gyakoroltatott*], és ezen követcségben lett személlyek*ne*k akkori bíró és tanács mit válaszoltanak, avagy személy szerént kicsoda lehetett, az ki is ellenzette volna azon jövedelemnek kiadását, és ell osztattatását?

4to. Kit tudna ezen dolgokban jó tanúknak lenni?

[201] Megjegyzés: *authenticatus.*

1mus testis Georgius Fazekas Incola Sarkadiensis Ann*orum* cir*citer* 48.[202] Ju*ratus* et examin*atus* fassus est. Ad 1mu*m*. Miolta Sarkadra jöt lakni,[203] lehet 24 esztendeje, csak egyczer tudgya, hogy a régi lakossok azon okbul dézmálták meg az sertísseket, hogy mak ... erdő, némelyek*ne*k töb sertísse volt, és mind magokat, mind az jövevényeket megdésmálták, és elosztották, de ez régen volt töb tíz esztendőnél, a' mejheket is egyczer felosztották magok közöt,[204] nevezett szerint penig a Fatens maga is adott sertés és méhbeli dézmát a sarkadi pusztáról, egyszer az mejhekbül, de a élésbül sohasem,[205] a' sarkadi hajdani lakosok maradíkinak, nem külömben ugyan sarkadi lakos Domján Miklós, már megholt Rácz István is, úgy többek is hasonlóképpen. Ad 2du*m*. Tudgya azt is a Fatens, hogy fejül obveniált jövedelemeket mind azok osztották ell, valakik lehedtenek hajdani sarkadi lakosoknak maradíki, nevezett szerént Szabó Sándor, Berke János, Szűcs Mihály, Márkus András, eőreg Szabó György[206] úgy többek is. Ad 3tium. Jóll emlékezik a Fatens reá, hogy Fekete János Ur*am* bírságában emlétett Sarkadi Nemesség követeh[207] (de nem occur[*r*]ál [*rémlik*], ki lehetett) mondotta emlétett bírónak és akkoron velle lévő tanácsbelieknek: Azért jöttünk kegyelmetek eleiben, hogy mi volnának jobban Sarkadnak hazafiai, mint sem kegyelmetek, és jobban is concernálna [*illetne*] minket a jövedelem, mint sem azokat, a' mellyeknek semmi jussok nincsen hozzá, azért a földnek jövedelméből adgyon minekünk is kegyelmetek, bár csak száz forentokat, melyre is feleltenek akkor bíróval jelen lévő tanácsbeliek közzül, nevezett szerént eőreg Szabó György, Márkus András, mondván: csak kiadnám kinek-kinek a jussát belölle, melyre is válaszolt Fekete János akkori Bíró Ur*am*: nem adom bizony én, mert lovat és bikát vészek rajta város számára. Ezen beszíd pénig volt, miolta perlekednek egymásval.[208]

2dus testis Georgius Végh, Incola Sarkadiensis Annor*um* circiter 50.[209] Jur*atus* et examin*atus* fassus est. Ad 1mu*m*. Joll tudgya a Fatens, hogy az hajdani sarkadi lakosok maradíki Kurucz Világh után[210] sertés és méhbeli jövedelmeket és dézmákat,[211]

---

[202] *1. tanú: Fazekas György sarkadi lakos, mintegy 48 esztendős.*

[203] Utólag beírva = „Miolta Sarkadra jöt lakni"; Utólag kihúzva = „Miulta a Fatens a sarkadiak közzé jött lakni, ... és tudgya, hogy azon esztendőtűl fogvást, mind addig, valamíg a mostani praetendens Sarkadi Nemességh és Tekén*tetes* Rhédei Familia egymás ellen processust nem indítottanak, hogy a sarkadi pusztákról obveniált obveniált (!) jövedelmeket régi örökös sarkadi lakosoknak maradíki magok között mindenkor fel osztottanak, nem adván semmi részt azon jövedelemből a közönséges paraszti communitásnak"

[204] Utólag beírva = „csak egyczer tudgya, hogy a régi lakossok azon okbul dézmálták megh az sertísseket, hogy mak ... erdő, némelyek*ne*k töb sertisse volt, és mind magokat, mind az jövevényeket megh désmálták, és elosztották, de ez régen volt töb tíz esztendőnél, a' mejheket is egyczer fel osztották magok közöt"

[205] Utólag beírva = „egyszer az mejhekbül, de a élésbül sohasem"

[206] A két utolsó név alá van húzva – S. I.

[207] Követe – S. I.

[208] Ezt a mondatot utólag írták be – S. I.

[209] *2. tanú: Végh György sarkadi lakos, mintegy 50 esztendős.*

[210] Utólag beírva = „Kurucz Világh után"

[211] Áthúzott = „minden földbeli jövedelmeket"

nem edczer, hanem háromszor is[212] szedtek, s vették magokhoz, mellyek is obveniáltanak a sarkadi és körüll lévő pusztáknak határjairól, mely jövedelemeket is magok között kinek-kinek mostan élő régi sarkadi lakosok maradíki felosztották, semmi résztt nem adván a jövevény communitásnak belölle, nevezett szerént penig a Fatens maga is adott sertés dézmát, nem külömben Fazekas György, Rácz István, Erdőháti István, őreg Sajti Mihály, úgy többek is közönsígessen.[213] Ad 2dum. Azon jövedelmeket penig, nem mások, hanem tulajdon a régi sarkadi lakossok maradíki osztották fel magok között, nevezett szerént Berke János, Győri Péter, Szűcs Mihály, úgy Fatensnek felesége is, nem külömben mind azok, valakik vérek lehedtenek azon pusztákhoz. Ad 3tium. Azt is tudgya a Fatens, hogy ezen praetendens [*igénylő*] Nemesség legátussai [*megbízottjai*], nevezett szerént Szűcs Mihály, Bende Szabó György, Sajti Mihály, úgy többen is, circiter hatan, egy alkalmatossággal expediáltattanak [*küldettek*] volt a város bírájához és tanácsához a föld jövedelmének kikérésére, de a Fatens nem tudgya, micsoda válaszal járhadtanak. [*Auth.*]

3tia testis Anna Koszta Relicta Stephani Rácz Incola Sarkadien*sis* Annor*um* 65.[214] Jur*ata* et examin*ata* fassa est. Ad 1mum. Jóll emlékezik a Fatens reá, hogy az hajdani sarkadi lakossok maradíkinak a Fatensnek már megholt férje is adott méh és sertésbeli dézmát, de azon jövedelmet hora tették, avagy is kik osztozhadtanak fel vélle, nem tudgya. Ad reliqua Nihil.[215] [*Mortua*]

4tus testis Andreas Varga Sarkadien*sis* Annor*um* cir*citer* 58.[216] Jur*atus* examin*atus* fassus est. Ad 1mu*m*. Joll tudgya a Fatens, hogy az hajdani sarkadi lakosoknak mostani élő maradíki percipiálták [*vételezték*] a sarkadi és körül lévő pusztáknak méh és sertés dézmáit, mely jövedelmeket is felosztottanak egymás között, nem adván semmi résztt a több közönséges lakosoknak belölle, mely dézmálás nem csak egy esztendőben practizáltatott, hanem többekben is, nevezett szerint penig a Sarkadi Communitas közzül adtanak dézmát a sarkadi pusztákról, úgy mint: Fazekas György, Rácz István, Domján Miklós, Kállai György, úgy többek is, valakik sarkadi felek nem voltanak. Ad 2dum. Jóll tudgya a Fatens azt is, hogy a sarkadi pusztákról obveniált dézmákat egymás között elosztották, nevezett szeréntt Győri Péter, Berke János, Szabó Sándor, Kis Miklós, eőreg Szabó György, Márkus András, Deres András, Peczkes András, Juhász András,[217] úgy a Fatensnek is résztt adtanak belölle, mely dézmálás nem csak egy esztendőben practizáltatott, hanem többekben is. Ad 3tium. Azt is tudgya a Fentes, hogy ezen Sarkadi Nemesség Fekete János sarkadi bíróságában, kérték az földnek jövedelmét, avagy osztanák ki, kinek-kinek, valamint ez előtt practizálta-

[212] Ezt a két szót utólag írták be, áthúzva = „többször is"
[213] Ezt a szót utólag írták be – S. I.
[214] *3. tanú: Özv. Rácz Istvánné Koszta Anna 65 esztendős sarkadi lakos.*
[215] Ezt a szót utólag írták be – S. I.
[216] *4. tanú: Varga András sarkadi lakos, mintegy 58 esztendős.*
[217] Az utolsó hat név alá van húzva – S. I.

tott, de Juhász András azt mondotta: nem adnak bizony abból, mert a városnak elég szükségei vadnak s kelletik oda. [*Mortuus*]

5tus testis Stephanus Erdőháti Sarkadien*sis* Annor*um* cir*citer* 56.[218] Jur*atus* examin*atus* fassus est. Ad 1mu*m*. Tudgya a Fatens, hogy Berke János Ur*am* sarkadi bíróságában, mind makk bértt, úgy sertés dézmát adtanak a sarkadi közlakosok, úgy a Fatens maga is adott egy német forintott, ugyan Berke János Ur*amnak*, mely jövedelemmel csak sarkadi régi lakosok maradíki osztoztanak fel, a köz communitásnak semmi részt nem adtanak belölle. Ad 2dum. Azon jövedelemmel penig felosztoztanak nevezett szerént: Kollát István, eőreg Szabó György,[219] Bende Szabó János, Berke János, Győri Péter, Szűcs Mihály, Kys Miklós, Kőlűs Szabó András,[220] úgy többek is, valakik sarkadi feleknek tartották magokat. Ad 3tium. Hallotta a Fatens másoktul, hogy a Sarkadi Nemesség kérette volna a földnek jövedelmét Sarkad várossa bírájátul, de mit válaszoltanak, a Fatens nem tudgya, mivel jelen nem volt, nem is hallotta. [*Mortuus*]

6tus testis Nicolaus Domjan Sarkadiensis Annor*um* cir*citer* 40.[221] Jur*atus* et examinat*us* fassus est. Ad 1mum. Tudgya a Fatens, hogy a Sarkadi Nemesség, Szabó Sándor, Győri Péter, Berke János Uraimék bíróságaikban megdézmálták a Sarkadi Communitas sertésseit és méheit a sarkadi pusztákról, a mint hogy is a Fatens maga is adott méz dézmát azon pusztákról az régi sarkadi feleknek, magokot is a régi lakossok megdézmáltak,[222] nem külömben mások is, nevezett szerént: Kállai György, Farkas Páll, Dorkó Miklós, úgy többek is, valakik*nek* lehettenek sertései és méhei, nem lévén semmi jussok Sarkadhoz és a pusztákhoz. Ad 2dum. Tudgya a Fatens, hogy azon jövedelemmel felosztoztanak nevezett szerént: Deres András, Márkus András, Peczkes András, eőreg Szabó György, Kys Miklós,[223] Berke János, Pap Mihály, Kalmárné,[224] Méhszáros István, Szabó Sándor, úgy többen is, az kik sarkadi feleknek tartották magokat lenni. Ad tetium Nihil. [*Auth.*]

7tus testis Nicolaus Dorko Sarkadiensis Annor*um* cir*citer* 38.[225] Jur*atus* et examin*atus* fassus est. Ad 1mu*m*. Tudgya a Fatens, hogy Szabó Sándor, Berke János, Győri Péter Uraimék bíróságaikban sertés és méhbeli dézmákat adtanak a sarkadi pusztákról,[226] az hajdani sarkadi lakosok mostan élő maradíkinak, amint hogyis maga is adott a Fatens azon személlyek*nek* dézmát, úgy Juhos Szabó János, Dorkó István, Bordás Mihály, úgy többek is, valakiknek méheik és sertésseik voltanak. Ad 2du*m*.

---

[218] *5. tanú: Erdőháti István sarkadi lakos, mintegy 56 esztendős.*

[219] A két előző név alá van húzva – S. I.

[220] A két előző név alá van húzva – S. I.

[221] *6. tanú: Domján Miklós sarkadi lakos, mintegy 40 esztendős.*

[222] Utólag beírva = „magokot is a régi lakossok megh dézmáltak"

[223] A felsorolt öt név alá van húzva – S. I.

[224] A név alá van húzva – S. I.

[225] *7. tanú: Dorkó Miklós sarkadi lakos, mintegy 38 esztendős.*

[226] Áthúzott = „ugyan a Sarkadi Communitas közzül mindazok, valakiknek részek nem volt Sarkadban és a körüll lévő pusztákban".

Mely jövedelem el is osztatott azon sarkadi hajdani lakosok között, nevezett szerént penig Márkus Andr*ás*, Peczkes Andr*ás*, Deres Andr*ás*, Nagy Andrásné, Győri Péterné, előreg Szabó György, Berke János, Szabó Sándor, úgy többek között is, valakiknek jussok vagyon Sarkadhoz és a pusztákhoz. Ad tertium Nihil.

8vus testis Joannes Varga Sarkadiensis Annor*um* circ*iter* 40.[227] Jur*atus* examin*atus* fassus est. Ad 1mu*m*. Tudgya a Fatens, hogy Győri Péter, Berke János, Szabó Sándor Uraimék bíróságaikban a sarkadi régi lakosok maradíkai a sarkadi határrul és pusztákról obveniált méz és sertésbeli dézmákat magokhoz vették, megdézmálván a jövevény sarkadi lakosokat, úgy magokat is az régi lakossok,[228] nevezett szerént penig megdézmálták Erdőháti Istvánt, Rácz Istvánt, Fazekas Istvánt, Marcsó Gergely, Dorkó Miklóst,[229] Juhos Jánost, Bordás Mihályt, úgy a Fatenst is, semmi részt nem adván azon dézmákból a közönséges sarkadi lakosoknak. Ad 2dum. Azt is tudgya a Fatens, hogy azon jövedelemmel osztoztanak meg Berke János, Győri Péter, Szűcs Mihály, Deres Andr*ás*, Peczkes Andr*ás*, előreg Szabó György,[230] úgy többek is, valakik hajdani sarkadi feleknek tartották magokat. Ad 3tium. Hallotta másoktul[231] azt is a Fatens, hogy a sarkadi felek, kik is neveztetnek Sarkadi Nemeseknek, egy alkalmatossággal Fekete János Ur*a*mn*a*k sarkadi bíróságában a föld jövedelmének kikérésre elküldöttenek volt a tanácsban, nevezett szeréntt Bende Szabó Jánost és Varga Ferenczet, de emlétett bíró és a tanács semmit nem adtanak azon jövedelmekből. [*Auth.*]

9nus testis Joannes Juhos Szabó Sarkadien*sis* Annor*um* circ*iter* 70.[232] Jur*atus* examin*atus* fassus est. Ad 1mu*m*. Tudgya a Fatens, hogy Szabó Sándor, Győri Péter, Berke János Uraimék sarkadi bíróságaikban, a sarkadi hajdani lakosok maradíkinak dézmát adtanak a jövevény sarkadi lakosok Sarkadról és a pusztákról, magokat is akkor megdézmálván a régi lakossok,[233] nevezett szerént Durkó Miklós, Erdőháti István, úgy a Fatens is, és mind azok, valakinek méheik és sertésseik voltanak, nem lévén semmi jussok Sarkadhoz és a pusztákhoz. Ad 2du*m*. Azt is tudgya a Fatens, hogy azon dézmabeli proventussal [*jövedelemmel*] csak a sarkadi régi lakosok maradíki osztozztanak, nem adván semmi részt a jövevény sarkadi lakosoknak belölle, nevezett szerént Varga Ferencz, Bende Szabó János, Márkus András,[234] Győri Péter, Berke János, Szűcs Mihály, Peczkes András, előreg Szabó György,[235] és mind azok, valakik tartották magokat sarkadi feleknek. Ad 3tium. Azt is tudgya a Fatens, hogy egy alkalmtossággal, a hajdani sarkadi lakosoknak mostani élő maradíki, kik is mondatnak Sarkadi Nemeseknek, elküldötték volt követcségben közzülök Bende Szabó Jánost,

---

[227] *8. tanú: Varga János sarkadi lakos, mintegy 40 esztendős.*
[228] Utólag beírva = „úgy magokat is az régi lakossok"
[229] Áthúzott = „Gergelyt"
[230] Az előző négy név alá van húzva – S. I.
[231] Áthúzott = „Tudgya"
[232] *9. tanú: Juhos Szabó János sarkadi lakos, mintegy 70 esztendős.*
[233] Utólag beírva = „magokat is akkor megh dézmálván a régi lakossok"
[234] A név alá van húzva – S. I.
[235] Az előző két név alá van húzva – S. I.

előreg Szabó György Ur*am* bíróságában, hogy a földnek jövedelmét adnák kezekben, de akkori bíró és tanács nem adták. [*Auth.*]

10mus testis Petrus Nagy Incola Sarkadiensis Ann*orum* cir*citer* 55.[236] Jur*atus* examinatus fassus est. Ad 1mu*m*. Tudgya a Fatens, hogy Győri Péter, Szabó Sándor és Berke János Uramék*nak* sarkadi bíróságaikban, a régi sarkadi feleknek az Jövevény Sarkadi Communitas mind azok, valakiknek voltanak sertéssei és méhei, minnyállyan dézmát adtanak, nevezett szerént penig dézmát adott Domján Miklós, Márki István, Juhos János, Fazekas György, Erdőháti István, Rácz István, úgy többek is, valakiknek dézmára való jószágaik lehedtenek, nem lévén semmi részek Sarkadban és a pusztákban. Ad Secundum. Azt is tudgya a Fatens, hogy azon dézmabeli jövedelmet, mind azok, valakik voltanak régi sarkadi lakosoknak maradíki, magok között személy szerént felosztották, nevezett szerént: Kis Miklós, Kis István, Peczkes András, előreg Szabó György, Márkus András,[237] Szűcs Mihály, Berke János, Győri Péter, úgy a Fatens is, semmi részt nem adtanak azon jövedelmekből a Sarkadi Jövevény Communitasnak. Ad tertium. Tudgya a Fatens, hogy Bende Szabó János Ur*am*, mint hajdani sarkadi lakosok*nak* legátussa [*megbízottja*] lévén, egy alkalmatossággal Fekete János Ur*am*n*a*k sarkadi bíróságában, bejőve a tanácsban, kérte a földnek jövedelmét, de említett bíró azt felelte: nem adok személy szerént senkinek is, hanem a közönséges város hasznára fordítom, lovat és bikát fogok venni azon jövedelemből.

11mus testis Andreas Márkus Sarkadiensis Ann*orum* cir*citer* 73.[238] Jur*atus* et examin*atus* fassus est. Ad 1mu*m*. Tudgya a Fatens, hogy a sarkadi hajdani lakosok a jövevény sarkadi lakosoknak méheiket és sertésseiket a sarkadi és körül lévő határokról megdézmálták nem edczer, hanem többször is, nevezett szerént dézmát adott Rácz István, Dorkó István és Dorkó Miklós, Juhos Szabó János, úgy többek is. Ad Secundum. Tudgya a Fatens, hogy a régi sarkadi feleknek mostani élő maradíki azon pusztákból obveniált jövedelmeket felosztották egymás között, nevezett szerént Berke János, Bende Szabó János, Szűcs Mihály, Peczkes András, Deres Andr*ás*, előreg Szabó György[239] és a Sajtiak, úgy a Fatens is kétt részt[240] vett mindenkoron. Ad 3tiu*m*. Tudgya a Fatens, hogy a Sarkadi Communitastul nem rígiben elszakadott Nemesség kérette a földnek jövedelmét Fekete János, Juhász András, előreg Szabó György Uraiméknak bíróságokban említett bíráktul, úgy tanácstul, de nem adták.

12mus testis Georgius Sajti Sarkadien*sis* Ann*orum* cir*citer* 44.[241] Jur*atus* et examin*atus* fassus est. Ad 1mu*m*. Tudgya a Fatens, hogy mostani élő régi sarkadi lakosok*nak* maradíkai, Győri Péter, Szabó Sándor és Berke János Uraimék*nak* sarkadi bíróságaikban az jövevény sarkadi lakosoknak jószágaikat, az sarkadi és körül lévő

[236] *10. tanú: Nagy Péter sarkadi lakos, mintegy 55 esztendős.*
[237] A felsorolt öt név alá van húzva – S. I.
[238] *11. tanú: Márkus András sarkadi lakos, 73 esztendős.*
[239] Az utóbbi három név alá van húzva – S. I.
[240] „úgy a Fatens is kétt részt" = alá van húzva – S. I.
[241] *12. tanú: Sajti György sarkadi lakos, mintegy 44 esztendős.*

pusztáknak terméseikről megdézmálták, mind azokat, valakiknek lehedtenek sertéssei és méhei, nevezett szerént Rácz Istvánt, Fazekas Györgyött, Domján Miklóst, Bordás Mihályt, ugy mind azokat, valakiknek jussok nem volt Sarkadhoz és a pusztákhoz, úgy magokat is hasonló képpen, ez akkor[242] tájban volt, hogy Kurucz háború után az Sánczból ki jötte*nek*.[243] Ad 2du*m*. Azt is tudgya, hogy azon obveniált jövedelmeket egymás között oszották fell, nevezett szerént: Szabó Sándor, Berke János, Szűcs Mihály, Győri Péter, Peczkes Andr*ás*, Deres András, előreg Szabó György,[244] úgy többek is, valakik*nek* jussok volt Sarkadhoz és a pusztákhoz, de a jövevény sarkadi lakosoknak azon jövedelmekből semmi részt nem adtanak. Ad 3tium. Másoktul hallotta a Fatens, hogy az régi sarkadi felek kérték volna legközelebb négy vagy több esztendőktül fogvást obveniált jövedelmet a sarkadi bírótul és tanácstul, de nem adták. [*Authen.*]

13tius testis Andreas Deres Sarkadiensis Ann*orum* cir*citer* 50.[245] Jur*atus* et examin*atus* fassus est. Ad 1mu*m*. Jóll tudgya a Fatens, hogy a sarkadi régi lakosok*nak* mostan is Sarkadon lakó maradíki az jövevény sarkadi lakosok*nak* méheiket és sertésseiket, úgy az magok sertíssit is, midőn mak volt, mivel nem minden régi lakos*nak* volt sertísse,[246] a sarkadi határrul és pusztákról, nem edczer, hanem többször is megdézmálták, nevezett szerént penig Fazekas Györgyött, Erdőháti Istvánt, Rácz Istvánt, úgy többeket is, valakiknek voltanak sertésseik és méhek, és nem lévén semmi jussok Sarkadhoz és a pusztákhoz. Az 2dum. Azt is tudgya a Fatens, hogy azon jövedelmeket elosztották egymás között az régi sarkadiak maradíki, nevezett szerént Berke János, Szabó György, Szűcs Mihály, Peczkes András, Szabó Sándor, úgy a Fatens maga is, nemkülömben mind azok, valakiknek részek volt Sarkadban és a pusztákban, a jövevény sarkadi lakosoknak semmi részt nem adtanak azon jövedelmekből. Ad tertium. Azt is tudgya a Fatens, hogy azon régi sarkadi felek, kik is neveztetnek Nemeseknek, hogy a felsőbb esztendpkben obveniált jövedelmeket kérték a sarkadi tanácstul, de semmit nem adtanak. [*Authen.*]

14tus testis Andreas Peczkes Incola Sarkadiensis Ann*orum* circiter 54.[247] Juratus et examinatus fassus est. Ad 1mum. Jóll tudgya a Fatens, hogy a régi sarkadi lakosok maradíkinak, kik is Sarkadon laknak, az jövevény sarkadi lakossok sarkadi és a körül lévő puszták határjairól dézmát adtanak, magokat is akkor az régiek megdézmálták,[248] nem csak edczer, hanem többször is, mind sertésekből és méhekből, nevezett szerént penig Olcsvári László, Dorkó István, úgy többen is. Ad Secundum.

---

[242] Áthúzott = „volt"

[243] Utólag beírva = „úgy magokat is hasonló képpen, ez akkor tájban volt, hogy Kurucz háború után az Sánczból ki jötte*nek*".

[244] Az előző három név alá van húzva – S. I.

[245] *13. tanú: Deres András sarkadi lakos, mintegy 50 esztendős.*

[246] Utólag beírva = „úgy az magok sertíssit is, midőn mak volt, mivel nem minden régi lakos*nak* volt sertísse"

[247] *14. tanú: Peczkes András sarkadi lakos, mintegy 54 esztendős.*

[248] Utólag beírva = „magokat is akkor az régiek megh dézmálták"

Azt is tudgya a Fatens, hogy azon jövedelmeket egymás között azon hajdani sarkadi lakosoknak maradíki, mellyek is Sarkadon laknak, azon jövedelemmel felosztosztanak, nevezett szerént penig: Berke János, Győri Péter, Szűcs Mihály, Szabó György,[249] úgy többen is, valamennyin vadnak részesek Sarkadhoz és a pusztákhoz, semmi résztt penig nem adtanak az jövevény sarkadi lakosoknak azon jövedelemből. Ad 3tium. Tudgya azt is a Fatens, hogy a mostani praetendens Sarkadi Nemesség kérette a felsőbb esztendőkben obveniált jövedelmeket a sarkadi tanácstul, hogy osztanák ell, valamint az előtt practizaltatott, avagy valamely summát ki szakasztva annának belölle, de semmit is nem adtanak. [*Authen.*]

15mus testis Gregorius Marcso Incola Sarkadiensis Annorum circiter 48.[250] Juratus et examinatus fassus est. Ad 1mum. Jóll tudgya a Fatens, hogy a sarkadi régi lakosoknak mostani élő maradéki magokat, és[251] a jövevény sarkadi lakosoknak sertésseiket és méheiket a sarkadi és a körül lévő pusztáknak határjairól megdézmálták, akkor tájban, mikor az Sánczbul kurucz háború után ki jöttek.[252] Ad Secundum. Azt is tudgya a Fatens, hogy azon jövedelmeket, azon sarkadi hajdani lakossok maradíki, mellyek is ugyan Sarkadon laknak, egymás között felosztották, nevezett szerént: Berke János, Varga Ferencz, az Erdőssök közönségessen, Szűcs Mihály, Méhszáros István, Sajtiak közönségessen, Baranya János, Csethe Mihály, Kölűs Szabó András, úgy többen is, mind azok, az kik sarkadi feleknek tartották magokat. [*Auth.*]

16mus testis Paulus Farkas Incola Sarkadiensis Annorum circiter 62.[253] Juratus examinatus fassus est. Ad 1mum. Tudgya a Fatens, hogy ez előtt circiter kilencz esztendőkkel lévén sarkadi bíró Berke János Uram, és azon esztendőben meg is dézmálta a sarkadi sertéseket és méheket, a sarkadi és körül levő pusztáknak határiról, de azon dézmát hová tették, az Fatens nem tudgya. Ad tetium. Azt is tudgya a Fatens, hogy Fekete János Uramnak sarkadi bíróságában, úgy töb bíráknak idejekben is a praetendens felek kérték az határokról obveniált jövedelmeket, de a bírák azt felelték, hogy azon jövedelmet nem adgyák, mert a föld a városé. [*Auth.*]

Super qua modo antelato peracta pernos Inquisitione praesen... liter... nostras Inquisitionales Solito modo toboratas, parti Inquini facienti veluti Jurium Suorum prodetensione necessarias extradedimus. Datum in Oppido Magnó-Szalontha 10. 9bris 1731.

(*Gyűrűspecsét.*) Caspár Győri
Inclyti Comitatus hujus Bihariensis Ordinarius Jurassor mp.
(*Gyűrűspecsét.*) Subtitutus Georgius Kelemen mp.[254]

U. U.

---

[249] Ez a név alá van húzva – S. I.

[250] *15. tanú: Marcsó Gergely sarkadi lakos, mintegy 48 esztendős.*

[251] Ez a két szó utólagos betoldás – S. I.

[252] Utólag beírva = „akkor tájban, mikor az Sánczbul kurucz háború után ki jöttek".

[253] *16. tanú: Farkas Pál sarkadi lakos, mintegy 62 esztendős.*

[254] *Kelt Nagyszalonta városában, 1731. november 10. Győri Gáspár, ezen Nemes Bihar Vármegye rendes esküdtje; Kelemen György ideiglenes (esküdt).*

11.

Békés vármegye vizsgálata a sarkadi sánc feladását követő eseményekről
Gyula, 1731. december 2.
(HBML)

Anno 1731. die 2. Mensis Xbris in Oppido Gyula inq*ue* Co*mitatu* hocce I*nclyti* Bikésiensi p*rae*tens Inquisitio, per Nos infra scriptos eindem Inclyti Co*mitatus* Tabulae Judriae Assessores, penes Exmissionem Perillustris D*ominis* Vice Comitis Martini Almasy ad Instantiam Oppidi Sarkad per acta est Nobis juxta Subinserta Deeontri puncta modo ex Ordine Sequenti.

De eo Utrum?

Primo. Tudgya-é? Látta-é? Halotta-é? bizonyossan, hogy az sarkadiak az Kurucz Világ után, az midőn kijöttek az sánczbul, Berkő (!) János bírósságáb*an*, akkor egymással közönségessen egymásall úgy conveniáltak [*megegyeztek*] volna, hogy az ki sarkadi lakos akar lenni, mindenímő[255] bonumával, szántó földével, halászó vizével, erdejével, kaszállójával szabad lészen Sarkadnak, ha minden terh viselések[256] alá submittálják magokat, ha pedig nem akarják az submittálni, tehát három nap alatt az városbul kiköltözzék.

Secundo. Tudgya-é? Látta-é? Halotta-é? az tanú bizonyossan, hogy az első punctumnak tenora szerint, az szegénység, az kinek teczet, sarkadi lakosnak megmaradott.

3o. Tudgya-é? Látta-é? Halotta-é? az tanú bizonyossan, hogy az lakosok*na*k megmarasztása három ávagy négy esztendők elfolyása alatt is senki az közönséges lakosoktul dézmátt és seminémőt jövedelembül nem vett.

4to. Tudgya-é? Látta-é? Halotta-é? az tanú bizonyossan, hogy az midőn Isten eő Szent Felsége az sarkadi határon lévő gyümölcz hozó vagy mak termő fákatt gyümölczel megáldotta, ki vette-e akar, vagy kikérte az dézmátt, bírák-é, vagy személy szerént Vizessy János, Börke János, Szűcz Mihál, Sajti Mihály, Furka Jakab, Dorong István, Kesztyűs János, Sajti István, töb társaikkal edgyütt.

5to. Tudgya-é? Látta-é? Halotta-é? az tanú bizonyossan, hogy az midőn az bírák az sarkadi határon lévő sertéseket s miheket megdézmálták, ha akkor mind közönségessen az egész lakosokét megdézmálták-é, a' vagy nem, a' kinek volt dézma alá való jószága.

6to. Tudgya-é? Látta-é? Halotta-é? az tanú bizonyossan, hogy azon mézett, a' mely dézmáb*an* obveniált, ha az negyedik punctumban feljedczet személyeknek atták-é, vagy az helység maga közönséges hasznára fordította, ha azok*na*k atták, kinek-kinek személy szerént menyit adtak.

---

[255] mindennemű – S. I.
[256] teherviselések – S. I.

7mo. Tudgya-é? Látta-é? Halotta-é? az tanú bizonyossan, hogy az utátul fogva, az miulta az bírák sertíseket és méheket, egy a' vagy kétt esztendők fojása alatt megdézmáltak, az útátul fogva az sarkadi lakosok közzül valaki adott-é dézmátt valakinek, búzájábul, árpájábul, szőlőjébül és egyéb gabonájábul.

8vo. Tudgya-é? Látta-é? Halotta-é? az tanú bizonyossan, hogy az midőn Sarkad impetáltattot T*ekintetes* N*emzetes* Rédai Familiátul, nem külömben Tekintetes Nemes Szepesi Camarátul, ha akkor az sarkadi elöljárók aszt fogatták-é az közönséges lakosoknak, hogy ha az kaszállásával keressi is, csak adgyon az város megtartására, ollyan légyen az eő értéke szerént, mint akárki, az az szabadossan élhesse mindenémő bonumumát.

Primus testis. Petrus Markus, Miles I*nclyti* Dominii Gyulaiensis, annorum circiter 48.[257] Juratus Exmaninatus p*raev*io Juramento fatetur. Ad primum. Tudgya bizonyossan az Fatens, hogy az midőn Kurucz Világ után kigyüttek a' Sánczbul, Börkés (!) János bírósságában, úgy conveniáltak [*egyeztek meg*], az ki sarkadi lakos akar lenni, mindenémő jövedelemmel szabad fog lenni, valaki ott meg fog maradni, a' ki pedig nem akar maradni, és bíró pácza allyá nem akarja magátt submittálni, tehát harmatt nap alatt az helységbül kiköltezégh. Ad 2dum. Pariter Tudgya az Fatens, hogy a' kinek teczet megmaradni, megmaradhattott az helységben, aki pediglen megmaradott, bírótul köletett néki föghni. Ad 3tium. Tudgya bizonyossan az tanú, hogy sarkadi lakosoghtul senki seminémű praediumbul [*pusztából*] dézmátt nem vett, sem pediglen saját sarkadi földrül, és seminémű jövedelembül. Ad 4tum. Tudgya az fatens bizonyossan, hogy De eoutrumban specificált semílyek kezzöl, úgymint Vizesö (!) János, Borke János (!), és többi közzöl soha dézmátt nem vettek, és mígh híre sem halattot abban az üdőben nemesek*nek*, hogy valami praetensiójok [*követelésük*] lett volna, hanem csak az bírák disponáltak [*rendelkeztek*] magok között, úgymint az város bírái és elei. Ad 5tum. Tudgya az Fatens, hogy kétt embernek sertíseit, úgymint Fazekas Györkáít (!) és Rácz Istvánít, az bírák megdézmálták, és közönségessen elosztották, az kiknek illet. Kiatták is eszt is, azért dézmálták, hogy sok volt az sertís, de a többeit senkéit sem. Az míhek iránt halotta az Fatens, hogy Bordás névő embernek míheit megdézmálták volna az bírák, és közőnséges jóra fordították az mézett. Ad 6tum. Tudgya az Fatens, hogy nem az negyedik punctumban specificált semílyek*nek* atták az dézmábul obveniált mézett, hanem az helység sögségire[258] fordították, és akori Vice Ispán Uramnak bizonyos dologért atták. Ad 7mum. Nem tudgya az Fatens bizonyossan, hogy valaki vett volna dézmárr mind edig is sarkadi lakosoktul. Ad 8vum. Másoktul hallotta az Fatens, hogy az midőn T*ekintetes* N*emzetes* Rédai Familiátul impetáltattot Sarkad városát, hogy az ott való lakosok*nak* élly (!) fogadast tettek, hogy ha kaszájával is kereszi is az szegín ember, nem fogja sajnályni az kölcségéd az városnak sögségére, a' miből lehet, város megtartására, mig is megsze-

[257] *1. tanú: Márkus Péter, a Nemes Gyulai Uradalom katonája, mintegy 48 esztendős.*

[258] szögségire (szükségére) – S. I.

gíttyük, hogy T*ekintetes* Nemes Szepessi Camara impetáltattot volna sarkadi városát, nem emlíkezik.

Secundus Testis Petrus Fabian Senior Incola Gyulaiensis Annorum circiter 60. Juratus examinatus p*rae*vio Jura*men*to fatet*ur*.[259] Ad primum. Nihil. Ad 2dum. Tudgya az Fatens, hogy Sarkad városában valakinek teczet, szabadossan és békével megmaradhattot, és seminémű földes urának nem adósztanak, és semi földes uratt nem halotta lenni, ezen Fatens is ott Sarkadra világra szölötettet. Ad 3tium. Nihil. Ad 4tum. Tudgya az Fatens bizonyossan, hogy valamelly dézma eszett az kölső emberektül, senki egyíb nem dézmálta, hanem az magok bírák. Ezen punctumban felül specificált semilyek közzöl soha magok sámára nem dézmáltak, hanem közönségessen lakosok magok közzet elosztották. Ad 5tum. Tudgya az Fatens bizonyossan, hogy az lakosog az jövevíneknek, úgymint (salva venia)[260] sertíseiket és méheiket megdézmálták, és magok közzött elosztották. Ad 6tum. Tudgya az fatens, hogy nem az helység sögségére dézmát fordítottak, hanem az örögek magok köszt elosztották. Ad 7mum et 8vum. Nihil. Nem tudgya az Fatens, hogy miképpen tudnak imár enihán esztendőtűl fogva az minímő sarkadi uraimék*na*k rendtartása vagyon közöttek.

Tertius Testis. Stephanus Déső, Incola Gyulaiensis, annorum circiter 34. P*rae*vio Jura*men*to fatet*ur*.[261] Ad primum. Hallotta az Fatens sarkadi lakosoktul ott laktában, hogy bésélgettík volna egymás között, valaki akar lakni Sarkadon, szabadossan élhesse, aki pediglen ott lakni nem akar, szabdossan harmatt nap allat kimegyen az városbul. Ad 2dum. Nihil. Ad 3tium. Tudgya az Fatens, mivel hogy magának vetése lévén, senkinek dézmátt nem adott, és ott való lakosok is nem adtak. Ad 4tum. Tudgya az Fatens, hogy Börke János bíróságában ott való sertíseket dézmálták, de nem az De eoutrumban felül specificált nemesek rísére, hanem az közenséges Communitás rísére, azaz hogy az kik haza fiainak tartották magokatt. Ad 5tum. Tudgya az Fatens, ott laktában 1722dik esztendőben, valakinek ott sertísei voltanak, még az magokít is az régiek megdézmálták, és magok közöt elosztották. Ad 6tum et 7mum. Nihil. Ad 8vum. Tudgya az Fetens, midőn T*ekintetes* N*emzetes* Rédai Familia impetáltata Sarkad Városát, így végeszték egymás közzet az lakoszok, mind segínye, és mind gazdagja, ki mit adhatt, ha csak kaszálásával is köreszi, csak adgyon kölcségre valót Comunitas rísére, szabadossan ílhetti mind maga fölgyétt.

Quartus Testis. Michael Nyíri, Incola Gyulaiensis, annorum circiter 48. P*rae*vio Juramento fatet*ur*.[262] Ad primum. Tudgya az Fatens, hogy Berke János bíróságában megegyezvén sarkadi lakos uraimík egymás közzött, hogy az ki sarkadi lakos akar lenni, mindennémű bonumával, úgymint sántó földgyét, halászó vézétt, kaszálóját szabadossan ílhesse, aki az város terhit akarja viszelni, szabadossan megmaradhatt. Ad 2dum. Nihil. Ad 3tium. Tudgya az Fatens, három vagy négy esztendőtül

[259] *2. tanú: Id. Fábián Péter gyulai lakos, mintegy 60 esztendős.*

[260] *engedelemmel*

[261] *3. tanú: Deső István gyulai lakos, mintegy 34 esztendős.*

[262] *4. tanú: Nyíri Mihály gyulai lakos, mintegy 48 esztendős.*

forgása alatt sarkadi lakosok senkinek dézmátt nem attak seminémű bonumábul. Ad 4tum. Tudgya az Fentes bizonyossan, hogy sarkadi uraimík makon lévő sertíseket magok közt megdézmálták, és azon obveniálandó dézmát egymás közet elosztották, nem az De eoutrumban specificált nemeszek sámára, mivel hogy akor senkit földes urok*nak* eő k*egyel*mék közöl lenni nem ésmírték, hanem minájan egyenlő szabadcsákban voltak ott való lakosok. Ad 5tum. Tudgya az Fatens, az mitt az első felül említet punctumban megvalotta az sertíszeg iránt, hogy megdézmálták, az Fatensnek is az eő részét is megatták, de az ki akkor jövevény volt, az disnóbul részt nem adtak,[263] de az míhek iránt semit sem tud. Ad 6tum et 7mum. Nihil. Ad 8vu*m*. Tudgya az Fatens, midőn az Tekintet*es* N*emzetes* Rédai Familiátul impetáltatot, hogy igen vígeszist tettek egymás közzött sarkadi uraimék, hogy csak adgyon ki-ki, a mi kítül kitelhettik, ha ki is kaszálásával köreszi, az város megváltására, szabadossan ílhetti az helység sarkadi földgyét, vagy is bonumját.

Quintus Testis Samuel Mészáros, Incola Gyulaiensis Annor*um* circiter 40.[264] P*rae*vio Juramento juratus examinatus fatet*ur*. Ad primum. Tudgya bizonyossan az Fatens, hogy sarkadi lakos uraimík egymás között úgy vígesztík, hogy a' ki ott sarkadi lakos akar lenni, és az Communitásal akar együtt akar érteni, mindenémű bonumával, ususzával szabad fog lenni, az ki pediglen Communitásal egyett nem akar érteni, vagy is élni, harmad nap alatt men*n*yen ki Sarkad városábul. Ad 2dum. Tudgya az Fatens, hogy az első punctumnak tenora szerént, akinek teczet megmaradni, megmaradott. Ad 3tium. Tudgya az Fatens, hogy az lakosok megmaradása után senkinek semi némű dézmát nem attanak három vagy négy esztendők elfolyásza allat. Ad 4tum. Tudgya az Fatens, hogy Deeoutrumban felül specificált szemílyek közöl, úgymint Vizeső János, (!) Börke (!) János és többi nemes uraimík Sarkad városának seminémű bonumábul nem dézmáltanak, mivel hogy akkor időben semi híre nem halatott, hogy földes urak lettenek volna eő kegyelmék. Ad 5tum. Tudgya az Fatens bizonyossan, hogy az minémő sertíseket megdézmáltak egymás között, egyik földös urának sem attak, hanem magok közzött közönségessen elosztották, mivel hogy minyájan egy aránt húszták az terhit. Ad 6tum. Nihil. Ad 7mum. Nem tudgya az Fatens, hogy attak volna sarkadi uraimék valami bonumokbul valami dézmát. Ad 8vum. Nihil. Hoc addito magájébul is osztottak az Fatensnek, és maga darabolta el, akkor Sarkadon lakván.

Super qua teliter per Nos per acta Inquisitione testiumq*ue* seperius jam declaratorum Juramentali fassione, presentes nostras, manum nostrarum subscriptionibus sigilloruque usualium appraesione roboratas extra dedimus literas testimoniales. Datum in Oppido Gyula, die 2. mensis decemberis Anno 1731.

[263] „de az ki akkor jövevény volt, az disnóbul részt nem adtak" = utólagos betoldás a bal lapszélen – S. I.

[264] *5. tanú: Mészáros Sámuel gyulai lakos, mintegy 40 esztendős.*

Paulus Nevery de Eadem *Inclyti Comitatus*
Bekesiensis Tabulae Judiciariae Assessor mp.
(*Gyűrűspecsét.*)
Josephus Csepreghy *praefati* ejusdem *Inclyti Comitatus*
Beke[*si*]nsis Tabulae Assessor mp.
(*Gyűrűspecsét.*)[265]

12.

Bihar vármegye vizsgálata a sarkadi sánc feladását követő eseményekről
Nagyszalonta, 1732. január 19.
(HBML)

Infra scripti recognoscinum praesentium per tenorem, quod nos pedes Commissionem Perillustri ac *Gen*erosi Domini Michaelis Bucsi Inclyti Com*itatus* hujus Bihariensis Ordinarii *Vice* Comitis, ad legitimum requitionem Communitatis Oppidi Sarkad, juxta sabinsert De eo Utri puncta, modo et ordine sequenti, legitime impedito *Domi*no Ordinario Judlium, taliter úti sequitur peregerimus Inquitionem.

De eu Utrum.

1mo. Tudgya-e? Látta-é? Halotta-é? a tanú, hogy a midőn a sarkadiak a Kurucz Világ után ugyan a sarkadi sánczból ki jőttenek Berke Jánosnak bíróságában, és akkori lakossok közönségessen úgy conveniáltanak [*megegyeztek*] volna egymás között, az ki sarkadi lakos akar lenni, és mindennémű tereh viselések alá akarja magát submittálni, tehát Sarkadnak mindennemű bonumaival, szántó földeivel, kaszállóival, halászó vízeivel, erdeivel szabad lészen Sarkadnak, ha pediglen a tereh viselés alá nem akarja magát submittálni, tehát harmad napok alatt a városból kiköltözzék.

2do. T*udgya-e? Látta-e? Halotta-e?* a tanú, hogy az első punctumnak tenora szerént a szegénység, az kiknek tetczett Sarkadon megmaradni, meg maradtanak, az kiknek penig nem tetczett, elmentenek.

3tio. T*udgya-e? Látta-e? Halotta-e?* a tanú, hogy a szegénységnek Sarkadon való meg maradása után három vagy négy esztendőknek elfolyása alat is senki az közönséges lakosoktul dézmát semminemű jövedelemből nem vett.

4to. T*udgya-e? Látta-e? Halotta-e?* a tanú, hogy a midőn Isten eő Szent Felsége az sarkadi határon lévő gyümölcshozó, avagy makktermő fákat gyümölcsökkel megáldotta volna, akkor kicsoda dézmált nevezett szerént, a bírák-e, avagy Vizessi János, Berke János, Szűcs Mihály, Sajti Mihály, Furka Jakab, Dorongh István, Kesztyűs János, Sajti István, több compossessor [*közbirtokos*] társaikkal edgyütt.

[265] *Kelt Gyula városában, az 1731. év december hó 2. napján. Néveri Névery Pál, Nemes Békés Vármegye törvényszékének esküdtje; Csepreghy József, az előbb mengnevezett Nemes Békés Vármegye törvényszékének esküdtje.*

5to. T*udgya-e? Látta-e? Halotta-e?* a tanú, hogy amidőn a sarkadi bírák ugyan a sarkadi határról a sarkadi lakosoknak sertésseiket és mézeiket megdézmálták volna, ha akkor mind közönségessen, az egész lakosokat megdézmálták-é, avagy nem, az kiknek lehedtenek dézma alá való jószágaik, nem a nemességnek, hanem a bíráknak, a Communitásnak, mind sertésseiket és méheiket dézmára feladták.

6to. T*udgya-e? Látta-e? Halotta-e?* a tanú, hogy azon mézet, az mely dézmából obveniált, az negyedik punctumban feljedczett személlyek*ne*k atták-e, avagy az helység maga közönséges hasznára fordította, ha pediglen azoknak adták, személy szerint kinek, és mennyit adtanak.

7mo. T*udgya-e? Látta-e? Halotta-e?* a tanú, hogy a miulta akkori sarkadi bírák sertéseket és méheket egy vagyis kétt esztendőknek folyása alatt megdézmálták volna, ha azultátul fogva az sarkadi lakossok közzül valaki adott-e dézmát valakinek, búzából, árpából, szőlőből és egyéb gabonából.

8vo. T*udgya-e? Látta-e? Halotta-e?* a tanú, hogy a sarkadi malmott és korcsomát mindenkor a Communitás bírta és folytatta, nem a nemesek, a nemesség penig mindenkor a bíró pálczája alatt volt, és sarkadi bírótul függöttenek, és a midőn valamely jövedelemből a nemesek közzül valamellyiknek oly résztt adtanak is, nem úgy adták, mint sarkadi földes úrnak, hanem mint sarkadi lakosnak.

9no. T*udgya-e? Látta-e? Halotta-e?* a tanú, hogy Sarkad városában ugyan bíróságott és esküttséget viselő emberek vadnak ollyak, az kik is igaz nemes emberek, és szintén annyi avagy több jussok is volna Sarkadhoz és a pusztákhoz, hogy nem mint mostani némely praetendens sarkadi nemeseknek.

10mo. T*udgya-e? Látta-e? Halotta-e?* a tanú, hogy a midőn Sarkad impetáltatott T*ekéntetes* N*emzetes* Rhédai Familiátul, nem külömben Tekénte*tes* N*emes* Szepessi Camarátul, akkor a sarkadi elöll járók fogadták-e aszt az közönséges lakosoknak, mondván: ha szintén kaszállásával keresi valaki is, csak adgyon a város megtartására kőlcséget, ollyan légyen eő is értéke szerént, mint akár mely közzülünk való, és szabadossan élhesse Sarkadnak mindenyémű bonumjait.

1mus Testis Joannes Juhos Incola Antiensis[266] Annor*um* circiter 40.[267] Juratus et examinat*us* fassus est. Ad 1mum. Jóll emlékezik a Fatens reá, mivel azon idő tájban Sarkadnak lakossa volt, amint hogy is Sarkadnak akkori G*enera*lis Gyűlésében maga is jelen volt. Feő bíró levén Berke János Uram, és akik tartottak magokat hajdani sarkadi feleknek, jelen voltanak azon gyűlésben, kik is mondották, aki meg akar maradni Sarkadon, és lakossa akar lenni, tehát minden terh viseléseket magára végyen, és úgy megmaradhat, ha eddig edgyütt szenyvedtünk, továbra is szenyvedgyünk, és annyi jussa lészen Sarkadban és a pusztákban, kinek-kinek az eő jussa szerént, ha penig meg nem akar maradni, és a terh viselést magára nem vészi, harmad napok alatt a városból kimennyen. Mely edgyezésrül levelet is csináltanak volt azon alkalma-

[266] Ant = község Bihar vármegyében – S. I.

[267] *1. tanú: Juhos János anti lakos, mintegy 40 esztendős.*

tossággal, de azon levél hová lett, a Fat*ens* nem tudgya, de úgy gondollya, hogy azon levél ma is Berke Jánosnál volna. Ad 2du*m*. Tudgya az Fat*ens*, hogy azon edgyezésre sokan meg is maradtanak Sarkadon, sokan el is mentenek. Ad 3tium. Azt is tudgya a Fat*ens*, hogy azon szegénységnek megmaradások után ednehány esztendőkig dézmát nem adtanak. Ad 4tum. Tudgya azt is a Fatens, hogy a midőn a sertéseket dézmálták, tulajdon a város számára dézmálták, nem valamely privatus embernek számára. Ad 5tum. Azt is tudgya a Fat*ens*, hogy akkori sarkadi bírák a dézmát mind azokon vették meg, az kik*n*ek több jószágaik lehedtenek, nem a nemességnek, hanem a Communitásnak hasznokra. Ad sextum. Tudgya a Fatens, hogy a mostani praetendens, és a negyedik punctumban inserált [*belefoglalt*] személlyeknek nem adtanak méz dézmát, hanem a Communitás számára fordították, mivel a Communitás adta akkori ezen Tekéntet*es* N*emes* Várme*g*ye Ordin*arius* V*ice* Ispánnyának, Tekéntet*es* Úrr Boronkai Ádám Uramn*a*k és Ordin *arius* Szolgabíró Néhai Árvai Imre Uramn*a*k, hogy a Communis inqvisitiót végben nem vittík, említett urak*n*ak adták és conferálták [*adományozták*]. Ad septimum. Soha is nem hallotta a' Fat*ens*, hogy azon végben ment dézmálás után többször dézmáltanak volna, sohais nem hallotta, hacnem ha valamely sarkadi lakos az maga földét, az mellyet maga meg nem szánthatott, dézmájára valakinek engedte vólna, és adtul adtanak volna dézmát. Ad octavum. Tudgya a Fatens, hogy a sarkadi malmot és korcsomát mindenkor a Communítás számára folytatták, és soha is valamely praetendens sarkadi nemesnek vagy privátusnak részt belőlle nem adtanak, úgymint sarkadi földes úrnak, hanem úgy adtanak, mint sarkadi lakosnak. Ad nonum. Hallotta a Fatens, hogy a sarkadi Communitás közzül valóknak is némellyikeknek, szinte úgy vagyon részek Sarkadban és a pusztákban, mint a praetendens mostani sarkadi nemesek*n*ek. Ad decimum. Nihil. [„Auth*enticus*"][268]

2dus Testis Gregorius Farkas de Gyán, Incola Köte-Remeteiensis, annor*um* circiter 40.[269] Juratus et examinat*us* fassus est. Ad primum. Friss emlékzetiben vagyon a Fatensnek, hogy a midőn a sarkadi lakosok a Kurucz Világ után a sánczból kijöttenek lakni Sarkadra, egy alkalmatossággal lett a városnak közönséges gyűlése, mely gyűlésben kiadattatott vala, akkori elölljárók által, hogy a jövevények közzül, az ki sarkadi lakos akar lenni, magára vállallya fell a városban eshető szolgálatokat, terh viseléseket, és ha fell vállallya, oly jussa légyen Sarkadban és a pusztákban, valamint akár mely sarkadi régi lakosnak, ha peniglen fel nem vállallya, harmad napok alatt ki mennyen Sarkadról. Ad secundum. Uti primus testis in omnibus contorimter. Ad tertium. Uti primus testis.[270] Ad quartum. Tudgya a Fat*ens*, hogy a midőn Isten eő Sz*ent* Felsíge a makktermő fákat gyümölcsökkel megáldotta volna, akkori sarkadi elöljárók, hogy a sertéseket és méheket megdézmálták, de nem a mostani fen forgó Vizessi János, kinek is még semmi híre nem volt, de a Communitás számára dézmálták. Ad quint*um*, sext*um*. Nihil., Ad septimum. Többször, hogy azon dézmálás

[268] Utólagos beszúrás a bal lapszélen – S. I.

[269] *2. tanú: Gyáni Farkas Gergely köteremetei lakos, mintegy 40 esztendős.*

[270] *Mint az első tanú.*

végben ment volna, soha is a Fat*ens* nem hallotta. Ad octavum. Tudgya a Fat*ens*, hogy a sarkadi malomnak és korcsomának jövedelme mindenkor a közönséges várost concernálta [*illette*], és a város usuálta, és a mostan fen forgó sarkadi nemesség soha azokból vagy másból úgy hasznot nem vett, mint sarkadi földes úrr magának, hanem mint sarkadi eős lakos, sőtt, inkáb mindenkor a sarkadi bírónak jurusdictiója és pálczája alatt voltanak. De caet*erum* nihil.[271] [„Auth*enticus*"][272]

3tius Testis Stephanus Pap Incola Köte-Remeteiensis, Annor*um* 38.[273] Juratus et examinatus fassus est. Ad primum. A Fatens a sarkadi sánczból amidőn kiment volna, ment lakni Remetére, de csakhamar megfordulván Sarkadon, szintén azon idő tájban, a midőn első punctumban declarált [*kinyilvánított*] edgyezés végben ment, és azon Sarkadon való lételében hallotta a fatens, hogy akkori sarkadi elöljárók kiadták a városnak közönséges gyűlésében, mondván: valaki Sarkadon akar maradni, és a köz terhet vellünk akarja viselni, szintén annyi része légyen Sarkadnak minden bonumjaiban, mint akár melly régi sarkadi lakosnak, az eő jussa szerént, az ki penig nem akar maradni, harmad napok alatt kimennyen a városból. Ad secundum et tertium. Nihil. Ad quartum. Hallotta a Fatens, hogy a midőn a sertéseket megdézmálták volna egy időben a' sarkadi elöljárók azon dézmát a sarkadi Communitás hasznára fordították. Azt is tudgya, hogy nem Vizessi János dézmált, mivel még akkoron semmi híre is nem volt, és nem is a mostan forgó nemesség hasznokra fordították. Ad quint*um*, sextum, septinum. Nihil., Ad octavum. Míg a Fat*ens* Sarkadon lakott, úgy tudgya, sőtt, az után is úgy hallotta mind e mái napig is, hogy a malomnak és korcsomának jövedelme mindenkor a város és a Communitás hasznára volt és vagyon, nem a mostani Vizessi Jánossal fen forgó nemesek hasznára. Ámbár, ha valamellyik közzülök részt vett volna is valamiből, nem úgy vette, mint sarkadi földes úrr, hanem mint sarkadi lakos, mivel mind ez mai napig is, a sarkadi bírótul volt dependentiájok [*függésük*] azon Vizesistáknak. De caet*erum* nihil.[274] [„Auth*enticus*"][275]

4tus Tesis Franciscus Gellény Senior Incola Köte-Remeteiensis Annor*um* circiter 86.[276] Jur*atus* et examin*atus* fassus est. Ad primum. A Fatens is lakott a sarkadi sánczban, és a midőn a sánczból kijöttenek a városnak mostani helyére lakni, a Fatenst is hívták az sarkadi felek, mondván: jőjj ki vellünk lakni, neked is annyi just adunk a város földeiből, valamint magunknak, ha vellünk mindenekben edgyett értesz és contribuálsz [*hozzájárulsz*]. Ad secund*um* et tert*ium*. Nihil., Ad quartum. Tudgya a fatens, egy időben, hogy Sarkad várossának elöljárói a sarkadi lakossok sertésseit és méheit megdézmálták, de azon dézmát hová tették, nem tudgya. Ad quint*um*, sextum et septimum. Nihil., Ad octavum. Tudgya a Fatens, hogy a sarkadi korcsoma

[271] *Különben: semmi(t)*
[272] Utólagos beszúrás a bal lapszélen – S. I.
[273] *3. tanú: Pap István köteremetei lakos, mintegy 38 esztendős.*
[274] *Különben: semmi(t).*
[275] Utólagos beszúrás a bal lapszélen – S. I.
[276] *4. tanú: Id. Gellán Ferenc köteremetei lakos, mintegy 86 esztendős.*

és malom jövedelmei mindenkor a város közönséges hasznaira valók voltanak, és a mostani fen forgó nemesség is mindenkor a város bírája jurisdictiója s pálczája alatt voltanak, és akár mely jövedelemből is senkinek személy szerént, mint sarkadi földes úrnak, soha is részt nem adtanak, hanem mint akár mely sarkadi lakosnak. Ad nonum et decimum. Nihil. [„*Mortuus ex relatione testinum*"][277]

5tus Testis Joannes Felföldi Incola Köte-Remeteiensis Annor*um* cir*citer* 60.[278] Juratus et examin*atus* fassus est. Ad primum. A Fatens is lakott a sarkadi sánczban, és amidőn Sarkad várossa hejére kívánkoztanak a sarkadi felek, a fatenst is hívták ki lakni, mondván: jőjj ki magad is vellünk lakni Sarkadra, magadnak is annyi részed és jussod lészen, mint akár mellyikünknek, ha vellünk fogsz contribuálni [*hozzájárulni*] mindenekben, de a Fatens nem ment, hanem ment Remetére, és mindekoráig is ottan lakik. Ad secundu*m*, tertium, quart*um*, quint*um*, sextum. Nihil., Ad octavum. Mindenkor úgy hallotta, úgy is tudgya a Fatens, hogy a sarkadi malom és korcsoma mindét a sarkadi Communitas számára volt és vagyon, és ha valami jövedelem osztatott volna is, senkinek is nem osztatott úgy, mint sarkadi földes úrnak, hanem csak, mint sarkadi lakosnak, és mindenkor a mostan fen forgó s prlekedő nemesség a város bírájától függöttenek. De caet*erum* nihil.[279] [„Auth*enticus*"][280]

6tus Testis Georgius Gercsényi Incola Fekete-Gyarmatienis[281] Annor*um* cir*citer* 42.[282] Jur*atus* et examin*atus* fassus est. Ad primum. A sarkadiak*nak* a sánczból Sarkadra való jöveteleknek alkalmatosságával lett gyűlésekben a Fatens jelen nem volt, de mind az hajdani, mind penig az jövevény sarkadi lakosoktul bővön hallotta a Fatens, mondván a Fantensnek, megvagyon közöttünk az edgyezés, hogy valaki submittállya magát Sarkadon lelendő tereh viselések alá, és minden contributiok [*hozzájárulások, adók*] alá, tehát a jövevény lakosnak annyi jussa légyen Sarkadnak mindennémű bonumaiban, mint akár mely régi sarkadi feleknek, kinek-kinek az eő jussa szerént. Ad secundu*m* et tertium. Uti primus testis in omnibus conformiter.[283] Ad quartum. Hogy a dézmálás egy időben Sarkadon végben mentt, a fatens arra jól emlékezik, de mi módon, akarattal a Fatens nem tudgya. Ad quint*um* et sext*um*. Nihil., Ad septimu*m*. Hogy az ultátul fogva a sarkadiak dézmálták volna egymást, soha is nem hallotta a Fat*ens*. Ad octavum. Tudgya a *Fatens,* hogy a sarkadi malom és korcsoma mindenkor a sarkadi Communitás részére és hasznára folytatott, soha is másé nem volt. Hanem, amidőn Tekénte*tes* Rhédei Familia egy kevéssé usuálta volna, és T*ekintetes* Rhédei Familiát mostan Sarkadon fen forgó nemesek kiverték volna említett malomból, korcsomából, akkoron tudgya a Fatens, hogy egy kevés ideig ezen

[277] Utólag a bal lapszélre írva – S. I.
[278] *5. tanú: Felföldi János köteremetei lakos, mintegy 60 esztendős.*
[279] *Különben: semmi(t).*
[280] Utólagos beszúrás a bal lapszélen – S. I.
[281] Feketegyarmat
[282] *6. tanú: Gercsényi György feketegyarmati lakos, mintegy 42 esztendős.*
[283] *Mint az 1. tanú minden magyarázatban.*

sarkadi perlekedő nemesség bírta mind a' malmot és korcsomát, de mind a malmot és korcsomát ugyan a sarkadi Communitás tőllök elvette, és ma is bírja. Azt is tudgya a Fatens, hogy ezen fen forgó sarkadi nemmesség a város bírájától dependeált [*függött*], és senkinek is semmi féle jövedelemből résztt, úgymint sarkadi földes úrnak nem adtanak, hanem mint sarkadi lakosnak. Ad nonum. Nihil., Ad decimum. Jól tudgya, sőt, három ízben a Fatens jelen volt, hogy mostani fen forgó nemességnek nagyobb része akkori időben a városnak mind elölljárói voltanak, úgy a mostaniak is egyenlő akarattal megedgyeztenek ezen punctumnak tenora szerént, csak egy Győri Péter nevű contradicált [*tiltakozott*], senki is tőbb nem, ki is mondotta, hogy az eő jussát senkinek nem engedi. [„*Absens*"][284]

7mus Testis Georgius Tokai Comitatensis Hajdu Annorum 43.[285] Juratus et examinatus fassus est. Ad primum. Friss emlékezetiben vagyon a Fatensnek, hogy a midőn a sánczból a Kurucz Világ után Sarkad várossa helyére jöttenek lakni, azon időben lévén város bírája Berke János Uram, és tudgya, hogy a város lakossait közönségessen mind fellhívadták, és akkori elölljárók megmondották, valakik vellünk, sarkadi felekkel Sarkadon akarnak maradni, és a nyomorúságos terhet vellünk húzni, tehát annyi jussa légyen akárkinek is, az eő jussa szerént Sarkadnak minden bonumában, mint minekünk, akár mellyikünknek. Az ki penig nem akar megedgyezni, harmad napok alatt kimennyen Sarkadról. Mely megedgyezésekrül akkoron, hogy levelet is csináltanak volt, de azon levél hová lett, a Fatens nem tudgya. Ad secundum. Azt is tudgya a Fatens, hogy azon meglett edgyezés után, sokan meg is maradtanak, sokan penig el is mentenek a jövevények közzül. Ad tertium. Azt is tudgya a Fatens, hogy Sarkadnak megszállása után circiter három vagy négy esztendőkig senkinek is dézmát nem adtanak a sarkadi jövedelemből. Ad quartum. Azt is tudgya a Fatens, hogy amidőn a sarkadi makkos erdőnek makkbeli termése lett volna, akkori elöljárói a városnak a sarkadi sertéseket meg dézmálták a város közönséges hasznára, de nem Vizessi János, kinek is még akkor semmi híre nem volt, sem penig a mostani fen forgó sarkadi nemesség, úgymint sarkadi földes úrr, hanem mint Sarkad várossának elöljárói, tanácsnak determinátiójokból [*határozatukból*]. Ad quintum. Tudgya a Fatens, hogy a midőn a méheknek dézmálása lett volna, akkori időben a fatensnek is voltanak méhei, és kértenek a városnak akkori elöljárói a méhekből dézmát, de a Fatens nem adott, és többeket is tud, hogy nem adtanak, hanem csak némellyek adtanak. Mely dézmát is nem külön a nemesseknek adtanak, hanem az sarkadi communitásnak adtanak. Ad sextum. Jól tudgya a Fatens, hogy a mely méz dézmát obveniált akkori időben, kijövén Sarkadra Tekéntetes Nemes Bihar Vármegyének akkori emeritus ordinarius Vice Ispánnya,[286] Tekéntetes Úrr, Boronkai Ádám Uram eő Kegyelme, és akkori ordinarius szolgabíró, Níhai Árvai Imre Uram, communis inquisitiónak

[284] Utólagos beszúrás a bal lapszélen - S. I.

[285] *7. tanú: Tokai György 43 esztendős vármegyei hajdú.*

[286] *Érdemes rendes alispánja*

végben vitelére, és említett urakkal megedgyezvén a város, hogy azon inquisitió végben ne mennyen, tehát a végre azon méhbeli dézmát az urak*nak* conferáltak [*adományoztak*], senkinek is másnak semmi részt nem adtanak belölle. Ad septimum. Soha is nem dézmáltanak az után a sarkadi határrul, sem a communitás részére, sem penig más personalis [*magános*] személynek részére, jól tudgya a Fatens. Ad octavum. Tudgya a Fat*ens*, hogy a sarkadi korcsoma és malom mindenkor a sarkadi communitás számára, részére folytatott, soha is máshová nem, hanem a midőn a Tekénte*tes* Rhédai Familia egy kevéssé usuálta volna, és a T*ekéntetes* Rhédai Familiát a mostani fen forgó sarkadi nemesség mind a malomból és korcsomából kiverte volna, akkor tudgya a Fat*ens*, hogy a sarkadi nemesség egy kevéssé bírta, de csak hamar a sarkadi communitás tüllök elvette, mellyeket ma is bír és usuál. Azt is tudgya a Fat*ens*, hogy ezen fen forgó sarkadi nemesség mindenkoron a város bírájitul dependáltanak [*függtek*], és senkinek is semmiféle jövedelemből just nem adtanak oly formán, mint sarkadi földes úrn*ak*, hanem mint sarkadi lakosnak. Ad nonum. Jól tudgya azt is a Fatens, hogy még ma is vadnak Sarkadon oly böcsülle*tes* személlyek, kiknek is job nemességek vagyon, és több just is bírnak Sarkadban és a pusztákban, mintsem mostani praetendens nemesség közzül némellyek, mellyek is bíróságot viseltenek Sarkadon, és ezek szakadtanak el a communitástul. Ad decimum. Nihil. [„Authen*ticus*"][287]

8vus Testis Stephanus Szűcs Incola Kereszturiensis[288] Annor*um* cir*citer* 67.[289] Jur*atus* et examinatus fassus est. Ad 1mu*m*, 2du*m*, 3t*ium*, 4t*um*, 5t*um*, 6tum. Nihil., Ad septimum. Nihil., Ad octavum. Uti praecendens in mediate septimus testis in omnibus conformiter. Ad nonum. Tudgya a Fat*ens*, hogy vadnak Sarkad várossában a communitás között oly nemes emberek, kik is bíróságot viseltenek Sarkadban, nevezett szerént Fekete János, Kiis Péter, Juhász András, kiknek is mind Sarkadban, úgy a pusztákban is színtén annyi részek vagyon, vagy még töb is, mint sem mostani praetendens nemesség közzül némellyek*nek*. Ad decimum. Nihil. [„Auth*enticus*"][290]

9nus Testis Joannes Szappanos Kereszturiensis Annor*um* cir*citer* 24.[291] Jur*atus* fassus est. Ad primum. Mint hogy a Fat*ens* gyermeki állapotban volt, akkor a midőn a sarkadiak a sánczból kijöttenek lakni, és akkori determinatiójában [*határozatában*] a városnak semmit nem tud egyebet, hanem a felsőbb esztendőkben mulatván bor felett a sarkadi korcsomán, és akoron hallotta, de nem tudgya, kitűl, hogy azon korcsomán ivók közzül beszíllették, mondván: mikor a sánczból kijöttünk, azt fogadták, hogy mind szántó földet és kaszállót edgyaránt osztanak, kinek-kinek jussa szerént igazán kiadgyák, de úgy látom, hogy a nyakásabbak magoknak osztogatták, és a szegénységnek adgyák ki jussa szerént. Ad 2du*m*, 3t*ium*, 4tu*m*. Nihil., Ad quintum. Hallotta a Fatens, hogy méheket és sertéseket egy időben a sarkadiakon dézmáltanak, de com-

[287] Utólagos beszúrás a bal lapszélen – S. I.
[288] Sarkadkeresztúr
[289] *8. tanú: Szács István keresztúri lakos, mintegy 67 esztendős.*
[290] Utólagos beszúrás a bal lapszélen – S. I.
[291] *9. tanú: Szapőanos János keresztúri lakos, mintegy 24 esztendős.*

munitás számára-e, avagy mi módon, nem tudgya, nem is értette. Ad sextu*m*. Nihil., Ad septimum. Nihil., Ad octavum. Uti septimus testis in omnibus.[292] Ad nonum. Uti praecendens in mediate octavus testis. Ad decimum. Hallotta a Fatens, a midőn Tekénte*tes* Rhédei Familia Sarkadott el akarta volna foglalni, hogy mondották az elöljáró sarkadiak, az ki most fizett és ad valami kölcséget a város közzé, színtén annyi része és jussa légyen Sarkadban és a pusztákban, mint akármellyiknek.

Decimus Testis Joannes Csuta Curialista in Sarkad Annor*um* circ*iter* 50.[293] Ju*ratus* fassus est. Ad 1mu*m*, 2dum, 3tium, 4tu*m*, 6tu*m*, 7mu*m*. Nihil., Ad octavum. Vagyon tíz esztendeje, miúlta a Fatens Sarkadon a maga curiáján lakik, és az últatul fogva tudgya, hogy a sarkadi malom és korcsoma a' sarkadi communitás számára folytatott, nem valamely privatus emberekre, hanem egy alkalmatossággal tudgya, hogy azon malom és korcsoma Tekénte*tes* Rhédei Familia számára volt egy kevés ideig, de e mostan fen forgó sarkadi nemesség elfoglalta volt, mely nemességtül viszont a communitás elvette, és most is a communitás kezénél vagyon, és ezen fen forgó nemesek a város bírája jurisdictiója alatt voltanak, és vadnak ma is, és senkinek semmi jövedelmet nem adtanak mint sarkadi földes úrnak, hanem mint sarkadi lakosnak. Ad nonum. Uti octavus testis in omnibus.[294] Ad decimu*m*. Nihil. [„Authen*ticus*"][295]

Undecimus Testis Stephanus Marki Curialista in Oppido Sarkad Annor*um* circiter 42.[296] Jur*atus* et exam*inatus* fassus est. Ad primu*m*. Jóll tudgya a Fantes, mivel maga is lakott a sánczban, hogy ezen első punctum szerént lett megedgyezések mindenekben akkori sarkadi lakosok*nak*. Ad secundu*m* et tertiu*m*. Uti primus testis.[297] Ad qurtu*m*. Uti septimus testis in omnibus conformiter.[298] Ad qiuntu*m*, sextu*m*, septimu*m*. Nihil., Ad ovtavum. Uti in mediate praecedens decimus testis. Ad nonum. Uti octavus testis.[299] Ad decimu*m*. Azt is tudgya a Fatens, hogy a midőn Tekénte*tes* Rhédei Familia és a Tekénte*tes* N*emes* Szepessi Camára Sarkadott el akarták foglalni, akkoron is kiadattatott volt akkori sarkadi elöljáróktul, hogy valaki helységünk*nek* oltalmazására közingben most kölcséget ad és vellünk edgyet értt, szintén annyi része légyen, az eő jussa szerént kinek-kinek, mint akár mellyikünknek Sarkadon és a pusztákban.

Duodecimus Testis Petrus Bodnár Sarkadien*sis* Annor*um* circ*iter* 55.[300] Jur*atus* fassus est. Ad primu*m*. Friss emlékezetiben vagyon a Fatensnek, hogy amidőn a sánczból ki jöttenek lakni, lévén akkori időben a város bírája Berke János Ur*am*, a Fatens peniglen kisbírája, és tudgya, hogy a városnak közönséges lakossait mind

---

[292] *Mint a 7. tanú mindenben.*

[293] *10. tanú: Csuta János kurialista Sarkadon, mintegy 50 esztendős.*

[294] *Mint a 8. tanú, mindenben.*

[295] Utólagos beszúrás a bal lapszélen – S. I.

[296] *11. tanú: Márki István kurialista Sarkad városában, mintegy 42 esztendős.*

[297] *Mint az 1. tanú.*

[298] *A 4. pontra. Mindenben úgy vall, mint a 7. tanú.*

[299] *Mint a 8. tanú.*

[300] *12. tanú: Bodnár Márton sarkadi, mintegy 55 esztendős.*

felhívadták, és akkori elölljárók megmondották, valaki vellünk, régi sarkadi felekkel Sarkadon akar maradni, és a nyomorúságos terhet vellünk húzni akarja, tehát annyi jussa lészen akárkinek is, az eő jussa szerént Sarkadnak mindennémű bonumaiban, mint minekünk, akármellyikünknek. Az ki penig nem akar maradni, tehát harmad napok alatt kimennyen Sarkadról. Mely akkori végzésekről, hogy levél is csináltatott, a Fatens jól tudgya, de azon levél hová lett, a Fat*ens* nem tudgya. Ad secundu*m* et tertiu*m*. Uti primus testis in omnib*us* conformiter.[301] Ad quartu*m*. Azt is tudgya a Fat*ens*, hogy a midőn a sarkadi erdőnek makkbeli termései lettenek volna, akkori elöljárói Sarkadnak a sertéseket a sarkadi határokról megdézmálták a városnak közönséges hasznára, de nem Vizessi Jánoséra, kinek is még akkor semmi híre nem volt, sem penig a mostani fen forgó sarkadi nemességnek hasznára. Ad quintam. Azt is tudgya a Fat*ens*, hogy valakik*nek* voltanak sertéssi akkori időben Sarkadon, mind megdézmálták, akár sarkadi féll, akár jövevény lett légyen is, a város hasznára. Ad sextum. Jól tudgya a Fat*ens*, hogy az mely méz dézma obveniált akkori időben, ki jövén Tekénte*tes* N*emes* Bihar V*ármegyé*nek akkori Ord*inarius* V*ice* Ispánnya, Tekénte*tes* Úrr, Boronkai Ádám Ur*am* az Úr eő Kegyelme, és akkori Ord*inarius* Szolgabéró Néhai Árvai Imre Ur*am*, valamely communis inquisitiónak végben való vitelére, és említett urakkal megedgyezvén a város, hogy azon inquisitió ne peragáltassék,[302] tehát azon mézbeli dézmát említett urak*nak* conferálták [*adományoztak*], senkinek is semmi részt nem adván belőle. Ad sept*imum*. Soha is dézmáltanak az után a sarkadi határrul, sem a communitás részére, sem más privatus ember részére, jól tudgya. Ad octavum. Tudgya a Fat*ens*, hogy a sarkadi korcsoma és malom mindenkoron a sarkadi communitás részére folytatott, soha is másé nem volt, hanem a midőn Tekénte*tes* Rhédei Familia egy kevéssé usuálta vala, és a mostani fen forgó sarkadi nemesség említett T*ekéntetes* Familiát kiverte mind a malomból és korcsomából, egy kevéssé bírván, viszont a sarkadi communitás említett nemesektül mind malmot és korcsomát elvették, és ma is bírják. Azt is tudgya a Fat*ens*, hogy ezen pörlekedő sarkadi nemesség a sarkadi bírótul dependeáltanak [*függtek*], és senkinek is semmiféle jövedelemből, úgymint sarkadi földes úrn*ak* soha is részt nem adtanak, a midőn adtanak is, úgy adtanak, mint edgyik sarkadi közlakosnak. Ad nonum. Jóll tudgya azt is a Fat*ens*, hogy még ma is vadnak Sarkadon oly böcsülletes lakosok, kiknek is job nemességek vagyon, és több just is bírnak Sarkadban és a pusztákban, hogy sem mint mostani praetendens sarkadi nemesek közzül némellyek, kik is bíróságot viseltenek a communitás között. Ad decimum. Azt is tudgya a Fatens, hogy a midőn Tekénte*tes* Rhédei Familia és Tekénte*tes* Szepessi Camara Sarkadott akarták volna foglalni, akoron is kiadatott volt a sarkadi elöljáróktul, hogy valaki most helységünk oltalmazására kölcséget adhat közingben, szinte anyi része legyen annak Sarkadban és a pusztákban, kinek-kinek az eő jussa szerint.

[301] *Mint az 1. tanú mindenben egyformán.*

[302] *Azon vizsgálat ne folytattassék le.*

13. Testis Georgius Szabó Senior Sarkadiensis Annor*um* circiter 68.[303] Jur*atus* et examinatus fassus est. Ad primum. Uti inmediate praecedens in ordine 12mus testis in omnibus confor*miter*, hoc tamen addito, hogy megedgyezésről való levelet a Fatens maga írta volt, de nem tudgya, hová lett azon levél. Ad secundu*m* et tertium. Uti praeced*ens* in ordine 12mus testis. Ad quartum. Tudgya a Fat*ens*, hogy a midőn a sertéseket megdézmálták vala a sarkadiak, mind hajdani és jövevény sarkadiakat megdézmálták, a Fatensnek is kétt sertéssei voltanak, és nyolcz polturákon váltotta meg, holott szintén annyi jussa vagyon Sarkadban, vagy még több, és azon sertés dézmát nem csak az sarkadi feleknek, hanem a jövevény sarkadi feleknek osztották. Ad reliqua puncta dicut inmediate praecedens 12mus testis in ordine.

14tus Testis Joannes Illés Sarkadiensis Annor*um* cir*citer* 68.[304] Jur*atus* et exami*natus* fassus est. Ad primu*m*. Uti 12mus testis in omnibus, hoc tamen addito.[305] Hogy tudgya azon megedgyezésről előreg Szabó György Uram csinált levelet. Ad secundu*m*, tertiu*m*, quartu*m*. Uti 12mus testis.[306] Ad quintum. Úgy tudgya a Fat*ens*, hogy nem mindeneket dézmáltanak a méhekből, mert a Fatens is nem adott a méheiből dézmát. Ad sextum et ad reliqua puncta, in omnibus uti 12mus testis in omnibus conformiter.[307]

15tus Testis Andreas Juhász Nobilis in Oppido Sarkad Annor*um* cir*citer* 45.[308] Jur*atus* et examina*tus* fassus est. Ad primum. Az Utrum szeréntt való megedgyezésben a Fatens jelen nem volt, mert még akkor a Fatens a sánczban lakott. Hanem hallotta a Fatens, hogy a sarkadi lakosok között a megedgyezés úgy lett, valamint a Deo Utrumban vagyon specificálva és stilizálva,[309] és a midőn a Fatens kijött a sánczból Sarkad várossa hejére lakni, tudgya azt, hogy még akkoron is erőltették az elöljárók Sarkadról való kimenetelre a jövevényeket, mind azokat, valakik a város terhét fel nem vállalták. Ad secundu*m* et ter*tium*. Uti 12 mus testis in omnibus.[310] Ad quartu*m*. A bírák dézmáltanak, és a sarkadi felek között elosztották azon dézmát, úgy a jövevényeknek is adtanak belölle résztt, a Fatens jól tudgya. Ad quintum. Jóll tudgya a Fatens, hogy nem csak a jövevény sarkadi lakosokat, de még a régi sarkadi lakossokat is meg dézmálták, minden személyválogatás nélkül. Ad sextu*m*, septimu*m*, octavum, nonum, uti 12mus testis in omnibus conformiter.[311] Ad decimum. Ezen punctumban fell tett és stylizált [*megfogalmazott*] dologra, hogy kölcséget adtanak, kitül mi lehetett, jól tudgya.

---

[303] *13. tanú: Id. Szabó György mintegy 68 esztendős.*

[304] *14. tanú: Illés János sarkadi, mintegy 68 esztendős.*

[305] *Az elsőre. Mindenben, mint a 12. tanú.*

[306] *A másodikra, harmadikra, negyedikre. Mint a 12. tanú.*

[307] *A 7. és következő pontokra mnidenben úgy vall, mint a 12. tanú.*

[308] *15. tanú: Juhász András nemes Sarkad városából, mintegy 45 esztendős.*

[309] *Ahogy a Kérdőpontokban van részletezve és megfogalmazva.*

[310] *Mindenben, mint a 14. tanú.*

[311] *A 6, 7, 8 és 9. pontra mindenben úgy vall, mint a 12. tanú.*

16tus Testis Georgius Kapás Incola Antiensis Annor*um* circ*iter* 50.[312] Jurat*us* et examin*atus* fassus est. Ad primum, secund*um* et tert*ium*. Nihil., Ad quartum. Hogy a sarkadi lakossok a Deeountrumban felltett idő tájban dézmáltanak, de a Fatenset nem dézmálták,[313] de azon dézmát hová tették, és mire fordították, nem tudgya. Ad quintum, sextum et septimum. Nihil., Ad octavum. Uti 12mus testis in omnibus.[314] Ad nonum et decimum. Nihil.

Super qua modo antelato per acta, per nos Inquisitione praesentes literas nostras Inquisitionales soleto modo roborátás, partim Inquivi faire uti veluti Jurium Suorum pro detensione necessar*ius* extradedimus. Datum in Oppido Magnó-Szalontha, 19. Januar*ii* 1732.

Inclyti Com*itatus* Bihar*iensis* Ord*inarius* Jurassor Caspár Győry mp.
(*Gyűrűspecsét.*)
Substitulus Franciscus Nyíry mp.
(*Gyűrűspecsét.*)[315]

13.

Bihar vármegye tanúvallatása a sarkadi Leelőssy család nemessége ügyében
Sarkad, 1765. augusztus 20.
(HBML)

Ifrascripti per vigorem recognoscimus, quod nos penes Juditiariam Sp*ectab*ilis ac Gen*e*rosi Dom*ini* Josephi Szent-Iványi de eadem commissionem pro parte Egr*egii* Sigismundi, Joannis et Nicolai Leél-*Ösÿ Secundum De eo utri puncta nobis perrecta* sequentem peregerimus inquisitionem.

De eo Utrum?

1o. Tudja-é, látta-é, avagy hallotta-é a tanú, hogy Nemes Leél Ősÿ *Familia,* ú. m. Őssÿ *Sigmond Uram, és annak édes attya, Leél* Őssÿ *Gáspár, nagyattya, Leél* Őssÿ *János mindenkor nemessi ususában mint igaz valós*ágos donátárius jószágos nemességben vóltanak, és éltenek, úgy most is abban vagynak; úgy nem külömben valamikor kívántatott, eő Felségek mellett mindenkor, pogányok és más ellenségek ellen hadakoztanak, és soha senkinek semmi nemű dátiát nem adtanak?

2o. Hát aztatt tudja-é, látta-é, avagy hallotta-é, hogy sarkadi beneficiumban, úgy mint malomban, kortsomában, erdeiben, és más mindenféle hasznaiban, Felséges

[312] *16. tanú: Kapás György anti lakos, mintegy 50 esztendős.*
[313] „de a Fatenset nem dézmálták" = utólagos beszúrás a bal lapszélen – S. I.
[314] *Mint a 12. tanú mindenben.*
[315] *Kelt Nagyszalonta városában, 1732. január 19. Győri Gáspár, Nemes Bihar Vármegye rendes esküdtje; Nyíry Ferenc ideiglenes (esküdt).*

Cárolus Tsászár részesekké tette vólna őket, mellynek statutiójára [*rendeletére*] Tekintetes Nemes néhai Butsi Mihály Úr, Tekintetes Nemes Bihar Vármegyének Ordinarius Vice Ispánnya statuálta is említett Ősÿ *Familiát, királyi parantsolat mellett,* hanem hogy ... Vice Ispány Uram elmenetele után harmadnap múlva a sarkadi parasztság erőszakossan kiverte, és visszafoglalta, de ugyan Sarkad Várassában, ahol most laknak, azon curián vagyis teleken, mind ekkoráig békességes ususában megmaradtanak, úgy annak minden appertinentiájában [*tartozékaiban*], vagyis Sarkad Városához tartozandó minden erdeiben, mezeiben, határiban szabad consussa lévén mindenütt, senki nem háborgatta?

3o. Hát aztatt tudja-é? hogy Leélősi pusztának emberi emlékezetétől fogvást mindenkor békességes birodalmában, mái napig is voltanak s vagynak?

4o. Kit tud ezen dologban jó tanúnak lenni?

Primus testis, Egregius Joannes Pribék Kereszturiensis Annorum circiter 67.[316] Juratus examinatus fatetur. Ad 1um. *Jól esméri a tanú most Sarkadon lakozó Össÿ Sigmond édes attyát és Leélösÿ Jánost, kiket is mindenkor nemesi szabadtságban* lenni tapasztalta, valamint most, úgy annak előtte is, mindenkor, a tanúnak emlékezetétől fogvást, úgy nem külömben hallotta az öregektől, hogy Össÿ *Uram nagy*attya, Össÿ *J*ános, eő Felsége mellett mindenkor hadakozott, és soha senkinek semmi némű daciát vagy is rabottát[317] nem adtanak, hanem valamint most, úgy ennek előtte is a fatensnek emlékezetére mindenkor nemesi szabadságb*an* éltenek, mint igaz donátárius possessionatus nemes emberek. Ad 2um. Azt is tudja világossan a tanú, mivel jelen volt a mikor néhai ezen Tekintetes Nemes Bihar Vármegyének Ordinarius Vice Ispánnya, Butsi Mihály Uram, Carolus Tsászár eő Felsége[318] parancsolattya mellett Sarkadnak minden beneficiumiban, úgymint malmában, erdeiben, kortsomáib*an* és más minden féle haszon vételeiben Sarkadnak béhelyeztette és statuálta utralis Össy Familiát, de a sarkadi parasztok harmad nap múlva erőszakossan visszafoglalták, de ugyan tsak a mostani curiájában, vagy is telekjében, és annak appertinentiájiban [*tartozékaiban*], mind eddig békességessen megmaradtanak, eleitől fogvást, most is ususában vagynak szabadossan, úgy nem külömben Sarkad határainak, és ahoz tartozandó pusztáinak erdejében, mezejében, halászó vizeiben, vadászatiban, ppascuatióiban és más egyébb hasznavételében a Tanúnak emlékezeitől (!) fogvást szabad és békességes ususában és causussába voltanak utrális Össy Uraimék, és most is abban vannak, mivel azonn szállásnak is, az hol most nem régen Andrásy Sigmond Uram katonája által Ősy Uraimék megkötöztettek, a Tanúnak emlékezetétől fogvást mindenkor minden háborgatás nélkül szabad és valóságoss ususában voltanak; világssan tudja a' Tanú, hogy Sarkad mellett lévő Leelősy pusztának emberi emlékezetétől fogvást mindenkor békességes birodalmában mái napig voltak, és most is vannak Össy Uraimék.

[316] *1. tanú: Pribék János keresztúri, mintegy 67 esztendős.*

[317] Azaz: „dicá"-t (adót) és „robot"-ot, más néven: úrdolgát – S. I.

[318] Károly (Habsburg), IV. osztrák császár és magyar király (1711–1740).

Secundus Testis Joannes Sajti Kereszturiensis Annor*um* cir*citer* 65.[319] Juratus examinatus fassus est. Ad 1u*m*. A Tanú jól esmérte most Sarkadon lakozó Őssy Sigmond uram édesattyát, Gáspárt, és nagyattyát, Jánost, kiket is mindenkor nemessi szabadiságban mind igaz donátariusokat lenni tapasztalta, valamint most, úgy ennek előtte is mindenkor a Tanúnak emlékezetitől fogvást, és hallotta a régiektől, hogy Ősy Sigmond Uram nagyattya, János mindenkor hadakozott a Pogányok és más ellenség ellen, amikor kívántatott, és soha senkinek, valamint most is, semminémű datiát vagy robottát nem adtanak, hanem nemessi szabadságban éltenek mindenkor, mint igaz possessionatus nemes emberek. Ad 2u*m*. Azt is tudja a Tanú, mivel jelen volt amikor néhai ezen T*ekinte*tes Bihar Vármegye Ord*inarius* V*ice* Ispánnya, Butsy Mihály Uram Carolus Császár eő Felsége parantsolattya mellett Sarkadnak minden beneficumiban, úgymint malmában, erdejében, kotsmájáb*an* és más mindenféle Sarkadnak haszna vételében béhellyheztette, és statuálta utrális Őssy Familiát. De harmadnap múlva a Sarkadi parasztok erőszakoson visszafoglalták, de ugyantsak a mostani sarkadi curiájokban, vagyis telekjekb*en* és annak minden apertinentiáiban, mindekkoráig békességessen megmaradtanak, és most is szabad usussában vannak, úgy nem külömb*en* Sarkadnak határjiban, erdejéb*en*, halászó vízeib*en*, pascuátiójáb*an* és más egyébb haszonvételéb*en* mindenkor szabad és békességes usussáb*an* és consussáb*an* voltanak utrális Őssy Uraimék s tanúnak emlékezetétől fogvást, mindaddig, míglen most nem régen ez előtt haramdnappal Andrási Sigmond Uram katonája, eleitől fogvást, békességessen usuált magok szállásokon Őssy Uraimékat hatalmosul meg nem kötöztette. Ad 3iu*m*. Azt is tudja a Tanú, hogy Sarkad mellett levő Őssy nevezeteű pusztának emberi emlékezetétől fogvást mindenkor békeséges birodalmában mái napg voltanak és vagynak Őssy Uraimék, ezeket pedig innét tudja, mivel a Tanú ennek előtte nem igen régen Sarkadon Őssy Uraimékkal edgyütt lakott.

Tertius Testis Joannes Erdős Sarkadiensis Annorum circiter 71.[320] Juratus examinatus fassus est. Ad 1u*m*. A Tanú jól esmérte most Sarkadon lakozó Őssy Sigmond Uram édesattyát, Gáspárt, és nagyattyát, Jánost, kiket is mindenkor nemessi szabadtságban, mint igaz donátáriusokaot lenni tapasztalta, valamint most, úgy ennek előtte is mindenkor a Tanúnak emlékezetétől fogvást, és hallott a arégi öregektől, hogy Őssy Sigmond Uram nagyattya, Ősy János mindenkor hadakozott a Pogányok, és más ellenségek ellen eő Felsége mellett, amikor kívántatott, és soha senkinek, valamint most, semminémű datiát vagy robottát nem adtanak, hanem valamint most, úgy ennek előtte is a Tanúnak emlékezetére nemessi szabadtságban éltenek mindenkor, mint igaz possessionatus nemes emberek. Ad 2u*m*. Azt is világossan tudja a tanú, mivel jelen volt, amikor néhai ezen T*ekinte*tes Bihar Vármegye Ord*inarius* V*ice* Ispánnya, Butsi Mihály Uram Carolus Császár eő Felsége kegyes parantsolattya mellett Sarkadnak minden beneficumiban, úgymint malmáb*an*, erdejéb*en*, kortsmájáb*an* és más minden féle haszonvételiben béhelyheztette, és statuálta utrális Őssy Familiát, de

[319] *2. tanú: Sajti János keresztúri, mintegy 65 esztendős.*
[320] *3. tanú: Erdős János sarkadi, mintegy 71 esztendős.*

harmadnap múlva a sarkadi parasztok hatalmasul visszafoglalták, de ugyan tsak a mostani sarkadi curiájában, vagyis telekjében mind ekkoráig békességessen megmaradott, most is szabad usussában vagyon Őssy Sigmond Uram eleitől fogvást, úgy nem külömben sarkadi határainak és ahoz tartozandó erdejének, amellyeket most Andrásy Urak bírnak, halászó vizeinek és más mindenféle hasznavételének szabad usussában vagy is consussában volt Őssy Familia emberi emlékezettől fogvást, és most is abban vagyon és volt mind addig, míglen most nem régen harmad nappal ezelőtt Andrási Sigmond Uram katonája eleitől fogvást békességessen usuált magok szállásokon Őssy Uraimékat hatalmason meg nem kötöztette. Ad 3i*um*. Azt is tudja a Tanú, hogy Sarkad mellett lévő Őssy nevezetű pusztának emberi emlékezetétől fogvást mindenkor Őssy Uraimék békességes birodalmában mái napig voltak, és vagynak Őssy Uraimék, ezeket pedig innét tudja, mivel a Tanú eleitől fogvást Sarkadon lakik.

Qvartus Testis Stephanus Molnár Sarkadiensis annor*um* cir*citer* 80. deposito corporali juramento fatetur.[321] Ad 1u*m*. A Tanú gyermekségétől fogvást Sarkadon lakik, innét jól esmérte most Sarkadon lakozó Őssy Sigmond Uram édesattyát, Gáspárt, és nagyattyát, Őssy Jánost, kiket is mindenkor nemessi szabadtságban, mint igaz donátáriusokat lenni tapasztalta, valamint most, úgy ennek előtte is mindenkor, a Tanúnak emékezetétől fogvást, és hallotta a régi öregektől, hogy Őssy Sigmond Uram nagyattya, Őssy János, mindenkor hadakozott a Pogányok, és más ellenségek ellen eő Felsége mellett, amikor kívántatott, és soha senkinek, valamint most, úgy ennek előtte is semminémű datiát vagy is robottát nem adtanak, hanem nemessi szabadtságban éltenek mindenkor, mint igaz possessionatus nemes emberek. Ad 2u*m*. Azt is tudja a Tanú világossan, mivel a Tanú akkor sarkadi malomnak molnára volt, amikor néhai Butsi Mihály, akkori Vice Ispány Uram Carolus Császár eő Felsége kegyes parantsolattya mellett Sarkadnak minden beneficumiban, úgymint malmában, erdeiben, kortsmájában és más minden féle hasznavételiben béhelyheztette, és statuálta utrális Őssy Familiát, de harmadnap múlva a sarkadi parasztok erőszakossan visszafoglalták, de ugyantsak a mostani sarkadi curiájáb*an*, vagyis telekében mind ekkoráig békességessen megmaradott, most is szabad usussáb*an* vagyon Őssy Sigmond Uram eleitől fogvást, úgy nem külömben sarkadi határainak, és ahoz tartozandó erdeinek, amellyeket most Andrási Urak bírnak, halászó vizeinek és más mindenféle hasznavételinek szabad usussában vagy is consussáb*an* volt Őssy Familia emberi emlékezetétől fogvást, most is abban vagyon, és volt mind addig, míglen most nem régen harmadnappal ezelőtt Andrásy Sigmond Uram katonája eleitől fogvást békességessen usuált magok szállásokon Őssy Uraimékat hatalmasul meg nem kötöztette. Ad 3i*um*. Azt is tudja a Tanú, hogy Sarkad mellett lévő Őssy nevezetű pusztának emberi emlékezetétől fogvást mindenkor Őssy Uraimék békességes birodalmában mái napig voltak, és vagynak Őssy Uraimék, szemeivel láttya minden nap a Tanú.

[*Utólag a bal lapszélre jegyezve*:] Anno 1774. 14a Junii, in facia Loci Authent... fassionem suam confirmat.

---

[321] *4. tanú: Molnár István sarkadi, mintegy 80 esztendős.*

Super qua praevio modo per nos peracta inqvisitionis serie, praesentes menuum subscriptionibus et usualium sigillorum munimine roboratas praeattacti inquiri facicutium, futura pro cautela necessarias extradadimus litteras testimoniales in Oppido Sarkad, die 20a Augustii 1765.

Emericus Balogh Co*mita*tus Bihariensis Subst*itutus* Judex Nobilium (L. S.)
Emericus Csotka praefato I*nclyti* Co*mita*tus Jurassor (L. S.)[322]

Anno 1774. die 14a Subsequis diebus occasione authenticationis praeappositos demortuos testes coram nobis fassu sunt testes superius authenticati in Oppido Sarkad, anno et die ut supra.

Coram Nobis

Josepho Szentiványi de Eadem
Proced*ens* V*ice* Comite m. p.
Michaele Lengyel
Adjuncto Substituto Judlium m. p.
Caspare*m* David Jurassorem m. p.[323]

14.

Bihar vármegye tanúvallatása a sarkadi Leelőssy család nemessége ügyében
Váradolaszi, 1768. június 21–22.
(HBML)

Infrascriptus per praesentes recognosco, qvod Ego pro parte Egregii Sigismundi Leelőssy penes commissionem Spectabilis ac Generosi Domini Josephi Szent-Iványi de Eadem Inclyti Comitatus Bihariensis Substitutis Vice Comitis Seqventem Collateraem Inqvisitionem juxta porrecta Deutri Puncta peregerim.

De Eo Utrum?

1o. Isméri-e a tanú most Sarkadon lakos Leel Őssy Sigmond Uramot? Nem külömben

2do. Esmérte-é ennek édes attyát, Gáspárt? És

3o. Tudgya-é, hogy mind Sigmond, mind az édes attya, Gáspár, mindétig nemessi szabadságban éltek, és most is azon nemessi szabadsággal él?

---

[322] *Balogh Imre, Bihar Vármegye helyettes szolgabírája (pecsét helye); Csotka Imre, a nevezett nemes vármegye esküdtje (pecsét helye).*

[323] *Szentiványi Szentiványi József alispán; Lengyel Mihály helyettes szolgabíró, Dávid Gáspár esküdt (saját kezűleg).*

1us testis Joannes Pribék Sarkadiensis Incola an*n*or*um* cir*c*i*ter* 69. sub jur*a*-*men*to fassus est ad 1u*m*:[324] a tanú Sarkadon gyermekségitűl fogvást lakik, Leel Őssy Uramat ésmérvén, hasonló képpen gyermekségétűl fogvást Sarkadon lakost, és ad 2du*m*: nem nem csak az édes attyát, Leel Őssy Gáspárt, Leel Őssy Sigmond Uramnak, hane*m* az nagyattyát is, Leel Őssy Jánost jóll ésmerte. Ad 3u*m*: Tudja, hogy mind Sigmond, mind az édesattya, Gáspár, mindétig nemessi szabadságban éltek, és most is azon nemessi szabadsággal élnek, sőt a nagyattyok is abban élt, a magok fölgyén laktak, amellyen most is laknak.

Testis 2dus Stephanus Molnár Sarkadien*sis* Incola an*n*or*um* cir*c*i*ter* 72. sub jur*amen*to fassus est ad 1u*m*:[325] a tanú gyermekségétől fogva Sarkadon lakik Leel Őssy Sigmond Urammal, azért jól ésméri ő Kegyelmét, és az édesattyát is, Leel Őssy Gáspárt, jó katonaember volt. Ad 3u*m*: Jól tudja a tanú, hogy mind Sigmond, mind Sigmondnak az édesattya, Gáspár, mind e ketten nemessi szabadságban éltek, és mai napig abban él Leel Őssy Sigmond Uram is. Mindenkor a magok fölgyén laktak, sőt a maga édesattyától sokszor hallotta a tanú, hogy a nagyattya is Sigmondnak nemessi szabadságban élt, még tsak kérdés sem vala felőlök, hogy valaki parasztembernek tartotta volna.

Testis 3us Joannes Sajty Sarkadiensis Incola an*n*or*um* 68. sub jur*amen*to fassus est ad 1u*m*:[326] Mindenkor egy hellységben, úgymint Sarkadon lakott a tanú Leel Őssy Sigmond Urammal, azért jól ésméri, és ad 2dum az édes attyát is, kit Gáspárnak hívták, jól ésmérte. Ad 3u*m*: Mindenkor nemessi szabadságban éltek, és most is azon szabadságban él Leel Őssy Sigmond Uram, a magok fölgyén mindenkor laktak, és most is azon laknak.

Testis 1mus ad 2dum post vocam:[327] Leel Őssy Gáspárt addit., ki is Nagy Pestis[328] előtt enynihány esztendőkkel meghalálozott, item qvood tempus Mortis Ari Producentis Joannis Leel Őssy fatetur, ki is utóbbi Kurucz Világnak vége felé halálozott meg, ősz szakállú, igen öreg ember volt, ad caeterum [*a többire*]: mind Sarkadon, mind Leel Őssy Pusztában bér most is Leel Őssy Sigmond Ur*am*, s az édesattya, Gáspár, nem külömben az nagyattya, Leel Őssy János Ur*am* is bírta. Reliqva confirmat.

Testis 2dus post vocem ad 2dum.[329] Jó katona volt, török ellen hadakozott, öreg ember volt, nagy halál id est [*azaz*] Pestis táján holt meg. Ad 3um. Post voces[330] a magok fölgyén laktak addit. Sarkadon egy teleket bírnak, s bírta a Sigmond attya is,

[324] *1. tanú: Pribék János sarkadi lakos, mintegy 69 esztendős.*
[325] *2. tanú: Molnár István sarkadi lakos, mintegy 72 esztendős.*
[326] *3. tanú: Sajti János sarkadi lakos, 68 esztendős.*
[327] *Az 1. tanú a 2. pontra utólag mondja.*
[328] Az 1738 őszén kitört pestisjárványra gondol, Őssy Gáspár.
[329] *A 2. tanú utólag mondja a 2. pontra.*
[330] *A 3. pontra utólag mondja.*

Gáspár, az melly telekre bíró, se pedig Andrássi Urak tisztye nem jár, Leel Őssy Pusztát is, mind magok saját örökségit bírták, s bírják. Reliqva confirmat.

Testis 3us ad 2dum.[331] Addit, az nagy attyát is mostani Leel Őssy Sigmondnak ismértem, Leel Őssy Jánost, aki igen öreg ember volt, mint egy száz esztendős, s magam attyától hallottam, hogy azon Leel Őssy János több sarkadi társaival 42 esztendeig Császár hűségire török ellen hadakozott a sarkadi várban. Ad caeterum Puncti 3ii[332] Mind mostani Leel Őssy Sigmond Ur*am*, mind az eleje bért Sarkadon, Sarkad Őssiben, és Leel Őssy Pusztában, senkinek kilenczedet, se dézmát nem adtak, hanem mind magok saját örökségeket bírták, s bérja most is a maradéka. In reliqvo omnia confirmat. Sig*natura* per Jur*atus* Ord*inarius* Notar*ius* Joannem Ferdényi mp.[333]

[] Inqvisitio Pro Parte Sigismundi Leelőssy A*nn*o 1768. die 21a Junii peracta. N. 4.[334]

A gyakrabban előforduló idegen szavak és kifejezések magyarázata

armális = címeres nemeslevél
beneficium = jövedelem, javadalom
bonum = jó (érték- és vagyontárgy, javak)
circiter = körülbelül
commorál- = állandó jelleggel tartózkodik valahol
communis inquisitio = közös vizsgálat
communitás = közösség
De eo utrum = Kérdés arról, hogy... *(tanúvallatások kérdőpontjait bevezető formula)*
deutralis = kérdéses (a kérdésben feltett)
deutrum = vallatás, előre összeállított kérdőpontok sora, illetve azok alapján lefolytatott vizsgálat jegyzőkönyve
dézma = tized, dézsma
et = és
fatens = tanú
impetál- = (jog úton) megtámad
inquisitio = nyomozás
juratus examinatus (fide mediante) fatetur/fassus est – eskü alatt kihallgatva/megesketve, kikérdezve (igaz hite szerint) vallja/vallotta
jurusdictio = joghatóság, bíráskodási hatalom
manumittál- = szabadon bocsát, jobbágysorból felszabadít

[331] *A 3. tanú a 2. pontra.*
[332] *A többi pontra a 3. tanú.*
[333] *Készült Ferdényi János rendes hites jegyző által.*
[334] *A Leelőssy Zsigmond számára 1768. június 21. napján felvett tanúvallatás. Nr. 4.*

nihil	= semmi(t)
obveniál-	= jár, jut (pénz stb.)
ordinarius	= rendes, rend szerinti
practizál- (practicál-)	= gyakorol, tesz valamit, mesterkedik
praetendens	= követelő, igénylő
privatus	= magán személy
punctum	= pont, kérdőpont
rabotta	= robot, úrdolga
relicta	= (hátrahagyott) özvegy(e valakinek), özvegyasszony
repetál-	= megismétel, említ
specificál-	= meghatároz, részletez
statuál-	= megállapít, elrendel, rendelkezik, dönt
submittál-	= alávet
taxa	= egy összegben fizetett adó
taxál-	= adózik
tenor	= tartalom, értelem
testis	= tanú
usuál-	= használ (birtokol)
usus	= használat (birtok)
utralis (deutralis)	= kérdéses (a kérdésben feltett)
utrum, utrom	= kérdés

IRODALOM

MÁRKI 1877
Márki Sándor: Sarkad története. Nagyvárad, 1877.

MÁRKI 1924
Márki Sándor: A sarkadi hajdúk. HK, 15. (1924) 33–59.

MERVÓ 1972
Mervó Zoltánné: Dokumentumok Sarkad történetéhez 1970-ig. In: Komoróczy György (szerk.): Tanulmányok Sarkad múltjából. IV. fejezet. Függelék. Sarkad, 1972.

SERES 2006
Seres István: Békés megyei katonák az erdélyi és tiszántúli kuruc hadsereg összeírásaiban (1704, 1706, 1708). BMMK, 28. (2006) 199–257.

SERES 2011
Seres István: A Sarkadi Csatáry család iratai. BMMK, 34. (2011) 171–231.

ZSILINSZKY 1872
Zsilinszky Mihály: Szarvas történelme és jelen viszonyainak leírása. Pest, 1872.

The Struggle of the Sarkad people to Regain Haiduk's Freedom – Resources (1712–1768). (Preparatory works to a monograph entitled "Sarkad Haiduks")

– István Seres –

Resume

In terms of the history of the Sarkad Haiduks, even currently, our most important resources include the materials of 18th witness interrogations, which were part of the evidence taken on the state of the city. Sándor Márki, the first historian to summarize the history of both the city and the fortress, mostly owing to the scarcity of resources, could only rely on witness interrogation records when writing the Haiduks' 17th century history. Márki mainly obtained his resources from the Archives of Sarkad City and the documents kept in a letter box of the local Leelőssy family. He mostly referred to the material of an interrogation conducted in 1721 during which, four times, altogether 68 wittnesses were heard but he also quotes test reports recorded in 1724 and 1728 and 1731 and 1732, restrictively. Since a significant part of the documents which had been resources for the excellent historian, is no more available, first of all, we have set the aim to make up for them. At Hajdú-Bihar County Archives, we have managed to find the wittness interrogation reports from the year 1721 and 1731, as well as that from the year 1732. Our resource release has been completed with a wittness interrogation report recorded in 1712, which had been unknown before Márki.

Márki also used the wittness reports connected to the rights of the noble families living in Sarkad and he often referred to a 1768 document on the nobility of the Leelőssy family. This latter document was also found and is published in our resource release together with the documents connected to some other Sarkad families (Bende Szabó, Sajti, Pribék). Our present resource release contains the materials of altogether 13 wittness interrogations and, in addition, a letter written in 1727 by Sándor Szabó, a fortress captain of Rákóczi's War of Independence, is also published.

Seres István
E-mail: istvan.seres@gmail.com